

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060310

DOM
2025-02-04
Stockholm

Mål nr
M 2454-24

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, deldom 2024-01-26 i mål nr M 2697-21, se bilaga A

PARTER

Klagande

Havs- och vattenmyndigheten
Box 11930
404 39 Göteborg

Motpart

Metsä Board Sverige AB, 556585-8866
Husums fabrik
896 80 Husum

Ombud: A.B. samt M.B och G.S.

SAKEN

Tillstånd enligt miljöbalken till fortsatt och utökad verksamhet m.m. vid Husums fabrik i Örnsköldsviks kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens deldom på följande sätt:

1. Under rubriken Villkor 2. *Utsläpp till vatten* ska det läggas till en ny punkt, 2.3, med följande lydelse:

2.3. Bolaget ska, senast då produktionsökning enligt detta tillstånd sker innebärande mer än årlig produktion av 750 000 ton blekt 90-procentig

Dok.Id 2152040

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50
E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

sulfatmassa och 850 000 ton linerboard, kartong och papper, eller då en ny fiberlinje tas i drift, ha installerat en anläggning för kemisk fällning eller vidtagit annan åtgärd med motsvarande effekt. Anläggningen eller åtgärden ska utformas med målsättningen att utsläppen av närsalter till vatten inte ska överstiga följande värden.

- Totalfosfor 45 kg per dygn mätt som årsmedelvärde
- Totalkväve 300 kg per dygn mätt som årsmedelvärde

2. De provisoriska föreskrifterna P4 och P5 ska ha följande lydelse.

P4. Till och med det kalenderår då ny fiberlinje tas i drift får utsläpp av totalfosfor som årsmedelvärde inte överstiga 70 kg per dygn. Därefter gäller att utsläppet inte får överstiga 70 kg per dygn som månadsmedelvärde och 22 ton per år, samt som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiga 45 kg per dygn. Månadsmedelvärdet om 70 kg per dygn ska anses uppfyllt om värdet innehålls under tio månader av tolv. Kontroll av utsläppet ska ske genom veckosamlingsprov tillblandat av dygnsprover.

P5. Till och med det kalenderår då ny fiberlinje tas i drift får utsläpp av totalkväve som årsmedelvärde inte överstiga 500 kg per dygn. Därefter gäller att utsläppet inte får överstiga 500 kg per dygn som månadsmedelvärde och 160 ton per år, samt som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiga 300 kg per dygn. Månadsmedelvärdet om 500 kg per dygn ska anses uppfyllt om värdet innehålls under tio månader av tolv. Kontroll av utsläppet ska ske genom veckosamlingsprov tillblandat av dygnsprover.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Havs- och vattenmyndigheten har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska meddela ett tillkommande slutligt villkor för utsläpp till vatten samt justera de provisoriska föreskrifterna P4 och P5 enligt följande.

Slutligt villkor för utsläpp till vatten

Metsä Board Sverige AB ska, senast då produktionsökning enligt detta tillstånd sker innebärande mer än årlig produktion av 750 000 ton blekt 90-procentig sulfatmassa och 850 000 ton linerboard, kartong och papper, eller då en ny fiberlinje tas i drift, ha installerat en anläggning för kemisk fällning eller vidtagit annan åtgärd med motsvarande effekt. Anläggningen eller åtgärden ska utformas med målsättningen att utsläppen av närsalter till vatten inte ska överstiga följande värden.

- Totalfosfor 45 kg per dygn mätt som årsmedelvärde
- Totalkväve 300 kg per dygn mätt som årsmedelvärde

Provisoriska föreskrifter

P4. Till och med det kalenderår då ny fiberlinje tas i drift får utsläpp av totalfosfor som begränsningsvärde och årsmedelvärde inte överstiga 70 kg per dygn. Därefter gäller att utsläppet som riktvärde och årsmedelvärde inte får överstiga 45 kg per dygn samt som begränsningsvärde 70 kg per dygn som månadsmedelvärde och 22 ton per år. Begränsningsvärdet om 70 kg per dygn som månadsmedelvärde ska anses uppfyllt om värdet innehålls under tio månader av tolv. Kontroll av utsläppet ska ske genom veckosamlingsprov tillblandat av dygnsprover.

P5. Till och med det kalenderår då ny fiberlinje tas i drift får utsläpp av totalkväve som begränsningsvärde och årsmedelvärde inte överstiga 500 kg per dygn. Därefter gäller att utsläppet som riktvärde och

årsmedelvärde inte får överstiga 300 kg per dygn samt som begränsningsvärde 500 kg per dygn som månadsmedelvärde och 160 ton per år. Begränsningsvärdet om 500 kg per dygn som månadsmedelvärde ska anses uppfyllt om värdet innehålls under tio månader av tolv. Kontroll av utsläppet ska ske genom veckosamlingsprov tillblandat av dygnsprover.

Metsä Board Sverige AB (bolaget) har i första hand motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom. I andra hand har bolaget godtagit att föreskrifterna P4 och P5, avseende tiden efter att ny fiberlinje tagits i drift, formuleras som gränsvärde avseende totalmängd per år enligt följande.

P4. [...] Därefter gäller att utsläppet som riktvärde och årsmedelvärde inte får överstiga 45 kg per dygn samt som gränsvärde 22 ton per år. Kontroll av utsläppet ska ske genom veckosamlingsprov tillblandat av dygnsprover.

P5. [...] Därefter gäller att utsläppet som riktvärde och årsmedelvärde inte får överstiga 300 kg per dygn samt som gränsvärde 160 ton per år. Kontroll av utsläppet ska ske genom veckosamlingsprov tillblandat av dygnsprover.

Om domstolen anser att de provisoriska föreskrifterna bör inkludera gränsvärden i form av månadsmedelvärden, har bolaget godtagit att föreskrifterna utformas i enlighet med Havs- och vattenmyndighetens yrkande.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län har i remissyttrande tillstyrkt Havs- och vattenmyndighetens förslag till nya villkor och anslutit sig till myndighetens bedömning av recipientens status och känslighet.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Havs- och vattenmyndigheten har fört fram i huvudsak följande.

Mark- och miljödomstolen har bedömt att en ökning av produktionen vid bolagets anläggning kan medges endast om utsläppen till Husumbukten av kväve och fosfor minskar jämfört med dagens produktion, eller i varje fall inte ökar. I alla händelser kan utsläppen inte tillåtas att öka utan att gällande miljökvalitetsnormer äventyras. Havs- och vattenmyndigheten instämmer i stort i den bedömning som domstolen har gjort i dessa frågor. De villkor som domstolen har meddelat vad gäller utsläpp av fosfor och kväve kan dock inte anses säkerställa att utsläppen begränsas i tillräcklig omfattning. Förutsättningen för att utsläppen ska minska vilar endast på riktvärden under en utredningstid. Frågan om utsläpp till vatten har alltså skjutits upp under en provotid trots att tillkommande rening är en förutsättning för tillåtligheten. Några faktiska krav på att bolaget ska installera tillkommande rening har inte föreskrivits. Havs- och vattenmyndigheten anser att så måste ske för att tillståndets villkor ska garantera att utsläppen begränsas i nödvändig omfattning.

Av underlaget till ansökan kan konstateras att kemisk fällning är det alternativ som torde ha bäst effekt för rening av avloppsvattnet i de delar som medför övergödande effekter. Bolaget har också, såsom det får förstås, dragit slutsatsen att denna teknik är en förutsättning för att kunna nå ner till de av Havs- och vattenmyndigheten yrkade utsläppsnivåerna. Bolaget har också uppgett att det finns möjlighet att installera tekniken och att erfarenhet av kemisk fällning finns inom bolagets verksamhet vid andra anläggningar. Trots det har bolaget inte åtagit sig att installera kemisk fällning, i första hand för att behovet inte har bedömts föreligga. Därutöver har bolaget redogjort för de tekniska svårigheter som skulle uppstå samt den kostnad som kemisk fällning skulle innebära. Bolagets redovisning visar dock tydligt att kemisk fällning kan införas, låt vara att detta är förenat med såväl praktiska som ekonomiska anpassningar av verksamheten. I kombination med kemisk fällning kan även andra tekniker nyttjas för att nå ytterligare reningsresultat. Bolaget har därmed redan genomfört de utredningar som krävs för att identifiera vilken teknik som är nödvändig för att nå ner

till yrkade utsläppsnivåer, det vill säga kemisk fällning eller teknik med motsvarande effekt.

De provisoriska föreskrifterna avseende utsläpp av totalkväve och totalfosfor innefattar endast riktvärden för utsläppen efter att den nya fiberlinjen har tagits i drift. För kväve är även utsläppen under tiden innan driftsättning av den nya fiberlinjen angivna som riktvärden, vilket innebär en möjlighet att släppa ut mer än vad som sker under gällande tillstånd. Ett riktvärde får i första hand anses vara ett värde som, om det överskrids, medför en skyldighet för bolaget att vidta åtgärder så att villkoret hålls. Riktvärdeskonstruktionen som sådan ger inte svar på frågan inom vilken tid tillståndshavaren ska börja vidta åtgärder eller inom vilken tid åtgärderna ska ha sådan effekt att värdet innehålls. I förhållandet till vattenmiljön i Husumbukten blir detta särskilt besvärande eftersom ytterligare ökning av utsläpp av näringsämnen inte kan accepteras. För att på ett definitivt och verkningsfullt sätt begränsa utsläppen, trots en ökad produktion, bör det i stället krävas att föreskrifterna formuleras som begränsningsvärden med en borte gräns för de högsta godtagbara nivåerna som aldrig får överskridas.

Myndigheten är väl införstådd med att det finns behov av intrimning av en ny reningsanläggning och att det kan uppstå situationer med högre utsläpp under kortare perioder. Likväl kan även kortvariga utsläpp få betydande påverkan på vattenmiljön om de sker under särskilt känsliga perioder. Havs- och vattenmyndigheten kan dock acceptera att yrkade begränsningsvärden i form av månadsmedelvärden ges en mindre strikt utformning genom att värdet ska anses uppfyllt om det innehålls under tio månader av tolv. Belastningen av näringsämnen till recipienten under juni, juli och augusti bör i möjligaste mån begränsas. Eftersom bolaget har åtagit sig att tillse att inga planerade händelser som riskerar eller kan förväntas orsaka sådana temporära överskridanden förläggs till perioden juni till augusti, behövs dock ingen särskild begränsning i detta avseende.

Bolaget har fört fram i huvudsak följande.

Av de provisoriska föreskrifterna P4 och P5 framgår att utsläppsnivåerna 45 kg totalfosfor per dygn respektive 300 kg totalkväve per dygn ska efterlevas när den nya fiberlinjen tas i drift. Innan den nya fiberlinjen tas i drift kan bolaget inte producera volymer överstigande 750 000 ton massa eller 850 000 ton kartong, linerboard och papper. Det följer således redan av P4 och P5 att bolaget är skyldigt att vidta de åtgärder som krävs för att begränsa utsläppen av kväve och fosfor till just de nivåer som anges i Havs- och vattenmyndighetens villkorsförslag, senast vid den tidpunkt som anges i villkorsförslaget. Det slutliga villkor om tillkommande rening som Havs- och vattenmyndigheten har föreslagit tillför således ingen ny förpliktelse utan innebär endast en dubbelreglering. Att det inte är möjligt att förstå syftet med villkoret eller vilken förpliktelse det tillför utöver kraven i de provisoriska föreskrifterna att efterleva vissa utsläppsnivåer, visar i sig att villkoret är olämpligt. Åtgärder måste givetvis vidtas för att sänka utsläppen till de nivåer som gäller enligt de provisoriska föreskrifterna. Vilka ytterligare åtgärder som eventuellt ska vidtas kommer dock att utredas inom ramen för och beslutas efter prøvotidsutredningen.

De utsläppsnivåer som anges i P4 och P5 är de nivåer som både mark- och miljödomstolen och Havs- och vattenmyndigheten har funnit bör föreskrivas under prøvotiden. Oavsett om nivåerna anges som riktvärden eller gränsvärden har de formellt samma status och vid överskridande av ett riktvärde, som inte åtföljs av adekvata åtgärder från bolagets sida, är tillsynsmyndigheten likväl skyldig att ingripa och kräva att åtgärder vidtas. Riktvärdena medför alltså en uttrycklig skyldighet att vidta åtgärder för att efterleva de föreskrivna utsläppsnivåerna och reella konsekvenser vid försummelse av denna skyldighet. En gränsvärdekonstruktion vore onödigt sträng eftersom både de omfattande förändringar som följer av den planerade produktionsökningen och kraven i utredningsföreskriften kräver att bolaget ges handlingsutrymme för att trimma in relevanta anläggningsdelar, hantera uppstartsfasen och eventuella variationer i belastning samt prova nya arbetssätt och tekniker. Under intrimningsarbetet kan bolaget alltså inte förutspå de exakta utsläppen varje månad, varför det är det skäligt att de provisoriska föreskrifterna medger viss flexibilitet. För att verksamhetsutövaren ska våga prova en åtgärd som potentiellt kan ge en bättre

reningseffekt i slutändan men som också tillfälligt kan störa reningsprocessen och exempelvis ge upphov till slamflykt, måste det finnas viss marginal för smärre avvikelser.

Om Mark- och miljööverdomstolen skulle anse att det, trots det ovan anförda, finns skäl att inkludera ytterligare begränsningar i föreskrifterna P4 och P5, är det under alla omständigheter tillräckligt att föreskriva en totalmängd per år. Ett månadsmedelvärde innebär just en sådan begränsning som omöjliggör en bra intrimningsperiod eftersom verksamhetsutövaren då inte kan ta risken att det blir onormala utsläpp ens under en kortare period. Bolaget har inte något principiellt emot att föreskrifterna formuleras så att de anses uppfyllda om värdena innehålls under 10 av 12 månader. Bolaget kan tillse att inga planerade stopp förläggs under juni till augusti, men det är huvudsakligen oförutsedda händelser som kan leda till överskridanden.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Slutligt villkor för utsläpp till vatten

Rättsliga utgångspunkter

Av 5 kap. 4 § miljöbalken följer att prövningsmyndigheten inte får tillåta att en verksamhet påbörjas eller ändras om detta, trots åtgärder för att minska föroreningar eller störningar från andra verksamheter, ger upphov till en sådan ökad förorening eller störning som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller som har sådan betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå den status som vattnet ska ha enligt en miljökvalitetsnorm. Vid prövningen ska de bestämmelser och villkor beslutas som behövs för att verksamheten inte ska medföra en sådan försämring eller ett sådant äventyr. Vidare får rimlighetsavvägningen enligt 2 kap. 7 § miljöbalken inte resultera i lägre krav än som följer av 5 kap. 4 § miljöbalken.

När verkningarna av en verksamhet inte kan förutses med tillräcklig säkerhet, får domstolen vid meddelande av tillstånd till verksamheten skjuta upp frågan om villkor till dess erfarenhet har vunnits av verksamhetens inverkan. I samband med

uppskovsbeslutet ska domstolen, i fråga om skada eller förlust som kan antas bli mera kännbar, meddela provisoriska föreskrifter om ersättning eller skadeförebyggande åtgärder. Om det är nödvändigt för att motverka olägenheter, ska provisoriska föreskrifter om skyddsåtgärder eller andra försiktighetsmått meddelas. (Se 22 kap. 27 § miljöbalken.) Sådana provisoriska föreskrifter kan under prövotiden ändras i mildrande riktning utan att någon av de förutsättningar för omprövning som ställs upp i 24 kap. 13 § miljöbalken behöver föreligga (se MÖD 2006:39).

Utgångspunkten är dock att slutliga villkor ska fastställas i samband med tillståndet och frågor bara ska skjutas upp om verkligt behov föreligger (se prop. 1997/98:45, del 2 s. 247). Enligt praxis kan osäkerhet i tillståndsfrågan inte motivera ett prövotidsförordnande, utan domstolen måste först ha konstaterat att verksamheten är tillåtlig och att tillstånd kan ges. Det är alltså inte möjligt att sätta tillåtligheten på prövotid. Uppfyllandet av miljökvalitetsnormerna liksom upprätthållandet av icke-försämringskravet för vattenmiljön rör själva tillåtligheten av verksamheter som medför utsläpp till vatten. Sådana frågor kan inte skjutas upp under en prövotid eller delegeras utan att det är utrett att verksamheten kan klara dessa normer eller krav på sikt. (Se t.ex. MÖD 2021:5.)

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

I målet är ostridigt att bolagets verksamhet medför utsläpp av kväve och fosfor till vattenförekomsten Husumbukten. Den sökta produktionsökningen innebär att utsläppen av näringsämnen till vattenförekomsten bedöms öka med cirka 2,5 gånger jämfört med senare års utsläpp från verksamheten, om inga ytterligare åtgärder vidtas för att begränsa utsläppen. Av utredningen framgår vidare att verksamhetens utsläpp av framför allt fosfor men även kväve redan i dag utgör en dominerande del av den totala belastningen av näringsämnen i Husumbukten från punktkällor och land.

Miljökvalitetsnormen för Husumbukten är god ekologisk status år 2027. Enligt VISS är den ekologiska statusen i dag klassad som måttlig baserat på kvalitetsfaktorn växtplankton. Ökade utsläpp av kväve och fosfor riskerar att leda till en ökad tillväxt av växtplankton. Husumbukten är visserligen en öppen bukt med stor

vattenomsättning, vilket minskar den lokala påverkan av verksamhetens utsläpp, men Mark- och miljööverdomstolen bedömer att utsläppen är så stora att de trots det bidrar signifikant till näringsnivåerna i bukten. Därutöver ger utsläppen även ett betydande bidrag till den regionala näringsbelastningen. Mark- och miljööverdomstolen instämmer mot denna bakgrund i mark- och miljödomstolens bedömning att utsläppen av näringsämnen från bolagets verksamhet inte får tillåtas att öka i och med den sökta produktionsökningen, och att utsläppen snarare behöver minska för att inte äventyra uppnåendet av den beslutade miljö kvalitetsnormen.

Eftersom verksamhetens utsläpp av näringsämnen riskerar att strida mot äventyrande- och försämringsförbuden i 5 kap. 4 § miljöbalken är frågan av betydelse för verksamhetens tillåtlighet. Säkerställandet av att verksamheten inte strider mot nämnda förbud kan därför inte skjutas upp under en provotid, utan det behöver redan när tillståndet lämnas vara fastställt att verksamhetens påverkan på vattenmiljön blir godtagbar. Att enbart reglera frågan om utsläpp av näringsämnen genom provisoriska föreskrifter, som kan komma att ändras i mildrande riktning under provotiden, är alltså inte tillräckligt för att tillstånd ska kunna ges i detta fall.

Utredningen i målet visar att ytterligare reningsåtgärder, utöver den befintliga tvåstegsreningen som bolaget använder, kommer att behöva vidtas för att utsläppen av näringsämnen ska minska samtidigt som produktionen ökar. Bolaget har utrett olika möjliga reningsåtgärder som t.ex. kemisk fällning, MBBR (Moving Bed Biofilm Reactor) och skivfilter. Av utredningen framgår att bolaget har möjlighet att installera kemisk fällning och att tekniken skulle kunna reducera verksamhetens utsläpp av kväve med 20–40 % och utsläpp av fosfor med 50–70 %. Domstolen instämmer i Havs- och vattenmyndighetens bedömning att bolagets utredning om möjliga reningstekniker är tillräcklig för att kunna konstatera att ett tillkommande reningssteg med kemisk fällning i detta fall motsvarar bästa möjliga teknik. Med användning av kemisk fällning, eller teknik med motsvarande effekt, bedöms verksamhetens påverkan på Husumbukten inte bli sådan att uppnåendet av tillämplig miljö kvalitetsnorm äventyras. Vid en avvägning enligt 2 kap. 7 § miljöbalken har det inte framkommit att kostnaderna för att införa ytterligare reningssteg skulle överväga miljönyttan med åtgärden.

Mot denna bakgrund finns det förutsättningar för att föreskriva ett slutligt villkor om tillkommande rening i enlighet med Havs- och vattenmyndighetens yrkande.

Provisoriska föreskrifter

Avseende de provisoriska föreskrifterna P4 och P5, gällande utsläpp av kväve och fosfor under provotiden, har Mark- och miljööverdomstolen att ta ställning till om begränsningsvärdena i föreskrifterna ska uttryckas som riktvärden eller inte. Domstolen ska även pröva om det finns skäl att reglera utsläppen med ett månads-medelvärde och med maximal mängd per år.

Rättsliga utgångspunkter

Tillståndshavaren ska ha rättsliga och faktiska förutsättningar att klara de krav som villkor eller provisoriska föreskrifter innebär (se bland annat NJA 2004 s. 421). Dessa ska vidare vara utformade så att det inte råder någon tvekan om vad som krävs av tillståndshavaren och det ska gå att objektivt fastställa när en överträdelse har skett (se till exempel NJA 2006 s. 310 och NJA 2010 s. 516).

Mark- och miljööverdomstolen har i sin tidigare praxis slagit fast att konstruktionen med villkor i form av riktvärden (dvs. värden som, om de överskrids, medför en skyldighet för verksamhetsutövaren att vidta åtgärder) och gränsvärden (dvs. värden som aldrig får överskridas) i princip bör utmönstras i villkor som innehåller begränsningsvärden. Detta eftersom konstruktionen av begränsningsvärden som riktvärden inte har ansetts uppfylla de krav på rättssäkerhet som följer av att tillståndsvillkor är förenade med stränga sanktioner. Dessa villkor bör i stället preciseras genom att kontrollen av dem fastställs så att åtminstone kraven i 22 kap. 25 § miljöbalken uppfylls. (Se bl.a. MÖD 2009:2, 2009:49, 2011:18, 2011:48, 2012:10, 2012:21 och Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 2 december 2024 i mål nr M 9306-23.) Det kan dock finnas skäl att föreskriva begränsningsvärden som riktvärden om det föreligger särskilda omständigheter (se Mark- och miljööverdomstolens dom i mål nr M 12398-18 och däri hänvisade avgöranden). I

förarbetena till miljöbalken uttalas att det inte finns något hinder mot att villkor utformas som riktvärden när det är lämpligt. Detta gäller t.ex. när kraven innebär att tidigare oprövad teknik ska användas eftersom det kan vara svårt att avgöra vilken utsläppsbegränsning som kan vara möjlig. Riktvärden ansågs dock som huvudregel endast böra komma i fråga vid prövotidsförordnanden där slutliga villkor ska fastställas senare (se prop. 1997/98:45 del 1, s. 171 f.).

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Det som bolaget har fört fram utgör inte sådana särskilda omständigheter som motiverar att begränsningsvärdena i de provisoriska föreskrifterna föreskrivs som riktvärden. Annat har inte framkommit än att bolaget kommer att klara av att innehålla de föreskrivna värdena. Kemisk fällning är inte en oprövad teknik, utan bolaget har tvärtom angett att det har erfarenhet av att använda sig av tekniken i verksamheter inom Metsäkoncernen. Med hänsyn till vikten av att det inte sker utsläpp av näringsämnen som äventyrar uppfyllandet av miljökvalitetsnormen god ekologisk status i Husumbukten, som ska uppnås under den föreskrivna prövotiden, framstår det också som angeläget att föreskrifterna om utsläpp som gäller under prövotiden ges en utformning som uppställer konkreta och exakta krav på bolaget. Att endast föreskriva riktvärden är ur detta perspektiv inte tillräckligt. Det är inte heller tillräckligt att endast föreskriva ett årsmedelvärde, eftersom det möjliggör alltför stora punktutsläpp av näringsämnen. Bolagets behov av viss flexibilitet under intrimningsperioden av den nya fiberlinjen bedöms bli i tillräcklig grad tillgodosett genom att månadsmedelvärdena ska anses uppfylla om värdena innehålls under tio månader av tolv. Havs- och vattenmyndighetens yrkande om ändring av de provisoriska föreskrifterna ska därför, med vissa språkliga justeringar, bifallas. Det kan noteras att Havs- och vattenmyndigheten inte har yrkat någon ändring beträffande årsmedelvärdet för utsläpp av totalfosfor respektive totalkväve för tiden efter det att den nya fiberlinjen tagits i drift. Mot den bakgrunden är dessa värden även fortsatt föreskrivna som riktvärden.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast den 2025-03-04

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Malin Wik, tekniska rådet Torbjörn Johansson, hovrättsrådet Catharina Adlercreutz och tf. hovrättsassessorn Hanna Wallin, referent.

Föredragande har varit Helene Montán.

UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM (DELDOM)
2024-01-26
meddelad i Umeå

Mål nr M 2697-21

PARTER

Sökande

Metsä Board Sverige AB, 556585-8866
Husums fabrik
896 80 Husum

Ombud: A.B. och M.B. samt G.S.

Motparter

1. Havs- och vattenmyndigheten
Box 11930
404 39 Göteborg

2. Länsstyrelsen i Västernorrlands län
871 86 Härnösand

3. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
651 81 Karlstad

4. Naturvårdsverket
106 48 Stockholm

SAKEN

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till fortsatt och utökad verksamhet vid
Husums fabrik m.m., Örnsköldsviks kommun

Avrinningsområde: 32/33 Mellan Lögdeälven och Husån
Koordinater N: 7 028 264 E: 708 321 (SWEREF 99 TM)
Anläggnings-ID: 3372

DOMSLUT

Se sid. 2.

Dok.Id 457127

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 138 901 04 Umeå	Nygatan 45	090-17 21 00 E-post: mmd.umea@dom.se www.domstol.se, Info om vår personuppgiftsbehandling: www.umeatingsratt.domstol.se eller kontakta oss		måndag – fredag 08:00–16:00

DOMSLUT

Miljöbedömning

Mark- och miljödomstolen bedömer att den upprättade miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken. Miljöbedömningen kan därmed i enlighet med 6 kap. 43 § miljöbalken slutföras.

Tillstånd

1. Mark- och miljödomstolen avslår Länsstyrelsen i Västernorrlands läns avvisningsyrkande.

Miljöfarlig verksamhet

2. Mark- och miljödomstolen lämnar Metsä Board Sverige AB tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken till fortsatt och utökad verksamhet vid Husums fabrik, innefattande
 - a) årlig produktion av upp till 1 000 000 ton blekt 90-procentig sulfatmassa och upp till 1 000 000 ton linerboard, kartong och papper,
 - b) anläggande och drift av de anläggningar och vidtagande av de åtgärder i övrigt som behövs för den utökade verksamheten,
 - c) lagring och mekanisk bearbetning av upp till 120 000 ton restprodukter från produktionsprocessen, inklusive sådana som klassas som icke-farligt avfall,
 - d) hamnverksamhet inom det område som markerats på domsbilaga 1 i en omfattning av maximalt 750 anlöp per år av fartyg med en bruttodräktighet överstigande 1 350 ton,
 - e) mellanlagring och avvattning av muddermassor på ytor inom bolagets verksamhetsområde samt
 - f) användning av högst 125 000 m³ avfall i form av muddermassor för anläggningsändamål inom verksamhetsområdet (inklusive vattenområde).

Vattenverksamhet

3. Mark- och miljödomstolen lämnar Metsä Board Sverige AB tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken till vattenverksamhet innefattande att, inom det vattenområde på fastigheten Örnköldsvik X som är markerat

på domsbilaga 2, fylla ut högst 65 000 m² vattenområde och anlägga kaj, och vidta för detta ändamål nödvändiga åtgärder i form av pålning, spontning och muddring av högst 125 000 m³ massor.

Villkor

1. Allmänt villkor

- 1.1.* Verksamheten ska bedrivas, anläggningar ska utformas och arbeten ska utföras i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget har angett i ansökningshandlingarna och i övrigt har uppgett eller åtagit sig i målet, om inte något annat framgår av denna dom.

2. Utsläpp till vatten

- 2.1.* Bolaget ska ta fram en dagvattenplan för kontroll och underhåll av dagvattenssystemet inom hela verksamhetsområdet (inklusive hamnverksamheten) samt för identifiering av behov av utsläppsbegränsande åtgärder. En preliminär dagvattenplan ska lämnas in till tillsynsmyndigheten senast sex månader efter att tillståndet tagits i anspråk. Slutlig dagvattenplan med resultat, eventuella förslag till åtgärder och tid för genomförande ska redovisas till tillsynsmyndigheten vid den tidpunkt som beslutas av tillsynsmyndigheten.
- 2.2.* Elfilterstoff samt aska från sodapanna ska innan det släpps ut till avlopp genomgå rening av kadmium. Avskiljningsgraden för kadmium ska vara minst 70 % räknat som årsmedelvärde. Kontroll av villkoret ska ske genom flödesproportionell provtagning och mätning minst en gång per kalendermånad. Beräkning av årsmedelvärdet ska göras med hänsyn till kalendermånadens avloppsvattenflöde. Tillsynsmyndigheten får medge avsteg från angivet provtagningssätt om tillräcklig säkerhet kan uppnås på annat sätt.

3. *Damning och lukt*

- 3.1. Om det uppkommer olägenheter av damning, ska bolaget så snart som möjligt vidta åtgärder för att minimera damningen.
- 3.2. Luktdestruktionssystemet ska ha en tillgänglighet om minst 99,5 % som månadsmedelvärde. Kontroll av villkoret ska ske genom registrering av tillgängligheten i processtysystemet.

4. *Utsläpp till luft av svavel*

- 4.1. Utsläpp av gasformigt svavel från sodapanna, mesaugn och reservsystemet för hantering av starka gaser får som årsmedelvärde inte överstiga 0,20 kg per ton massa. Utsläppet får som månadsmedelvärde inte överstiga 0,30 kg per ton massa under tio månader per kalenderår.

Kontroll av utsläppet ska för sodapanna och mesaugn ske genom kontinuerlig mätning. Mätning och beräkningar av utsläpp från reservsystemet för hantering av starka gaser kan ske enligt schablon eller på annat sätt som ska godkännas av tillsynsmyndigheten och som verifieras vid årlig besiktning.

5. *Utsläpp till luft av stoft*

- 5.1. Utsläpp av stoft från fastbränslepannan får som årsmedelvärde inte överskrida 25 mg/Nm³ tg vid 6 % syrehalt. Kontroll av utsläppet ska ske genom kontinuerlig mätning.
- 5.2. Utsläpp av stoft från befintlig mesaugn får som årsmedelvärde uppgå till högst 40 mg/Nm³ tg vid 6 % syrehalt. Kontroll av utsläppet ska ske genom mätning minst en gång per kvartal.

6. *Utsläpp till luft av kväveoxider*

- 6.1. Utsläpp av kväveoxider (beräknat som kvävedioxid) från befintlig mesaugn får som årsmedelvärde uppgå till högst 0,25 kg/ton massa. Utsläppen av kväveoxider ska mätas med kontinuerligt registrerade instrument.

7. *Buller*

- 7.1. Buller från anläggningsarbeten ska begränsas så att den ekvivalenta ljudnivån (L_{Aeq}) utomhus vid bostadsfasad som frifältsvärde och riktvärde inte överstiger

Helgfri måndag–fredag (dag)	kl. 07–19	60 dBA
Helgfri måndag–fredag (kväll)	kl. 19–22	50 dBA
Lör-, sön- och helgdag (dag)	kl. 07-19	50 dBA
Lör-, sön- och helgdag (kväll)	kl. 19–22	45 dBA
Nattetid	kl. 22–07	45 dBA

Maximal ljudnivå (L_{AFmax}) nattetid (kl. 22-07) vid bostadsfasad får inte överskrida 70 dBA.

Tillsynsmyndigheten får på begäran av bolaget medge tillfälliga avvikelser från villkoret.

Kontroll ska ske på begäran av tillsynsmyndigheten genom närfältsmätning och beräkning. Uppföljning av ljudnivån under byggskedet ska ske genom kontrollmätning som en del av kontrollprogrammet för anläggningsskedet.

Överskrids något av de angivna riktvärdena är bolaget skyldigt att omgående underrätta tillsynsmyndigheten och att vidta åtgärder så att värdena kan innehållas.

8. *Miljöriskhantering*

- 8.1. Bolaget ska genomföra en riskbedömning av samtliga cisterner och andra behållare för lagring av kemiska produkter och farligt avfall samt upprätta en tidsatt handlingsplan för åtgärder.

Handlingsplanen ska ges in till tillsynsmyndigheten inom sex månader från det att tillståndet har vunnit laga kraft och därefter uppdateras vart femte år och ges in till tillsynsmyndigheten. En riskbedömning ska alltid göras inför att nya lagringsplatser inrättas.

- 8.2. Flytande kemiska produkter och flytande farligt avfall ska lagras inom invallade områden som är täta och beständiga mot det som förvaras. Invallningar ska vara dimensionerade så att de rymmer volymen av den största behållaren och 10 % av övriga behållares sammanlagda volym. Dubbelmantlade behållare, eller annan lösning med likvärdigt skydd, får användas i stället för invallning. Sådana behållare ska vara försedda med erforderliga larm- och överfyllnadsskydd och vara skyddade mot påkörning.

Tillsynsmyndigheten får vid behov besluta om undantag från ovanstående.

Inom hamnområdet ska invallningar skyddas mot nederbörd.

Cisterner för svarta, gröna och vita lutar ska vara placerade i invallningar med volym som minst rymmer två timmars inflöde från den största pump som leder in till någon cistern i invallningen.

- 8.3. Bolaget ska i samråd med tillsynsmyndigheten och kommunen (räddningstjänsten) utforma och planera skyddsåtgärder innan den nya klordioxidberedningen anläggs.

- 8.4. För att förebygga olyckor ska det finnas tydliga instruktioner för lastning och lossning av kemiska produkter, inklusive flytande bränslen. Instruktionerna ska finnas på samtliga de språk som används av involverad personal eller, om motsvarande eller bättre skyddsnivå kan uppnås, tillgodoses genom rutiner samt organisatoriska lösningar.
- 8.5. Bolaget ska vidta förebyggande åtgärder så att bolaget vid eventuella tillbud och olyckor kan begränsa och avhjälpa spridning av brand och kemikalier. Bolaget ska i dessa frågor samråda med tillsynsmyndigheten och kommunen (räddningstjänsten). Åtgärderna ska utgå från de risker som finns vid anläggningen och den kommunala räddningstjänstens förmåga.
- 8.6. Släckvatten ska hanteras så att förorening av mark, yt- och grundvatten undviks. Bolaget ska ta fram en släckvattenplan, i vilken ska beskrivas hur omhändertagande och analys av släckvatten ska ske. Bolaget ska samråda med tillsynsmyndigheten och kommunen (räddningstjänsten) vid framtagande av planen. Planen ska redovisas till tillsynsmyndigheten senast sex månader efter det att domen vunnit laga kraft.

9. *Vattenhushållning*

- 9.1. Bolaget ska upprätta en vattenhushållningsplan för verksamheten. Bolaget ska i den årliga miljörapporten redovisa det gångna årets arbete med vattenhushållning.

10. *Särskilda villkor för hamnverksamheten*

- 10.1. Om ny typ av gods avses hanteras i hamnen ska anmälan om detta göras till tillsynsmyndigheten i god tid innan hanteringen startar. Anmälan behöver dock inte göras om det är uppenbart att godset inte kan orsaka någon hälso- eller miljöpåverkan vid hanteringen.

10.2. Vid lastning och lossning av flytande produkt ska adsorptionsmedel finnas i beredskap för att minska risken för spridning i mark- och vattenområdet vid eventuellt spill. För petroleumprodukter ska även skyddslänsar finnas i beredskap.

10.3. Ventiler, pumpar och andra ur läckagesynpunkt känsliga installationer i sökt verksamhet ska vid lastning och lossning, eller annat tillfälle då produkt kan läcka ur installationerna, vara försedda med spillskydd som samlar upp eventuellt spill.

10.4. Uppkommer olägenheter för hälsa eller miljö orsakad av fartygstrafik på grund av föroreningsspridning från förorenade sediment, ska tillsynsmyndigheten omgående informeras. Bolaget ska, i samråd med tillsynsmyndigheten, vidta erforderliga åtgärder.

11. Anläggningsarbeten i vatten

11.1. Arbeten i vatten ska utföras innanför grumlingskydd. Erforderliga skyddsåtgärder för att minimera grumling vid arbeten i vatten ska beslutas i samråd med tillsynsmyndigheten.

11.2. Allt utgående vatten från tillfälliga lagringsytor för muddermassor ska samlas upp, provtas och vid behov renas innan avledning till recipienten.

Innehållet av föroreningar i utgående behandlat vatten får som riktvärde inte överskrida följande värden.

Parameter	Haltvärde
Arsenik (As)	16 µg/l
Bly (Pb)	28 µg/l
Kadmium (Cd)	0,9 µg/l
Koppar (Cu)	10 µg/l
Krom (Cr)	7 µg/l
Kvicksilver (Hg)	0,07 µg/l
Nickel (Ni)	68 µg/l
Zink (Zn)	30 µg/l
Oljeindex	1 000 µg/l

Suspenderat material*	25 mg/l*
pH	6,5-9
Bens(a)pyren (PAH:H)	0,27 µg/l
Bensen	50 µg/l
Tributyltenn (TBT)	0,0015 µg/l

* Haltvärde för suspenderat material gäller om vatten släpps ut utanför grumlingsskydd.

Överskrids något av de angivna riktvärdena är bolaget skyldigt att omedelbart underrätta tillsynsmyndigheten och att vidta åtgärder så att värdena kan innehållas.

Tillsynsmyndigheten får godkänna att högre värden tillämpas för ett eller flera ämnen.

11.3. Innan muddringsarbete påbörjas ska ytterligare provtagning av muddermassor ske i enlighet med den provtagningsplan som har redovisats i målet i syfte att avgränsa muddermassor vars föroreningsinnehåll överskrider värdena i Naturvårdsverkets riktlinjer för känslig markanvändning (KM).

11.4. Muddermassor som innehåller föroreningar som överskrider nedanstående värden ska om de används som anläggningsmaterial i vattenområde läggas under havsnivå. Används de inte som anläggningsmaterial ska de omhändertas på land av en mottagare som har för ändamålet erforderliga tillstånd eller dispenser.

Parameter	Haltvärde (mg/kg TS)
Antimon (Sb)	12
Arsenik (As)	10
Barium (Ba)	200
Bly (Pb)	50
Kadmium (Cd)	0,8
Kobolt (Co)	15
Koppar (Cu)	80
Krom totalt (Cr)	80
Kvicksilver (Hg)	0,25
Molybden (Mo)	40
Nickel (Ni)	40

Vanadin (V)	100
Zink (Zn)	250
Hexaklorbensen (HCB)	0,035
PCB-7	0,008
Dioxin	0,00002
PAH-L	3
PAH-M	3,5
PAH-H	1
Bensen	0,012
Toluen	10
Etylbensen	10
Alifat >C5-C8	25
Alifat >C8-C10	25
Alifat >C10-C12	100
Alifat >C12-C16	100
Alifat >C5-C16	100
Alifat >C16-C35	100
Aromat >C8-C10	10
Aromat >C10-C16	3
Aromat >C16-C35	10
DDT, DDD, DDE	0,1
Tributyltenn (TBT)	0,15
Klordaner	1,200
HCH	0,080

11.5. I syfte att verifiera stabilatets permeabilitet, hållfasthet och lakningsegenskaper ska bolaget genomföra stabiliserings-/solidifieringsförsök innan fullskalig stabilisering/solidifiering av muddermassor påbörjas.

Försök ska ske i fält vid det planerade verksamhetsområdet i en skala, och med användning av material som är representativt för fullskalig stabilisering/solidifiering samt omfatta provtagning och analys av överskottsvatten.

Försök ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten. Resultatet av utförda försök jämte förslag till eventuella ytterligare skyddsåtgärder ska redovisas till tillsynsmyndigheten i god tid innan fullskalig

stabilisering/solidifiering påbörjas. Erforderliga skyddsåtgärder ska beslutas i samråd med tillsynsmyndigheten.

11.6. Om annat avfall än muddermassor används som anläggningsmaterial vid utfyllnad av vattenområden får endast massor vars föroreningsnivå inte överstiger Naturvårdsverkets riktvärden för mindre än ringa risk användas (Naturvårdsverkets handbok 2010:1 återvinning av avfall i anläggningsarbeten). För ämnen som inte omfattas av riktvärdena för mindre än ringa risk ska halterna vara nära naturligt förekommande bakgrundshalter för utfasningsämnen och nära noll för icke naturligt förekommande utfasningsämnen. Det enligt de principer för beräkning av nivåer för mindre än ringa risk som framgår i handboken under rubrik 10.1.

11.7. Bolaget ska tillse att åtgärder för att minska riskerna för sjöfarten vid anläggningsarbeten i vatten vidtas i tillräcklig omfattning. Åtgärderna ska fastställas i dialog med Sjöfartsverket och lotsområde Luleå senast tre månader innan arbetsstart.

11.8. Bolaget ska, senast sex veckor innan anläggningsarbeten i vatten påbörjas, informera Sjöfartsverket om arbetets omfattning och tidsplan. Informationen ska lämnas till lotsområde Luleå samt Ufs-redaktionen.

11.9. När anläggningsarbetet slutförts ska förändringar av strandlinje, bottentopografi samt nya anläggningar i anslutning till hamnen och farleden sjömätas och geodetiskt bestämmas enligt sjömnätningsstandard FSIS-44. Informationen ska inrapporteras till Sjöfartsverket.

12. *Kompensationsåtgärd*

12.1. Bolaget ska utföra en kompensationsåtgärd genom att anlägga ett ålnatehabitat (en mjukbotten) med minst arean 2 950 m² i anslutning till bergkrossvallen längs med landutbyggnaden. Åtgärden ska utföras på ett

sätt som minimerar risken att anlagda massor spolas bort. Inga förorenade massor får användas vid anläggning av mjukbotten. Målsättning med anläggandet ska vara att en täckningsgrad om minst 25 % ålnate ska uppnås.

Ett respektive tre år efter färdigställandet ska bolaget kontrollera att de utlagda massorna ligger kvar och vid behov vidta korrigerande åtgärder.

13. Avveckling av verksamheten

13.1. Bolaget ska i god tid innan verksamheten upphör redovisa en plan för avhjälpande av eventuella miljöskador och andra återställningsåtgärder till tillsynsmyndigheten. I planen ska anges hur mark- och vattenområden, grundvatten, byggnader och anläggningar ska undersökas med avseende på förekomst av föroreningsskador från verksamheten samt hur riskbedömning ska utföras.

Efterföljande undersökningar och eventuella åtgärder ska planeras och genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten.

Bolaget ska även anmäla avslutande av del av verksamheten till tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten får därvid vid behov begära att bolaget ger in en plan för avhjälpande av eventuella miljöskador och andra återställningsåtgärder enligt ovan.

14. Kontroll av verksamheten

14.1. Bolaget ska till tillsynsmyndigheten ge in ett kontrollprogram för vattenverksamheten och ett kontrollprogram för anläggningsarbeten på land. Kontrollprogrammen ska ges in senast tre månader innan de respektive tillståndsgivna åtgärderna påbörjas, eller den kortare tid som tillsynsmyndigheten medger.

Kontrollprogrammen ska bland annat möjliggöra en bedömning av om villkoren och tillämpliga generella föreskrifter följs. I kontrollprogrammet för vattenverksamheten ska särskilt anges möjliga skyddsåtgärder för att minimera grumling och möjliga skyddsåtgärder vid fullskalig stabilisering/solidifiering av muddermassor. I kontrollprogrammen ska mätmetod, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetod anges.

14.2. För hamn- och fabriksverksamheten ska det finnas ett kontrollprogram som möjliggör en bedömning av om villkoren och tillämpliga generella föreskrifter följs. I programmet ska anges mätmetoder, mätfrekvens och utvärderingsmetoder.

Ett uppdaterat kontrollprogram ska ges in till tillsynsmyndigheten senast sex månader efter det att denna dom vunnit laga kraft.

Uppskjutna frågor och provisoriska föreskrifter

Uppskjutna frågor

Mark- och miljödomstolen skjuter under en prövotid upp avgörandet av vilka slutliga villkor som ska gälla för

- 1) Utsläpp till vatten av
 - a) syreförbrukande ämnen (COD),
 - b) suspenderande ämnen,
 - c) totalt organiskt klor (AOX),
 - d) totalfosfor,
 - e) totalkväve,
 - f) EDTA och
 - g) klorat.
- 2) Utsläpp till luft av
 - a) kväveoxider och stoft från sodapanna,

- b) kväveoxider och stoft från nya mesaugnen
 - c) kväveoxider från fastbränslepanna.
- 3) Utsläpp av svaga/diffusa svavelhaltiga gaser från massabruket.
- 4) Buller.
- 5) Energihushållning.
- 6) Alternativa kylmetoder och begränsning av volymen råvatten som tas ut från Husån.

Utredningsföreskrifter

Under provotiden ska Metsä Board Sverige AB utföra följande utredningar och undersökningar. Samtliga utredningar ska utföras i samråd med tillsynsmyndigheten. Utredning enligt utredningsföreskrift UF2 och UF4 ska även utföras i samråd med Naturvårdsverket.

Utsläpp till vatten

UF1 Bolaget ska utreda de tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna att begränsa verksamhetens utsläpp till vatten av syreförbrukande ämnen (COD), suspenderande ämnen, totalt organiskt klor (AOX), totalfosfor, totalkväve, EDTA och klorat. Utredningen ska utgå ifrån följande målnivåer

- COD: 25 ton/dygn
- Suspenderande ämnen: 2 ton/dygn
- AOX: 0,10 kg/ton ECF-massa
- Fosfor: 0,03 ton/dygn
- Kväve: 0,2 ton/dygn
- Klorat: 0,1 kg/ton ECF-massa

Utredningen ska omfatta olika tekniker för att uppnå de uppställda målen. Detta ska inkludera dels hur processtekniken i massa- och pappersbruket kan utformas för att få så låga föroreningsmängder som möjligt som behöver genomgå rening, dels hur olika reningstekniker såsom utbyggnad och förbättring av nuvarande reningsprocesser, inklusive optimering av närsaltstyrning, samt nya reningstekniker såsom MBBR och kemisk fällning samt en kemisk-biologisk karakterisering av betydande avloppsströmmar.

Utredningen ska med avseende på miljömässiga förutsättningar ta hänsyn till vid tiden för redovisning gällande vattenförekomster och miljökvalitetsnormer.

Utsläpp till luft från sodapanna

UF2 Bolaget ska utreda

- a) de tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna att minska utsläppen av kväveoxider från sodapannan inklusive möjligheten att installera skrubber-, SNCR- och SCR-teknik,

Vad gäller SNCR ska bolaget åtminstone genomföra temperaturmätningar i sodapannan och utifrån resultatet av dessa simulera temperaturfördelning samt halter av kolmonoxid och kväveoxider i pannan vid olika lutlast och olika fördelning av förbränningsluft såväl vertikalt som horisontellt.

Målsättningen för utredningen av SNCR, för det fall att temperaturutredningen visar att installation är möjligt, ska vara att utsläppen ska uppgå till högst 90 mg/Nm³ tg vid 6 % syrehalt. För skrubberteknik ska olika reduktionsgrad utredas ner till 60 mg/Nm³ tg vid 6 % syrehalt. Redovisning ska även ske i enheten kg/ADt.

- b) vilka konsekvenser installation av skrubberteknik, SCR- och SNCR-teknik kan ha på övrig process- och reningsutrustning och utsläpp till miljön,
- c) faktiska utsläppsnivåer av kväveoxider från sodapannan vid stabil drift, samt
- d) hur förbränning av bioslam påverkar utsläppet av kväveoxider och hur bioslammet kan nyttiggöras på annat sätt.

UF3 Bolaget ska utvärdera och optimera driften av sodapannan och dess stoftreningsutrustning för att åstadkomma så låga stoftutsläpp som möjligt.

Utredningen ska även redovisa resultat från genomförda kontinuerliga mätningar och från manuellt genomförda mätningar.

Utsläpp till luft från ny mesaugn

UF4 Bolaget ska utreda de tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna att minska utsläppen av kväveoxider från den nya mesaugnen. I utredningen ska redovisas vilka utsläppsnivåer som är möjliga att uppnå med olika bränslen samt med reningsteknik. Åtminstone möjligheten att installera skrubberteknik ska undersökas.

Målsättningen för utredningen ska vara att uppnå följande utsläppsvärden för kväveoxider (räknat som kvävedioxid)

- 0,10 kg/ton massa och 100 mg/Nm³ tg vid 6 % syrehalt, vid eldning med flytande biobränsle
- 0,20 kg/ton massa och 175 mg/Nm³ tg vid 6 % syrehalt, vid eldning med fast biobränsle.

UF5 Bolaget ska utvärdera och optimera driften av den nya mesaugnen och dess stoftreningsutrustning för att åstadkomma så låga stoftutsläpp som möjligt.

Utsläpp till luft av kväveoxider från fastbränslepanna

UF6 Bolaget ska utreda de tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna att begränsa utsläppen av kväveoxider (räknat som kvävedioxid) från fastbränslepannan så att utsläppen är inom intervallet i BAT-slutsats 24, tabell 9, för stora förbränningsanläggningar (LCP BATC). Utredningen ska inkludera en redovisning av hur fastbränslepannan uppfyller tillämpliga BAT-slutsatser.

Utsläpp till luft av svavel

UF7 Bolaget ska utreda och redovisa åtgärder som behöver vidtas avseende utsläpp av svavel från diffusa källor för att ett villkor om 0,10 kg svavel/ton massa ska kunna innehållas.

Buller

UF8 Bolaget ska utreda de tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna för att begränsa buller från verksamheten så att det nattetid vid bostäder inte ger upphov till

- högre ekvivalent ljudnivå än 47 dBA samt
- högre momentan ljudnivå än 55 dBA.

UF9 Bolaget ska utreda de tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna att begränsa buller från väg- och spårbundna transporter från verksamhetsområdet till väg E4 och Botniabanan utanför befintliga bostäder till nedanstående nivåer.

	Bostads fasad (L_{eq24h})	Bostads uteplats (L_{eq24h})	Bostads uteplats (L_{max})
Buller från väg	55 dBA	~ 55 dBA	70 dBA
Buller från spår	60 dBA	55 dBA	70 dBA

Kylmetod och råvattenuttag

UF10 Bolaget ska utreda

- a) de tekniska, ekonomiska och miljömässiga förutsättningarna till att använda samt installera andra kylmetoder än kylning med sötvatten, respektive
- b) åtgärder för att effektivisera vattenanvändningen i verksamheten med målsättningen att vattenbortledningen från Husån inte ska överstiga 1,5 m³/s som årsmedelvärde. Utredningarna ska omfatta
 - en redogörelse för vidtagna åtgärder och deras effekt på vattenanvändningen,
 - identifierade åtgärder för att minska vattenanvändningen och kostnader för dessa,
 - identifierade åtgärder som bolaget anser inte ska genomföras och motivering till varför,
 - en tidsplan för de av åtgärderna som bolaget avser genomföra.

Energihushållning

UF11 Bolaget ska genomföra en kartläggning av energianvändningen i verksamheten. Kartläggningen ska omfatta ingående energiflöden, energiomvandlingar, egen användning av energi uppdelat på lämpliga delar av verksamheten, inklusive interna transporter, samt externt levererad energi. På basis av energikartläggningen ska bolaget upprätta en energihushållningsplan. I planen ska redovisas möjliga åtgärder för att effektivisera energianvändningen och i så hög grad som möjligt använda förnybara energikällor. För varje åtgärd ska redovisas effekten av åtgärden, investerings- och driftkostnad samt beräkning av dess ekonomiska lönsamhet.

UF12 Bolaget ska utreda hur torkning av bark och fiberslam för att höja dess värmevärde kan ske på energieffektiva sätt. Energivinster samt investerings- och driftkostnader ska redovisas.

Redovisningstid

Metsä Board Sverige AB ska redovisa genomförda utförda utredningar och undersökningar enligt följande

Utsläpp till vatten, buller från verksamheten och utsläpp till luft av svavel

Resultatet av utredningarna enligt utredningsföreskrift UF1, UF7 och UF8 samt förslag till slutliga villkor ska ges in till mark- och miljödomstolen senast tre år efter att den nya fiberlinjen har tagits i drift.

Utsläpp till luft från ny mesaugn

Resultatet av utredningarna enligt utredningsföreskrift UF4 och UF5 med förslag till slutliga villkor ska redovisas senast två år efter att den nya mesaugnen har tagits i drift.

Kylmetod och råvattenuttag

Resultatet av utredningen enligt utredningsföreskrift UF10 samt förslag till slutliga villkor ska ges in till mark- och miljödomstolen senast två år efter det att tillståndet tagits i anspråk.

Sodapanna, fastbränslepannan, energihushållning och buller (transporter)

Resultatet av utredningen enligt utredningsföreskrift UF2, UF3, UF6, UF9, UF11 och UF12, samt förslag till slutliga villkor ska ges in till mark- och miljödomstolen senast tre år efter det att tillståndet tagits i anspråk.

Provisoriska föreskrifter

Med riktvärde nedan avses ett värde som, om det överskrids, medför en skyldighet för bolaget att vidta åtgärder så att villkoret hålls.

Utsläpp till vatten

P1 Utsläpp av syreförbrukande ämnen (COD) får som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiga 38 ton per dygn. Kontroll av utsläppet ska ske

genom ofiltrerat dygnssamlingsprov. Vid analys får högst tre dygnssamlingsprov läggas samman.

- P2 Utsläpp av suspenderande ämnen mätt som $S\ddot{A}_{GF/A}$ får som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiga 3,4 ton per dygn. Kontroll av utsläppet ska ske genom dygnssamlingsprov. Vid analys får högst tre dygnssamlingsprov läggas samman.
- P3 Utsläpp av totalt organiskt klor (AOX) får som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiga 0,20 kg per ton producerad ECF-massa. Kontroll av utsläppet ska ske genom veckosamlingsprov tillblandat av dygnsprover.
- P4 Till och med det kalenderår då ny fiberlinje tas i drift får utsläpp av totalfosfor som gränsvärde och årsmedelvärde inte överstiga 70 kg per dygn. Därefter gäller att utsläppet som riktvärde och årsmedelvärde inte får överstiga 45 kg per dygn. Kontroll av utsläppet ska ske genom veckosamlingsprov tillblandat av dygnsprover.
- P5 Till och med det kalenderår då ny fiberlinje tas i drift får utsläpp av totalkväve som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiga 500 kg per dygn. Därefter gäller att utsläppet som riktvärde och årsmedelvärde inte får överstiga 300 kg per dygn. Kontroll av utsläppet ska ske genom veckosamlingsprov tillblandat av dygnsprover.
- P6 Utsläpp av komplexbildare av typ EDTA eller motsvarande får som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiga 0,50 kg 100-procentig syra per ton producerad massa. Kontroll av utsläppet ska ske genom månadssamlingsprov tillblandat av dygnsprover.
- P7 Utsläpp till vatten av klorat får som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiga 0,4 ton/dygn, dock högst 0,20 kg/ton ECF-massa. Kontroll av utsläppet ska ske genom veckosamlingsprov tillblandat av dygnsprover.

Utsläpp till luft från sodapanna

- P8 Utsläpp av kväveoxider (beräknat som kvävedioxid) från sodapannan får som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiga 1,20 kg/ton massa. Utsläppen av kväveoxider ska mätas med kontinuerligt registrerade instrument.
- P9 Utsläpp av stoft från sodapannan får som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiga 30 mg/Nm³ tg vid 6 % syrehalt. Kontroll av utsläppet ska ske genom mätning minst en gång per kvartal.

Utsläpp till luft från ny mesaugn

- P10 Mesaugnens utformning och dimensionering ska med användning av bästa möjliga teknik anpassas till valt bränsle så att utsläppet av kväveoxider minimeras. Mesaugnen ska utformas och uppföras på ett sådant sätt att det är möjligt att komplettera pannan med skrubber för rening av kväveoxider, utan att detta medför några betydande tillkommande kostnader för att i efterhand bygga om pannan eller annan utrustning.
- P11 Utsläpp av kväveoxider (beräknat som kvävedioxid) från den nya mesaugnen får som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiga 0,25 kg/ton massa. Utsläppen av kväveoxider ska mätas med kontinuerligt registrerade instrument.
- P12 Utsläpp av stoft från den nya mesaugnen får som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiga 25 mg/Nm³ vid 6 % syrehalt. Kontroll av utsläppet ska ske genom mätning minst en gång per kvartal.

Utsläpp till luft från fastbränslepanna

- P13 Utsläpp av kväveoxider (räknat som kvävedioxid) från fastbränslepannan får som riktvärde och årsmedelvärde uppgå till högst 180 mg/Nm³ tg vid 6 % syrehalt. Kontroll av utsläppet ska ske genom kontinuerlig mätning.

Utsläpp till luft av svavel

P14 Utsläppen av svaga/diffusa svavelhaltiga gaser från massabruket får som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiga 0,15 kg svavel/ton massa. Kontroll av utsläppen ska ske genom mätning minst en gång per kvartal.

Buller

P15 Buller från verksamheten får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostadsfasad än

- Helgfri måndag–fredag (dag)	kl. 06–18	60 dBA
- Nattetid	kl. 22–06	52 dBA
- Övrig tid		55 dBA

Arbeten som typiskt sett ger upphov till momentana ljudnivåer högre än 60 dBA får inte förekomma nattetid.

Förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer ska föregås av beräkningar med digital ljudkarta. Resultatet av sådana beräkningar ska beaktas för att säkerställa att en förändring av verksamheten inte får till följd att värdena överskrids.

Kontroll genom närfältsmätningar och beräkningar ska ske vid sådana förändringar i verksamheten som nämns ovan eller efter anmodan av tillsynsmyndigheten, dock minst en gång per år.

Vattenhushållning

P16 Verksamheten ska bedrivas så att uttaget av råvatten från Husån som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiger 1,7 m³/s, dock maximalt 2,3 m³/s som dygnsmedelvärde.

Underrättelseskyldighet

1. Metsä Board Sverige AB ska, utan dröjsmål, skriftligen meddela domstolen och tillsynsmyndigheten om
 - a) när tillståndet i detta mål tas i anspråk.
 - b) vilken dag fiberlinjen tas i drift och
 - c) vilken dag ny mesaugn tas i drift.
2. Metsä Board Sverige AB ska vidare, när tillståndet har tagits i anspråk och vunnit laga kraft, skriftligen underrätta domstolen om bolaget har någon erinran mot att domstolens mål M 3166-19 avskrivs från vidare handläggning.

Delegation

Mark- och miljödomstolen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken åt tillsynsmyndigheten att meddela ytterligare villkor som kan behövas avseende följande

- D1 Avsteg från provtagningssätt för kadmium (villkor 2.2).
- D2 Alternativ kontroll av utsläpp av gasformigt svavel (villkor 4.1)
- D3 Avsteg från bullernivåer för anläggningsarbeten under enstaka och kortvariga perioder om det finns särskilda skäl (villkor 7.1).
- D4 Undantag från lagring av flytande kemikalier m.m. (villkor 8.2)
- D5 Riskreducerande åtgärder för den nya klordioxidberedningen (villkor 8.3).
- D6 Skyddsåtgärder vid hantering av ny typ av gods i hamnen som anmälts (villkor 10.1).
- D7 Skyddsåtgärder och försiktighetsmått för att minimera grumling vid arbeten i vatten (villkor 11.1).
- D8 Avsteg från haltvärden vid tillfällig lagring av muddermassor (villkor 11.2).
- D9 Skyddsåtgärder vid stabilisering/solidifiering (villkor 11.5).
- D10 Alternativa kontrollmetoder vid driftstörningar i mätutrustning eller då kontroll av annat skäl tillfälligt inte kan utföras med ordinarie metod. Vad som anges om kontroll i villkoren i tillståndet ska anses uppfyllt om de

alternativa kontrollmetoder som tillsynsmyndigheten beslutar om tillämpas (villkor 14.1 och 14.2).

Igångsättnings tid

Den i domen tillståndsgivna miljöfarliga verksamheten ska ha satts igång inom tio år från det att denna dom har vunnit laga kraft, annars förfaller tillståndet i den delen.

Arbets tid och oförutsedd skada

- a) De arbeten avseende vattenverksamhet som omfattas av tillstånd i denna dom ska vara utförda inom tio år från det att domen har vunnit laga kraft i denna del, annars förfaller tillståndet i den delen.
- b) Anspråk på grund av oförutsedd skada ska framställas till mark- och miljödomstolen senast inom fem år räknat från utgången av den i domen bestämda arbetstiden.

Verkställighetsförordnande

Tillståndet får tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft. För de delar som avser vattenverksamhet förutsätter detta dock att Metsä Board Sverige AB hos Länsstyrelsen i Västernorrlands län ställer sådan säkerhet som föreskrivs i 22 kap. 28 § första stycket miljöbalken.

Avgifter och kostnader

1. Mark- och miljödomstolen ändrar inte vad som i beslut den 3 november 2021 har bestämts om prövningsavgift i målet.
2. Metsä Board Sverige AB ska enligt 6 kap. 5 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet årligen betala 13 000 kr för främjandet av fisket i Husumbukten och tillrinnande vattendrag inom Örnsköldsviks kommun. Avgiften ska betalas till Havs- och vattenmyndigheten.

3. Metsä Board Sverige AB ska utge ersättning till Länsstyrelsen i Västernorrlands län för rättegångskostnad med 60 800 kr plus ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Övrigt

Mark- och miljödomstolen avslår samtliga övriga yrkanden som framställts i målet och som inte särskilt angivits ovan.

Innehåll

DOMSLUT	2
BAKGRUND	30
MÅLETS HANDLÄGGNING HOS MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN	31
YRKANDEN M.M.	32
Bolagets yrkanden	32
Motparternas och remissinstansernas principiella inställning	34
Bolagets bemötande	35
VILLKORSFÖRSLAG	35
Bolagets slutliga förslag till villkor m.m.	35
Förslag till villkor	36
Förslag till delegationer	40
Förslag på provotid	41
Förslag till provisoriska föreskrifter	44
Villkorsförslag m.m. från övriga och bolagets bemötande	46
Miljöriskhantering	46
Anläggningsarbeten i vatten	47
Kompensationsåtgärder	48
Vattenhushållning	48
Utsläpp till vatten	49
Utsläpp till luft	52
Buller – omfattning av utredningsföreskrift U4	57
Energihushållning – bolagets förslag U5 och utredningstid R5	57
BOLAGETS ANSÖKAN	57
Inledning	57
Orientering	57
Inledning	57
Gällande tillstånd	58
Metsäs ansökan	59
Den reviderade ansökan och kompletterande samråd	59
Ansökans omfattning och prövningens avgränsning	59
Omgivningsbeskrivning	60
Verksamhetsområdet	60
Riksintressen och skyddade områden	62
Planförhållanden	63

Nollalternativet.....	63
Verksamhetsbeskrivning.....	63
Allmänt	63
Nuvarande verksamhet	63
Förändrad och utökad verksamhet	65
Vattenhantering	67
Lagring och mekanisk bearbetning av restprodukter	68
Hamnverksamheten	69
Vattenverksamhet.....	70
Anläggningsarbeten i vatten.....	70
Rådighet och oförutsedd skada	70
Villkorsdiskussion	71
Utsläpp till vatten	71
Utsläpp till luft	72
Buller	73
Energihushållning.....	74
Risk och kemikalier	75
Förorenad mark	75
Vattenverksamheten	75
Hamnverksamheten	76
Tillåtlighet.....	76
2 kap. miljöbalken	76
Tillåtlighet enligt 3 och 4 kap. miljöbalken	77
Tillåtlighet enligt 5 kap. miljöbalken	78
Tillåtlighet enligt 7 kap. miljöbalken	78
Tillåtlighet enligt 8 kap. miljöbalken	78
Sammanfattning av tillåtligheten.....	78
Igångsättningstid	78
Verkställighetsförordnande	78
INKOMNA YTTRANDEN OCH SKRIFTVÄXLING I MÅLET	79
Inledning	79
Synpunkter avseende verksamhetens tillåtlighet	80
Ansökans avgränsning och behovet av samprövning av verksamheterna	80
Utökad massaproduktion och utsläpp av kväveoxider från sodapanna	82
Mesaugnens utformning	85

Utsläpp till vatten och miljö kvalitetsnormer för Husumbukten.....	87
Råvattenuttag från Husån och miljö kvalitetsnormer för Husån.....	90
BOLAGETS SÄRSKILDA ÅTAGANDEN	93
DOMSKÄL.....	93
Prövningens omfattning och avgränsning	93
Miljöbedömning	98
Tillåtlighet och tillstånd	100
Rådighet	100
Planförhållanden.....	100
Lokalisering	100
Verksamhetens påverkan på Husumbukten	101
Verksamhetens påverkan på Husån.....	109
Utsläpp till luft	110
Seveso	115
Industriutsläppsfrågor	115
Sammanfattande bedömning tillåtlighet och tillstånd	115
Villkor m.m.	116
Inledning	116
Allmänt villkor	116
Utsläpp till vatten	117
Damning och lukt (villkor 3)	126
Utsläpp av svavel (villkor 4.1, UF7 och P14).....	127
Utsläpp till luft av stoft	128
Utsläpp av kväveoxider från sodapannan och mesaugn	132
Utsläppt av kväveoxider från fastbränslepannan (UF6 och P13).....	142
Buller	142
Miljöriskhantering (villkor 8)	147
Vattenhushållning och kylmetoder (villkor 9, UF10 och P16).....	152
Hamnverksamheten (villkor 10).....	155
Anläggningsarbeten i vatten (villkor 11).....	156
Kompensationsåtgärd (villkor 12).....	161
Energihushållning – (UF11 och UF12)	162
Avveckling av verksamheten (villkor 13)	163
Kontroll av verksamheten (villkor 14)	163
Underrättelseskyldigheter	164

Igångsättningstid m.m.	164
Igångsättningstid	164
Arbets tid och oförutsedda skador till följd av vattenverksamhet.....	165
Verkställighet	165
Avgifter och kostnader	167
Fiskeavgift.....	167
Prövningsavgift för vattenverksamhet.....	168
Rättegångskostnader	168
Övriga yrkanden.....	168

BAKGRUND

Husums fabrik är belägen på halvön Rågön i Örnsköldsviks kommun på fastigheterna X och Y Nord och nordväst om industriområdet ligger Husum samhälle.

Karta från ansökan över Rågön och lokaliseringen för Husums fabrik.

Platsen där fabriken är belägen har nyttjats för industriverksamhet sedan slutet av 1700-talet och den första massatillverkningen startade år 1919. Metsä Board Sverige AB (nedan Metsä eller bolaget) är ägare till fabriken. Fabriken består idag av ett massabruk för produktion av blekt sulfatmassa och ett kartongbruk för produktion av kartong, papper och linerboard. Bolaget har även hamnverksamhet vid fabriken.

Den nuvarande verksamheten vid Husums fabrik bedrivs enligt tillstånd meddelat av Mark- och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt den 18 december 2012 i mål M 1726-12 (grundtillstånd) och den 7 juli 2015 i mål M 173-15 (ändringstillstånd avseende utökad produktionsmängd, producerade produkter samt förlängning av kaj). Under år 2020 har vidare bolaget lämnats ändringstillstånd till uppförande och

drift av ny sodapanna i domstolens mål M 3166-19 (deldomar den 24 mars respektive den 30 november 2020). Den nu tillståndsgivna verksamheten omfattar en årlig produktion av högst 750 000 ton blekt 90-procentig sulfatmassa och 850 000 ton linerboard, kartong och papper.

Bolagets hamnverksamhet regleras i ett tillstånd som meddelades av Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Västernorrlands län (miljöprövningsdelegationen) den 18 augusti 2008 (dnr 551-719-08). Metsä har även tillstånd till mellanlagring av processavfall genom beslut meddelat av miljöprövningsdelegationen den 17 december 2008 (dnr 551-11360-08). Verksamhetens uttag av råvatten från Husån regleras genom rättskraftigt avgjorda tillstånd (grundtillstånd meddelat under år 1928 och tillstånd till utökat vattenuttag meddelat under år 1962).

Metsä har ansökt hos mark- och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt om ett nytt grundtillstånd till fortsatt och utökad verksamhet innefattande utökad produktion, nytt grundtillstånd för hamnverksamhet samt tillstånd för utbyggnad av hamnområdet genom utfyllnad av vattenområde och anläggande av ny kaj. Ansökan omfattar inte uttag av råvatten till Husum fabrik.

MÅLETS HANDLÄGGNING HOS MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN

Ansökan kom in till domstolen i oktober 2021 och prövningsavgift har betalats. Målet har, efter att vissa kompletteringar skett, skickats på s.k. kompletteringsrunda våren 2022 till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Samhällsbyggnadsnämnden i Örnsköldsviks kommun (nämnden), Länsstyrelsen i Västernorrlands län (länsstyrelsen) och Naturvårdsverket. Inkomna synpunkter på kompletteringsbehov redovisas inte särskilt i denna dom. Sökanden har i september 2022 ingett uppdaterade ansökningshandlingar som har ersatt tidigare ingivet material i målet.

Efter att sökanden i december 2022 kompletterat ansökan ytterligare har mark- och miljödomstolen kungjort ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen. Domstolen

har vidare i kungörelsen upplyst om att verksamheten omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (Sevesolagen). Yttranden över ansökan har kommit in från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, nämnden, länsstyrelsen, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Sjöfartsverket och Trafikverket. Bolaget har därefter dels kompletterat ansökan i vissa delar dels bemött yttrandena skriftligen. Omfattande skriftväxling har skett i målet därefter varvid bolaget och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, länsstyrelsen och Naturvårdsverket samt Havs- och vattenmyndigheten yttrat sig. I den mån bolaget har justerat ansökan utifrån motparternas och remissinstansernas synpunkter redovisas detta inte särskilt i denna dom.

Mark- och miljödomstolen har hållit huvudförhandling i målet samt syn på platsen för verksamheten den 20-24 november 2023. Vid huvudförhandlingen närvarade bolaget, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, nämnden, länsstyrelsen och Naturvårdsverket samt Havs- och vattenmyndigheten.

YRKANDEN M.M.

BOLAGETS YRKANDEN

Tillstånd

1. Metsä har yrkat att mark- och miljödomstolen meddelar tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken till fortsatt och utökad verksamhet vid Husums fabrik, innefattande
 - a) årlig produktion av upp till 1 000 000 ton blekt 90-procentig sulfatmassa och upp till 1 000 000 ton linerboard, kartong och papper,
 - b) anläggande och drift av de anläggningar och vidtagande av de åtgärder i övrigt som behövs för den utökade verksamheten,
 - c) lagring och mekanisk bearbetning av upp till 120 000 ton restprodukter från produktionsprocessen, inklusive sådana som klassas som icke-farligt avfall,
 - d) mellanlagring och avvattning av muddermassor på ytor inom bolagets verksamhetsområde,

- e) hamnverksamhet inom det område som markerats på aktbilaga 117 i en omfattning av 750 anlöp per år av fartyg med en bruttodräktighet överstigande 1 350 ton samt
 - f) användning av högst 125 000 m³ avfall i form av muddermassor för anläggningsändamål inom verksamhetsområdet (inklusive vattenområde).
2. Metsä har vidare yrkat att mark- och miljödomstolen meddelar tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken till vattenverksamhet innefattande att inom det vattenområde på fastigheten Örnköldsvik X som är markerat på karta i aktbilaga 116, fylla ut högst 65 000 m² vattenområde och anlägga kaj, och vidta för detta ändamål nödvändiga åtgärder i form av pålning, spontning och muddring av högst 125 000 m³ massor.

Arbets tid och verkställighetsförordnande m.m.

Bolaget har yrkat att mark- och miljödomstolen

- a) bestämmer tiden för igångsättande av den miljöfarliga verksamheten till tio år från den dag domen vinner laga kraft,
- b) fastställer arbetstiden för vattenverksamheten till tio år från den dag domen vinner laga kraft,
- c) bestämmer tiden för anmälan av ersättning för oförutsedd skada på grund av ansökt vattenverksamhet till fem år räknat från utgången av arbetstiden,
- d) föreskriver villkor för den sökta verksamheten i enlighet med bolagets förslag,
- e) godkänner den till ansökan bifogade miljökonsekvensbeskrivningen (MKB), samt
- f) ger sökanden rätt att ta tillståndet i anspråk trots att det inte vunnit laga kraft, så kallat verkställighetsförordnande.

MOTPARTERNAS OCH REMISSINSTANSERNAS PRINCIPIELLA INSTÄLLNING

Inställning och yrkanden

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket har, som talan slutligt bestämts, inte haft någon erinran mot att tillstånd till ökad massa- och pappersproduktion lämnas under förutsättning att tillstånd till produktionsökning i sig inte förhindrar att reningstekniken SNCR kan tillämpas samt att de villkor som Naturvårdsverket föreslagit föreskrivs för tillstånd.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har i första hand yrkat att mark- och miljödomstolen ska avvisa ansökan såsom för snävt avgränsad då tillstånd till råvattenuttag inte omfattas av ansökan. Länsstyrelsen har i andra hand yrkat att verksamheten ska förenas med villkor enligt länsstyrelsens förslag.

Länsstyrelsen har yrkat att bolaget, förutom kompensationsåtgärder, ska erlagga en årlig fiskeavgift om 13 000 kr eller en kapitaliserad engångs fiskeavgift om 650 000 kr, enligt 6 kap. 5 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Fiskeavgiften ska betalas för att kompensera för den skada som, trots vidtagna försiktighets-, skydds-, och kompensationsåtgärder, kvarstår på det allmänna fiskeintresset.

Havs- och vattenmyndigheten

Havs- och vattenmyndigheten har, som talan slutligt bestämts, ansett att tillstånd kan lämnas under förutsättning att tillståndet förenas med de av myndigheten föreslagna villkoren så att det totala utsläppet av näringsämnen begränsas för att inte äventyra möjligheten att följa miljökvalitetsnormen för Husumbukten. Havs- och vattenmyndigheten har vidare framhållit att villkorsföreskrivna skyddsåtgärder ska vidtas innan produktionsökning sker så att belastningen av näringsämnen till vattenförekomsten inte ökar jämfört med dagens nivåer.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har inte haft någon invändning mot att bolaget beviljas det ansökta tillståndet och har i huvudsak haft synpunkter på utformning av villkor om lagring av kemikalier (bolagets villkorsförslag 10).

Sjöfartsverket

Sjöfartsverket har yttrat sig ur sjöfartsynpunkt och därvid anfört att myndigheten tillstyrker ansökan såvitt avser anläggande av ny kaj.

Nämnden och Trafikverket

Nämnden och Trafikverket har inte lämnat någon principiell inställning till ansökan.

BOLAGETS BEMÖTANDE

Bolaget har medgett länsstyrelsens yrkande om att bolaget ska erlägga en årlig fiskeavgift om 13 000 kr.

VILLKORSFÖRSLAG

Under målets handläggning har bolaget, efter synpunkter från motparter och remissinstanser, justerat ett antal av sina ursprungliga villkorsförslag och godtagit flera av myndigheternas förslag. Justeringar av villkorsförslag har skett vid upprepade tillfällen under handläggningen. Bolaget har löpande under handläggningen placerat tillkommande villkor och föreskrifter i en tematisk ordning för att undvika otydligheter. Vidare har Naturvårdsverket för att tydliggöra sina villkorsförslag inlett sina yrkanden om villkor m.m. med ”NV”. För att tydliggöra övriga myndigheters förslag till reglering redovisas nedan samtliga villkorsförslag m.m. från länsstyrelsen med ”LS” och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap med ”MSB”.

BOLAGETS SLUTLIGA FÖRSLAG TILL VILLKOR M.M.

Nedan följer bolagets slutliga villkorsförslag. Eftersom villkorsförslag har utgått under handläggning eller tillkommit följer redovisningen nedan bolagets tematiska ordning och numreringen är inte löpande.

Förslag till villkor

Allmänt villkor

1. Om inte annat framgår av domen ska anläggningar utföras och verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget i ansökningshandlingarna och i övrigt i målet angett eller åtagit sig.

Utsläpp till vatten av kadmium

2. Elfilterstoff samt aska från sodapanna ska innan det släpps ut till avlopp genomgå rening av kadmium. Avskiljningsgraden för kadmium ska vara minst 70 % räknat som årsmedelvärde. Kontroll av villkoret ska ske genom flödesproportionell provtagning och mätning minst en gång per kalendermånad. Beräkning av årsmedelvärdet ska göras med hänsyn till kalendermånadens avloppsvattenflöde. Tillsynsmyndigheten får medge avsteg från angivet provtagningssätt om tillräcklig säkerhet kan uppnås på annat sätt.

Utsläpp till luft

3. Utsläpp av gasformigt svavel från sodapanna, mesaugn och reservsystemet för hantering av starka gaser får som årsmedelvärde inte överstiga 0,20 kg per ton massa. Utsläppet får som månadsmedelvärde inte överstiga 0,30 kg per ton massa under tio månader per kalenderår. Kontroll av utsläppet ska för sodapanna och mesaugn ske genom kontinuerlig mätning. Mätning och beräkningar av utsläpp från reservsystemet för hantering av starka gaser kan ske enligt schablon eller på annat sätt som ska godkännas av tillsynsmyndigheten och som verifieras vid årlig besiktning.
5. Utsläpp av stoft från fastbränslepannan får som årsmedelvärde inte överskrida 25 mg/Nm³ tg vid 6 % syrehalt. Kontroll av utsläppet ska ske genom kontinuerlig mätning.
33. Utsläpp av stoft från befintlig mesaugn får som årsmedelvärde uppgå till högst 40 mg/Nm³ tg vid 6 % syre. Kontroll av utsläppet ska ske genom mätning minst en gång per kvartal.
6. Luktdestruktionssystemet ska ha en tillgänglighet om minst 99,5 % som månadsmedelvärde. Kontroll av villkoret ska ske genom registrering av tillgängligheten i processtysystemet.
8. Om det uppkommer olägenheter av damning, ska bolaget vidta åtgärder för att minimera damningen.

Buller från anläggningsarbeten

9. Buller från anläggningsarbetena ska begränsas så att den ekvivalenta ljudnivån (L_{Aeq}) utomhus som frifältsvärde och riktvärde vid bostäder inte överstiger

- Helgfri måndag–fredag kl. 07–19 60 dBA
- Helgfri måndag–fredag kl. 19–22 samt lördag, söndag och helgdag kl. 07-19 50 dBA
- Lördag, söndag och helgdag kl. 19–22 samt kl. 22–07 samtliga dagar 45 dBA

Maximal ljudnivå nattetid (L_{AFmax}) vid bostäder får inte överskrida 70 dBA.

Tillsynsmyndigheten får på begäran av bolaget medge tillfälliga avvikelser från villkoret.

Kontroll ska ske på begäran av tillsynsmyndigheten genom närfältsmätning och beräkning. Uppföljning av ljudnivån under byggskedet ska ske genom kontrollmätning som en del av kontrollprogrammet för anläggningsskedet

Kemikalier

10. Bolaget ska genomföra en riskbedömning av samtliga cisterner och andra behållare för lagring av kemiska produkter och farligt avfall samt upprätta en tidsatt handlingsplan för åtgärder.

Handlingsplanen ska ges in till tillsynsmyndigheten inom 6 månader från det att tillståndet har vunnit laga kraft och därefter uppdateras vart femte år och ges in till tillsynsmyndigheten. En riskbedömning ska alltid göras inför att nya lagringsplatser inrättas.

23. Bolaget ska i samråd med tillsynsmyndigheten och räddningstjänsten vidta förebyggande åtgärder så att bolaget vid eventuella tillbud och olyckor kan begränsa och avhjälpa spridning av brand och kemikalier. Åtgärderna ska utgå från de risker som finns vid anläggningen och den kommunala räddningstjänstens förmåga.
24. Bolaget ska i samråd med tillsynsmyndigheten och räddningstjänsten utforma och planera skyddsåtgärder innan den nya klordioxidberedningen anläggs.
25. För säker lastning och lossning av kemiska produkter inklusive flytande bränslen ska det finnas tydliga instruktioner på de språk som används av involverad personal eller organisatoriska lösningar som säkerställer motsvarande eller bättre skyddsnivå.

Anläggningsarbeten i vatten

11. Arbeten i vatten ska utföras innanför grumlingsskydd. Erforderliga skyddsåtgärder för att minimera grumling vid arbeten i vatten ska beslutas i samråd med tillsynsmyndigheten. Ett förslag till kontrollprogram för skyddsåtgärderna ska upprättas i samråd med tillsynsmyndigheten. Förslaget ska ges in senast två månader innan arbetena påbörjas.

12. Muddermassor vars föroreningsinnehåll överskrider värdena i Naturvårdsverkets riktlinjer för känslig markanvändning (KM), i dess lydelse november 2023, och som används som anläggningsmaterial i vattenområde, ska läggas under havsnivå. Ytterligare provtagning ska genomföras enligt den provtagningsplan som bolaget har redovisat i målet.
13. Allt utgående vatten från tillfälliga lagringsytor för muddermassor ska samlas upp, provtas och vid behov renas innan avledning till recipienten. Halterna i det utgående vattnet får, med undantag för suspenderat material, som riktvärde inte överskrida riktvärden enligt Göteborgs stad (R2020:13), i dess lydelse november 2023.

Tillsynsmyndigheten får godkänna att högre värden tillämpas för ett eller flera ämnen.

14. Bolaget ska tillse att riskreducerande åtgärder gällande sjöfarten under anläggningsfasen vidtas i tillräcklig omfattning. Åtgärderna ska fastställas i dialog med Sjöfartsverket och lotsområde Luleå senast tre (3) månader innan arbetsstart.
15. Förändringar av strandlinje, bottenpografi samt nya anläggningar i anslutning till hamnen och farleden ska efter genomförande av projektet sjömätas och geodetiskt bestämmas enligt sjömnätningsstandard FSIS-44 samt delges Sjöfartsverket.
26. Om avfall utifrån ska tillföras utfyllnad av vattenområden ska massor vars föroreningsnivå inte överstiger Naturvårdsverkets riktvärden för mindre än ringa risk användas (Naturvårdsverkets handbok 2010: återvinning av avfall i anläggningsarbeten, i dess lydelse november 2023). För ämnen som inte omfattas av riktvärdena för mindre än ringa risk ska halterna vara nära naturligt förekommande bakgrundshalter för utfasningsämnen och nära noll för icke naturligt förekommande utfasningsämnen. Det enligt de principer för beräkning av nivåer för mindre än ringa risk som framgår i handboken under rubrik 10.1.
27. Innan fullskalig stabilisering/solidifiering påbörjas ska bolaget i samråd med tillsynsmyndigheten och i syfte att verifiera stabilatets permeabilitet, hållfasthet och lakningsegenskaper genomföra stabiliserings-/solidifieringsförsök i fält vid det planerade verksamhetsområdet i en skala, och med användning av material som är representativt för fullskalig stabilisering/solidifiering. Försöket ska även omfatta provtagning och analys av överskottsvatten.

Resultatet av utförda försök jämte förslag till eventuella ytterligare skyddsåtgärder ska redovisas till tillsynsmyndigheten i god tid innan fullskalig stabilisering/solidifiering påbörjas.

28. Muddermassor vars föroreningsinnehåll överskrider värdena i Naturvårdsverkets riktlinjer för känslig markanvändning (KM), i dess lydelse

november 2023, som inte solidifieras och stabiliseras ska omhändertas och transporteras av transportör med erforderliga tillstånd till godkänd mottagningsanläggning.

29. Bolaget ska utföra en kompensationsåtgärd genom att anlägga ett ålnatehabitat (en mjukbotten) med arean 2 950 m² i anslutning till bergkrossvallen längs med landutbyggnaden.

Ett respektive tre år efter färdigställandet ska bolaget kontrollera att de utlagda massorna ligger kvar och vid behov vidta korrigerande åtgärder.

30. Senast sex veckor innan anläggningsarbeten i vatten påbörjas ska detta meddelas till Sjöfartsverket lotsområde Luleå samt Ufs-redaktionen. Informationen ska innehålla uppgifter om arbetets omfattning och tidsplan.

Hamnverksamheten

16. Om ny typ av gods avses hanteras i hamnen ska anmälan om detta göras till tillsynsmyndigheten i god tid innan hanteringen startar. Anmälan behöver dock inte göras om det är uppenbart att godset inte kan orsaka någon hälso- eller miljöpåverkan vid hanteringen.
17. Vid lastning och lossning av flytande produkt ska adsorptionsmedel finnas i beredskap för att minska risken för spridning i mark- och vattenområdet vid eventuellt spill. För petroleumprodukter ska även skyddslänsar finnas i beredskap.
18. Ventiler, pumpar och andra ur läckagesynpunkt känsliga installationer i sökt verksamhet ska vid lastning och lossning, eller annat tillfälle då produkt kan läcka ur installationerna, vara försedda med spillskydd som samlar upp eventuellt spill.
19. Inom hamnområdet ska kemiska produkter och flytande farligt avfall förvaras i täta behållare, invallat på ogenomsläpplig yta utan golvavlopp. Vid förvaring utomhus ska invallningen vara försedd med tak. Uppsamlingsvolymen ska minst motsvara den största behållarens volym samt 10 % av summan av övriga behållares volym.
20. Uppkommer olägenheter för hälsa eller miljö orsakad av fartygstrafik på grund av föroreningsspridning från förorenade sediment, ska erforderliga åtgärder vidtas, samt ska tillsynsmyndigheten omgående informeras. Åtgärder ska utföras i samråd med tillsynsmyndigheten.

Avveckling av verksamheten

21. Bolaget ska i god tid innan verksamheten upphör till tillsynsmyndigheten redovisa en plan för avhjälpande av eventuella miljöskador och andra återställningsåtgärder. I planen ska anges hur mark- och vattenområden,

grundvatten, byggnader och anläggningar ska undersökas med avseende på förekomst av föroreningsskador från verksamheten samt hur riskbedömning ska utföras. Undersökningar och eventuella åtgärder ska planeras och genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten. Bolaget ska även anmäla avslutande av del av verksamheten till tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten får därvid vid behov begära att bolaget ger in en plan för avhjälpande med mera enligt ovan.

Kontroll av verksamheten

22. För verksamheten ska finnas ett kontrollprogram som möjliggör en bedömning av om villkoren och tillämpliga generella föreskrifter följs. I programmet ska anges mätmetoder, mätfrekvens och utvärderingsmetoder. Ett uppdaterat kontrollprogram ska ges in till tillsynsmyndigheten senast sex månader efter det att denna dom vunnit laga kraft. Ett förslag till kontrollprogram för anläggningsskedet och landbyggnaden ska ges in till tillsynsmyndigheten senast tre månader innan arbetena påbörjas.

Vattenhushållning

32. Bolaget ska upprätta en vattenhushållningsplan för verksamheten. Planen ska tas fram och ges in till tillsynsmyndigheten senast ett år efter att tillståndet tas i anspråk. Därefter ska en uppdaterad vattenhushållningsplan ges in till tillsynsmyndigheten vart fjärde år. Bolaget ska därtill i den årliga miljörapporten redovisa det gångna årets arbete med vattenhushållning. Planen ska inkludera
- en redogörelse för vidtagna åtgärder och deras effekt på vattenanvändningen,
 - identifierade åtgärder för att minska vattenanvändningen och kostnader för dessa,
 - identifierade åtgärder som bolaget inte avser genomföra och motivering till varför,
 - en tidplan för de av åtgärderna som bolaget avser genomföra.

Åtgärder ska i skäligen utsträckning successivt vidtas för att effektivisera vattenanvändningen. Målet ska vara att vattenbortledningen från Husån inte ska överstiga 1,5 m³/s som årsmedelvärde.

Förslag till delegationer

Metsä har föreslagit att mark- och miljödomstolen, med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken, överlåter till tillsynsmyndigheten att meddela närmare villkor om följande.

- D1 Skyddsåtgärder och försiktighetsmått för att minimera grumling vid arbeten i vatten.
- D2 Alternativa kontrollmetoder vid driftstörningar i mätutrustning eller då kontroll av annat skäl inte kan utföras med ordinarie metod. Vad som anges om kontroll i villkoren i tillståndet ska anses uppfyllt om de alternativa kontrollmetoder som tillsynsmyndigheten beslutar om tillämpas.

- D3 Skyddsåtgärder vid hantering av ny typ av gods i hamnen som anmälts enligt villkor 16.
- D4 Avsteg från nivåerna i villkor 9 under enstaka och kortvariga perioder om det finns särskilda skäl.
- D5 Riskreducerande åtgärder för den nya klordioxidberedningen.

Förslag på provotid

Metsä har föreslagit att mark- och miljödomstolen under en provotid ska skjuta upp avgörandet av vilka slutliga villkor som gälla för verksamheten i följande avseenden

- 1) Utsläpp till vatten av syreförbrukande ämnen (COD), suspenderande ämnen, totalt organiskt klor (AOX), totalfosfor, totalkväve, EDTA och klorat.
- 2) Utsläpp till luft av kväveoxider och stoft från sodapanna och mesaugn samt utsläpp av kväveoxider från fastbränslepanna.
- 3) Utsläpp av svaga/diffusa svavelhaltiga gaser från massabruket.
- 4) Buller
- 5) Energihushållning.
- 6) Användning av havsvatten för kylning samt begränsning av volymen råvatten som tas ut från Husån.

Förslag på utredningsföreskrifter

Under provotiden har Metsä föreslagit att nedanstående utredningar ska utföras, i samråd med tillsynsmyndigheten. Bolaget har vidare avseende utredningsföreskrift U2 angett att den även ska utföras i samråd med Naturvårdsverket.

Utsläpp till vatten

- U1 Bolaget ska utreda de tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna att begränsa verksamhetens utsläpp till vatten av syreförbrukande ämnen (COD), suspenderande ämnen, totalt organiskt klor (AOX), totalfosfor, totalkväve, EDTA och klorat. Utredningen ska utgå ifrån följande målnivåer.
 - COD: 35 respektive 25 ton/dygn
 - Suspenderande ämnen: 2 ton/dygn
 - Kväve: 0,5 respektive 0,2 ton/dygn
 - Fosfor: 0,07 respektive 0,03 ton/dygn
 - AOX: 0,10 Kg/ton ECF-massa
 - Klorat: 0,10 kg/ton ECF-massa

Utredningen ska omfatta olika tekniker för att uppnå de uppställda målen. Detta ska inkludera dels hur processtekniken i massa- och pappersbruket kan utformas för att få så låga föroreningsmängder som möjligt som behöver genomgå rening, dels hur olika reningstekniker såsom utbyggnad och förbättring av nuvarande reningsprocesser, inklusive optimering av

närsaltstyrning, samt nya reningstekniker såsom MBBR och kemisk fällning samt en kemisk-biologisk karakterisering av betydande avloppsströmmar.

Utredningen ska med avseende på miljömässiga förutsättningar ta hänsyn till vid tiden för redovisning gällande vattenförekomster och miljökvalitetsnorm.

Utsläpp till luft av kväveoxider från sodapanna och ny mesaugn

U2 Bolaget ska utreda

- de tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna att minska utsläppen av kväveoxider från den nya sodapannan inklusive möjligheten att installera skrubber-, SNCR- och SCR-teknik,
- vilka konsekvenser installation av skrubberteknik kan ha på övrig process- och reningsutrustning och utsläpp till miljön,
- faktiska utsläppsnivåer av kväveoxider från sodapannan vid stabil drift,
- hur förbränning av bioslam påverkar utsläppet av kväveoxider och hur bioslammet kan nyttiggöras på annat sätt, samt
- de tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna att minska utsläppen av kväveoxider från den nya mesaugnen inklusive möjligheten att installera skrubber.

Utsläpp till luft av stoft från sodapanna och nya mesaugnen

U3 Bolaget ska utvärdera och optimera driften av den nya sodapannan och den nya mesaugnen samt deras respektive stoftreningsutrustning för att åstadkomma så låga stoftutsläpp som möjligt.

Buller

U4 Bolaget ska utreda de tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna för att begränsa buller från verksamheten så att 50 respektive 47 dB(A) ekvivalent ljudnivå kan innehållas vid bostäder nattetid samt att begränsa momentana bullernivåer nattetid. Därtill ska utredningen inkludera möjligheten att begränsa buller från väg- och spårbundna transporter från verksamhetsområdet till väg E4 och Botniabanan till nedanstående nivåer.

	Bostads fasad (L_{eq24h})	Bostads uteplats (L_{eq24h})	Bostads uteplats (L_{max})
Buller från väg	55 dBA	~ 55 dBA	70 dBA
Buller från spår	60 dBA	55 dBA	70 dBA

Energihushållning

U5 Bolaget ska genomföra en kartläggning av energianvändningen i verksamheten. Kartläggningen ska omfatta ingående energiflöden, energi-omvandlingar, egen användning av energi uppdelat på lämpliga delar av verksamheten, inklusive interna transporter, samt externt levererad energi. På basis av energikartläggningen ska bolaget upprätta en energihushållningsplan.

I planen ska redovisas möjliga åtgärder för att effektivisera energianvändningen och i så hög grad som möjligt använda förnybara energikällor. För varje åtgärd ska redovisas effekten av åtgärden, investerings- och driftskostnad samt beräkning av dess ekonomiska lönsamhet.

Utsläpp till luft av kväveoxider från fastbränslepanna

- U6 Bolaget ska utreda de tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna att begränsa utsläppen av kväveoxider (räknat som kvävedioxid) från fastbränslepannan så att utsläppen är inom intervallet i BAT-slutsats 24, tabell 9, för stora förbränningsanläggningar (LCP BATC). Utredningen ska inkludera en redovisning av hur fastbränslepannan uppfyller tillämpliga BAT-slutsatser.

Utsläpp till luft av svavel

- U7 Bolaget ska utreda och redovisa åtgärder som behöver vidtas avseende utsläpp av svavel från diffusa källor för att ett villkor om 0,10 kg svavel/ton massa ska kunna innehållas.

Kylmetod

- U8 Bolaget ska utreda de tekniska, ekonomiska och miljömässiga förutsättningarna att använda havsvatten i stället för sötvatten för kylning.

Energihushållning

- U9 Bolaget ska utreda hur torkning av bark och fiberslam för att höja dess värmevärde kan ske på energieffektiva sätt. Energivinster samt investerings- och driftkostnader ska redovisas.

Förslag på redovisningstider

Metsä har föreslagit att redovisning en utredningsföreskrifterna ska ske enligt följande.

Utsläpp till vatten, buller och utsläpp till luft av svavel

Resultatet av utredningarna U1, U4 och U7 samt förslag till slutliga villkor ska ges in till mark- och miljödomstolen senast tre år efter att den nya fiberlinjen har tagits i drift.

Bolaget ska anmäla till tillsynsmyndigheten och till mark- och miljödomstolen när den nya fiberlinjen tas i drift.

Utsläpp till luft från sodapanna och ny mesaugn

Såvitt avser utredningarna U2 och U3 ska delredovisning av utsläppsnivåer samt eventuella förslag till reviderade föreskrifter P8 och P9 ges in till mark- och miljödomstolen senast den 15 juni 2025. Delredovisningen ska endast avse

sodapannan. Resultatet av utredningarna U2 och U3 ska därefter slutredovisas med förslag till slutliga villkor senast två år efter att den nya mesaugnen har tagits i drift.

Bolaget ska anmäla till tillsynsmyndigheten och till mark- och miljödomstolen när den nya mesaugnen tas i drift.

Energihushållning, utsläpp från fastbränslepannan och kylmetod

Resultatet av utredningen U5, U6, U8 och U9 samt förslag till slutliga villkor ska ges in till mark- och miljödomstolen senast tre år efter det att tillståndet tagits i anspråk.

Förslag till provisoriska föreskrifter

Metsä har föreslagit att mark- och miljödomstolen under en prövotid ska förordna om följande provisoriska föreskrifter

Utsläpp till vatten

- P1 Utsläpp av syreförbrukande ämnen (COD) får som årsmedelvärde och riktvärde inte överstiga 38 ton per dygn. Kontroll av utsläppet ska ske genom ofiltrerat dygnssamlingsprov. Vid analys får högst tre dygnssamlingsprov läggas samman.
- P2 Utsläpp av suspenderande ämnen mätt som $S\ddot{A}_{GF/A}$ får som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiga 3,4 ton per dygn. Kontroll av utsläppet ska ske genom dygnssamlingsprov. Vid analys får högst tre dygnssamlingsprov läggas samman.
- P3 Utsläpp av totalt organiskt klor (AOX) får som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiga 0,20 kg per ton producerad ECF-massa. Kontroll av utsläppet ska ske genom veckosamlingsprov tillblandat av dygnsprover.
- P4 Till och med det kalenderår då ny fiberlinje tas i drift får utsläpp av totalfosfor som gränsvärde och årsmedelvärde inte överstiga 70 kg per dygn. Därefter gäller att utsläppet som riktvärde och årsmedelvärde inte får överstiga 90 kg per dygn. Kontroll av utsläppet ska ske genom veckosamlingsprov tillblandat av dygnsprover.
- P5 Utsläpp av totalkväve får som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiga 700 kg per dygn. Kontroll av utsläpp ska ske genom veckosamlingsprov tillblandat av dygnsprover.
- P6 Utsläpp av komplexbildare av typ EDTA eller motsvarande får som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiga 0,50 kg 100-procentig syra per ton producerad massa. Kontroll av utsläppet ska ske genom månadssamlingsprov tillblandat av dygnsprover.

- P7 Utsläpp av klorat får som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiga 0,4 ton per dygn. Kontroll av utsläppet ska ske genom veckosamlingsprov tillblandat av dygnsprover.

Utsläpp till luft

- P8 Till och med det kalenderår då den nya mesaugnen tas i drift får utsläppet av kväveoxider (räknat som kvävedioxid) från sodapanna och mesaugn
- vid produktion av högst 600 000 ton massa per år uppgå till högst 870 ton per år, och
 - vid produktion av över 600 000 ton massa per år uppgå till högst 1,45 kg per ton producerad massa, beräknat som årsmedelvärde.

Därefter gäller att utsläppet av kväveoxider (räknat som kvävedioxid) från sodapanna och mesaugn inte får överstiga 1 500 ton per år.

Utsläpp av kväveoxider ska mätas med kontinuerligt registrerande instrument.

- P9 Utsläpp av stoft från den nya sodapannan får som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiga 30 mg/Nm³ tg vid 6 % syre. Kontroll av utsläppet ska ske genom mätning minst en gång per kvartal.
- P10 Utsläpp av stoft från den nya mesaugnen får som årsmedelvärde och riktvärde inte överstiga 25 mg/Nm³ tg vid 6 % syre. Kontroll av utsläppet ska ske genom mätning minst en gång per kvartal.
- P12 Utsläpp av kväveoxider (räknat som kvävedioxid) från fastbränslepannan får som riktvärde och årsmedelvärde uppgå till högst 180 mg/Nm³ vid 6 % syre. Kontroll av utsläppet ska ske genom kontinuerlig mätning.
- P13 Utsläppen av svaga/diffusa svavelhaltiga gaser från massabruket får som årsmedelvärde och riktvärde inte överstiga 0,15 kg svavel/ton massa. Kontroll av utsläppen ska ske genom mätning minst en gång per kvartal.

Buller

- P11 Buller från verksamheten får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid närmaste bostäder än:
- 60 dB(A) vardagar måndag–fredag dagtid (kl. 06–18)
 - 52 dB(A) nattetid (kl. 22–06)
 - 55 dB(A) övrig tid

Arbeten som typiskt sett ger upphov till momentana ljudnivåer högre än 60 dB(A) får inte förekomma nattetid.

Förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer ska föregås av beräkningar med digital ljudkarta. Resultatet av sådana beräkningar ska beaktas för att säkerställa att en förändring av verksamheten inte får till följd

att värdena överskrids.

Kontroll genom närfältsmätningar och beräkningar ska ske vid sådana förändringar i verksamheten som nämns ovan eller efter anmodan av tillsynsmyndigheten, dock minst en gång per år. Om värdena överskrids vid en kontroll ska åtgärder vidtas så att värdena kan innehållas vid en uppföljande kontroll vid tidpunkt som tillsynsmyndigheten bestämmer.

Vattenhushållning

P14 Verksamheten ska bedrivas så att uttaget av råvatten från Husån inte överstiger 2,3 m³/s som gränsvärde och dygnsmedelvärde, och som riktvärde och årsmedelvärde 1,7 m³/s.

VILLKORSFÖRSLAG M.M. FRÅN ÖVRIGA OCH BOLAGETS BEMÖTANDE

Miljöriskhantering

I första hand har Myndigheten för samhällsskydd och beredskap yrkat att, i stället för bolagets villkorsförslag 10 om lagring av flytande kemikalier och bränsle, följande villkor (MSB 10) ska föreskrivas.

MSB10 Lagring av flytande kemikalier och bränsle får endast förekomma på invallad och tät yta, i dubbelmantlad cistern skyddad mot påkörning eller på sätt som ger motsvarande skydd mot spill och läckage.

Cisterner för svarta, gröna och vita lutar ska vara placerade i invallningar med volym som minst rymmer två timmars inflöde från den största pump som leder in till någon cistern i invallningen.

Nya cisterner ska placeras i invallningar som rymmer hela den största ingående cisternens volym plus 10 procent av de övriga ingående kärls volym.

Länsstyrelsen har anslutit sig till Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreslagna villkor och ansett att även en delegation enligt följande ska föreskrivas.

LSDY Tillsynsmyndigheten kan besluta om undantag vid utformningen av invallningen för behållare innehållande vattenlösliga ämnen.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har i andra hand ansett att bolagets villkorsförslag 10 i stället bör omformuleras till ett utredningsvillkor under en

prövotid med redovisning till domstolen senast inom ett år från att domen vunnit laga kraft.

Under alla omständigheter har Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ansett att bolagets villkorsförslag 10 ska förenas med en delegation till tillsynsmyndigheten att meddela närmare villkor om denna hantering.

Bolaget har vidhållit sitt eget villkorsförslag 10 i stället för Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps förslag till föreskrift MSB10. För det fall domstolen skulle anse att slutligt villkor inte kan föreskrivas utan delegation har bolaget i stället ansett att frågan ska skjutas upp under en prövotid i enlighet med myndighetens andrahandsyrkande och att följande utredningsföreskrift i så fall ska meddelas.

U10 Bolaget ska upprätta en handlingsplan med tider för de åtgärder som ska vidtas för att minska risken för skada på miljön och människors hälsa till följd av utsläpp från cisterner och andra behållare för lagring av kemiska produkter och farligt avfall. Handlingsplanen ska tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten. Planen ska även i förekommande fall innefatta en motivering till varför riskreducerande åtgärder inte behöver vidtas.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har även framhållit att det kan övervägas om hantering av släckvatten bör hanteras inom ramen för ett utredningsvillkor, särskilt utifrån att sökandens släckvattenutredning anger behov av att komplettera magasinet med dörrar och portar. Bolaget har ansett att det är synpunkter som kan hanteras inom ramen för tillsynen av verksamheten och att det därför inte finns behov av ytterligare villkorsreglering i denna del.

Anläggningsarbeten i vatten

Länsstyrelsen har yrkat att sökandens villkorsförslag 13 angående utgående vatten för tillfälliga lagringsytor för muddermassor ska omformuleras så att villkoret innehåller begränsningsvärden i stället för riktvärden. Bolaget har vidhållit sitt villkorsförslag.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har anmärkt att rätten får avgöra om det är lämpligt i sammanhanget att i bolagets villkorsförslag 14 ange att åtgärder ska vidtas ” i *tillräcklig omfattning*.”. Bolaget har framhållit att villkoret syftar till säkerhet för sjöfarten, att villkoret har sitt ursprung i förslag från Sjöfartsverket och att det överlämnas åt rätten bedömas om det är tillräckligt precis i sammanhanget.

Kompensationsåtgärder

Länsstyrelsen har yrkat att i stället för sökandens villkorsförslag 29 om kompensationsåtgärder ska följande villkor (LS8) föreskrivas som slutligt villkor.

LS8 Bolaget ska utreda om den föreslagna platsen i anslutning till bergkrossvallen längs med landutbyggnaden blir lämplig för anläggning av ålnatehabitat. Om platsen visar sig olämplig ska bolaget föreslå en annan plats med motsvarande yta (2 950 m²). Utredningen ska redovisas till domstolen inom 3 år efter att domen har vunnit laga kraft. Efter godkännande från domstolen ska bolaget utföra en kompensationsåtgärd i form av mjukbottenhabitat, etablera ålnate och ska kunna visa att kompensationsåtgärden fungerar som avsett inom 10 år, räknat från det året när anläggandet mjukbottensubstrat har slutförts. Minst 25% täckningsgrad med ålnate ska uppnås. Åtgärden ska utföras på ett sätt som innebär att anlagda massorna inte spolats bort. Inga förorenade massor får användas för anläggning av mjukbotten.

Bolaget har vidhållit sitt villkorsförslag.

Vattenhushållning

Länsstyrelsen har ansett att en delegation LSDX ska meddelas rörande bolagets villkor 32 om vattenhushållningsplan enligt nedan.

LSDX Skäliga villkor om vilka åtgärder, framtagna inom ramen för vattenhushållningsplanen enligt villkor 32, som ska genomföras och inom vilken tid.

Länsstyrelsen har vidare när det gäller uttag av råvatten från Husån yrkat att bolagets förslag till provisorisk föreskrift P14 i stället ska ha det innehåll som framgår av länsstyrelsens föreskrift LSP31 och att bolagets utredningsföreskrift U8 ska ersättas av LSU8 så alternativa kylmetoder till havsvatten utreds enligt följande lydelse (ändring mot bolagets förslag kursiverat).

LSP31 Verksamheten ska bedrivas så att uttaget av råvatten från Husån inte överstiger *1,5 m³/s som årsmedelvärde*.

LSU8 Bolaget ska utreda de tekniska, ekonomiska och miljömässiga förutsättningarna att använda havsvatten istället för sötvatten för kylning. *Även alternativa kylmetoder ska utredas.*

Resultatet av utredningen samt förslag till åtgärder och slutliga villkor ska ges in till mark- och miljödomstolen senast tre år från det att tillståndet tas i anspråk.

Havs- och vattenmyndigheten har tillstyrkt länsstyrelsens förslag. Bolaget har vidhållit sina villkorsförslag.

Utsläpp till vatten

Ytterligare slutligt villkor om utsläpp till vatten

Havs- och vattenmyndigheten har när det gäller utsläpp till vatten, vid huvudförhandlingen, yrkat att det ska föreskrivas ytterligare ett slutligt villkor HAVX utöver vad bolaget föreslagit enligt nedanstående lydelse.

HAVX Bolaget ska, senast då produktionsökning enligt detta tillstånd sker innebärande mer än årlig produktion av 750 000 ton blekt 90-procentig sulfatmassa och 850 000 ton linerboard, kartong och papper, eller då en ny fiberlinje tas i drift ha installerat en anläggning för kemisk fällning eller vidtagit annan åtgärd med motsvarande effekt. Anläggningen eller åtgärden ska utformas med målsättningen att utsläppen av närsalter till vatten inte ska överstiga följande värden.

- Totalfosfor 45 kg per dygn mätt som årsmedelvärde.
- Totalkväve 300 kg per dygn som årsmedelvärde.

Bolaget har motsatt sig Havs- och vattenmyndighetens tillkommande villkorsförslag.

Uppskjutna frågor och utredningar avseende utsläpp till vatten

Länsstyrelsen har när det gäller utsläpp till vatten yrkat att även frågan om utsläpp av metaller och andra för verksamheten relevanta ämnen ska skjutas upp under en provotid. Som följd har länsstyrelsen yrkat att bolagets förslag till utredningsföreskrift U1 ska justeras. Länsstyrelsens har yrkat att utredningsföreskriftens första stycke ska ersättas av följande lydelse (tillägg kursiverat).

Bolaget ska utreda de tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna att begränsa verksamhetens utsläpp till vatten av syreförbrukande ämnen (COD), suspenderande ämnen, totalt organiskt klor (AOX), totalfosfor, totalkväve, EDTA, klorat, *metaller och andra för verksamheten relevanta ämnen*. Utredningen ska utgå från följande målnivåer.

Vidare har länsstyrelsen yrkat att ett nytt tredje stycke ska anges i utredningsföreskriften med följande lydelse.

Resultatet från karaktäriseringen ska ligga till grund för vilka andra ämnen som ska ingå i utredningen.

Havs- och vattenmyndigheten har när det gäller bolagets förslag till utredningsföreskrift U1 yrkat att endast den av bolaget föreslagna lägre målnivån ska anges.

Bolaget har motsatt sig länsstyrelsens yrkande om att ytterligare ämnen omfattas av den uppskjutna frågan om utsläpp till vatten och i övrigt vidhållit sitt förslag till utredningsföreskrift (U1) om utsläpp till vatten.

Provisoriska föreskrifter för utsläpp till vatten

Utsläpp till vatten av syreförbrukande ämnen (COD)

Havs- och vattenmyndigheten har yrkat att bolagets förslag till provisoriska föreskrifter P1 om utsläpp till vatten av syreförbrukande ämnen (COD) istället ska ha det innehåll som framgår av HAVP2 (justeringar kursiverade).

HaVP1 Utsläpp av syreförbrukande ämnen (COD) får som *begränsningsvärde och årsmedelvärde* inte överstiga 38 ton per dygn. Kontroll av utsläppet ska ske genom ofiltrerat dygnssamlingsprov. Vid analys är högst tre dygnssamlingsprov läggas samman.

Bolaget har vidhållit sitt villkorsförslag.

Utsläpp till vatten av suspenderande ämnen

När det gäller bolagets förslag till provisoriska föreskrift P2 om utsläpp till vatten av vatten av suspenderande ämnen har länsstyrelsen yrkat att den ska ersättas av länsstyrelsens förslag LSP2 och Havs- och vattenmyndigheten att den ska ersättas av förslag HAVP2 (justeringar kursiverade).

LSP2 Utsläpp av suspenderande ämnen mätt som $S\ddot{A}_{GF/A}$ får som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiga 3 ton per dygn. Kontroll av utsläppet ska ske genom dygnsamlingsprov. Vid analys får högst tre dygnsamlingsprov läggas samman.

HaVP2 Utsläpp av suspenderade ämnen mätt som $S\ddot{A}_{GF/A}$ får som *begränsningsvärde och årsmedelvärde inte överstiga 3,7 ton per dygn*. Vid analys får högst tre dygnsamlingsprov läggas samman.

Bolaget har vidhållit sitt villkorsförslag.

Utsläpp till vatten av totalfosfor

När det gäller bolagets förslag till provisorisk föreskrift P4 om utsläpp till vatten av totalfosfor har länsstyrelsen yrkat att den ska ersättas av länsstyrelsens förslag LSP4 och Havs- och vattenmyndigheten att den ska ersättas av förslag HAVP3 (justeringar kursiverade).

LSP4 *Utsläpp av totalfosfor får som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiga 75 kg per dygn*. Kontroll av utsläppet ska ske genom veckosamlingsprov tillblandat av dygnsprover.

HaVP3 Till och med det kalenderår då ny fiberlinje tas i drift får utsläpp av totalfosfor som begränsningsvärde och årsmedelvärde inte överstiga 70 kg per dygn. Därefter gäller att utsläppet som riktvärde och årsmedelvärde inte får överstiga *45 kg per dygn samt som begränsningsvärde 70 kg per dygn och 22 ton per år*. Kontroll av utsläppet ska ske genom veckosamlingsprov tillblandat av dygnsprover.

Bolaget har vidhållit sitt villkorsförslag.

Utsläpp till vatten av totalkväve

När det gäller bolagets förslag till provisoriska föreskrift P5 om utsläpp till vatten av vatten av totalkväve har länsstyrelsen yrkat att den ska ersättas av länsstyrelsens förslag LSP5 och Havs- och vattenmyndigheten att den ska ersättas av förslag HAVP4 (justeringar kursiverade).

LSP5 Utsläpp av totalkväve får som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiga 0,7 ton per dygn. Kontroll av utsläpp ska ske genom veckosamlingsprov tillblandat av dygnsprover.

HaVP4 *Till och med det kalenderår då ny fiberlinje tas i drift får utsläpp av totalkväve som begränsningsvärde och årsmedelvärde inte överstiga 500 kg per dygn. Därefter gäller att utsläppet som riktvärde och årsmedelvärde inte får överstiga 300 kg per dygn samt som begränsningsvärde 500 kg per dygn som månadsmedelvärde och 160 ton per år. Kontroll av utsläppet ska ske genom veckosamlingsprov tillblandat av dygnsprover.*

Bolaget har vidhållit sitt villkorsförslag.

Provisorisk föreskrift om utsläpp till vatten av klorat – bolagets förslag P7

Naturvårdsverket har när det gäller utsläpp till vatten yrkat att NVP8 ska föreskrivas i stället för bolagets förslag P7.

NVP8 Utsläpp till vatten av klorat får som riktvärde och årsmedelvärde inte överstiga 0,4 ton/dygn, dock högst 0,20 kg/ton ECF massa.

Länsstyrelsen samt Havs- och vattenmyndigheten har när det gäller utsläpp av klorat anslutit sig till Naturvårdsverkets förslag till provisorisk föreskrift. Bolaget har också godtagit att villkorsförslag P7 ersätts av Naturvårdsverkets förslag NVP8.

Utsläpp till luft

Utsläpp av stoft från fastbränslepanna – ytterligare uppskjuten fråga

Länsstyrelsen har yrkat att frågan om slutliga villkor för utsläpp av stoft från fastbränslepannan också ska skjutas upp under en prøvotid och att bolagets slutliga villkorsförslag 5 om utsläpp av stoft från fastbränslepannan i stället ska föreskrivas som provisorisk föreskrift. Länsstyrelsens har vidare yrkat att en utredningsföreskrift (LSU1) ska föreskrivas enligt nedanstående lydelse.

LSU1 Bolaget ska utreda för de tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna för att begränsa utsläppen av stoft från fastbränslepannan så att utsläppen är inom intervallet i BAT-slutsats 26, tabell 12, för stora förbränningsanläggningar (LCP BATC). Utredningen ska inkludera en redovisning av hur fastbränslepannan uppfyller tillämpliga BAT-slutsatser.

Resultatet av utredningen LSU1 samt förslag till slutliga villkor ska ges in till mark- och miljödomstolen senast tre år efter att tillståndet vunnit laga kraft.

Bolaget har vidhållit att ett slutligt villkor enligt bolagets förslag ska föreskrivas.

Utsläpp till luft av kväveoxider från sodapanna och ny mesaugn

Ytterligare slutligt villkor om utsläpp till luft

Naturvårdsverket har när det gäller utsläpp till luft av kväveoxider från sodapannan yrkat att det ska föreskrivas ytterligare ett slutligt villkor NV5 utöver vad bolaget föreslagit enligt nedanstående lydelse.

NV5 Om utredningen i föreskrivet utredningsvillkor XX visar att SNCR kan tillämpas för reduktion av kväveoxider i sodapannan och att en produktionsvolym överstigande 750 000 ton massa i betydande grad försvårar möjligheten att tillämpa denna reningsteknik ska produktionstakten anpassas för att möjliggöra reningsåtgärder. Med ”betydande grad” avses en skillnad på mer än 0,10 kg/ADt på vad som skulle kunna uppnås med SNCR med eller utan anpassning av produktionen. Detta gäller under förutsättning att prövningsmyndighet efter utredningen finner att krav på SNCR ska ställas på verksamheten.

Bolaget har motsatt sig Naturvårdsverkets slutliga villkorsförslag.

Utredningsföreskrifter

Naturvårdsverket har när det gäller utsläpp till luft av kväveoxider yrkat att en uppdelning av bolagets utredningsföreskrift U2 på så sätt att utredningar avseende sodapannan och nya mesaugnen separeras enligt Naturvårdsverkets förslag NVU1 och NVU8. Naturvårdsverket har vidare föreslagit ett annat innehåll avseende utredningar omfattande sodapannan (NVU1) och att målsättningsvärden ska

föreskrivas avseende utredningar omfattande nya mesaugnen (NVU8).

Naturvårdsverket har vidare föreslagit andra redovisningstider än vad bolaget föreslagit.

NVU1

- a) De tekniska, ekonomiska och miljömässiga förutsättningarna att minska utsläppen av kväveoxider från den nya sodapannan inklusive möjligheten att installera skrubber-, SNCR-, och SCR-teknik.

Vad gäller SNCR ska bolaget genomföra temperaturmätningar i sodapannan och utifrån resultatet av dessa simulera temperaturfördelning samt halter av kolmonoxid och kväveoxider i pannan vid olika lutlast och olika fördelning av förbränningsluft såväl vertikalt som horisontellt.

Om dessa inledande utredningar visar att det finns förutsättningar att tillämpa SNCR inom produktionsintervallet 750 000 – 1 000 000 ton massa per år ska praktiska försök genomföras med tillförsel av förångad vattenlöslig ammoniak. Bolaget ska då undersöka hur utsläppen av kväveoxider samt resthalter av ammoniak varierar med produktionsförhållandena, driftsbetingelserna i pannan, olika sätt och positioner för tillförsel av ammoniak och hur detta kan optimeras för största möjliga utsläppsreduktion.

Om de inledande utredningarna visar att det inte finns möjlighet att någonstans i produktionsintervallet 750 000 – 1 000 000 ton massa tillämpa SNCR ska bolaget redovisa detta till mark- och miljödomstolen, för ny prövning om ifall praktiska försök ska genomföras.

Målsättning för utredningen av SNCR ska vara att utsläppen ska uppgå till högst 90 mg/Nm³ tg vid 6 % syre. För skrubberteknik ska olika reduktionsgrad utredas ner till 60 mg/Nm³ tg vid 6 % syre. Redovisning ska ske även i enheten kg/ADt.

- b) Vilka konsekvenser installation av skrubberteknik och SNCR kan ha på övrig process- och reningsutrustning samt utsläpp till miljön.

- c) Faktiska utsläppsnivåer av kväveoxider från sodapannan vid stabil drift.

Utredningen ska genomföras i samråd med Naturvårdsverket.

Delredovisning av dittills vidtagna utredningar, utsläppsnivåer samt eventuella förslag till reviderade föreskrifter NVU1 och NVP1 ska ges in till mark- och miljödomstolen senast den 15 juni 2025. I denna redovisning

ska även ingå den inledande utredning om förutsättningarna för SNCR. Resultatet av utredningen ska därefter slutredovisas med förslag till slutliga villkor senast tre år efter att domen vunnit laga kraft.

NVU8 De tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna att minska utsläppen av kväveoxider från den nya mesaugnen. I utredningen ska redovisas vilka utsläppsnivåer som är möjliga att uppnå med olika bränslen samt med reningsteknik. Härvid ska åtminstone skrubberteknik undersökas.

Målsättningen för utredningen ska vara att uppnå följande utsläppsvärden för kväveoxider, räknat som NO₂.

- 0,10 kg/ton massa och 100 mg/Nm³ tg, 6 % syre, vid eldning med flytande biobränsle
- 0,20 kg/ton massa och 175 mg/Nm³ tg vid 6 % syre, vid eldning med fast biobränsle

Resultatet av utredningen med förslag till slutliga villkor ska ges in till mark- och miljödomstolen senast två år efter att den nya mesaugnen tagits i drift.

Bolaget har vidhållit sitt förslag till utredningsföreskrift.

Provisoriska föreskrifter om utsläpp till luft av kväveoxider (bolagets villkor P8)

Länsstyrelsen har yrkat att bolagets förslag till provisorisk föreskrift om utsläpp till luft av kväveoxider, P8, i stället ska ersättas av villkor LSP8 enligt följande lydelse (ändring kursiverad).

LSP8 Till och med det kalenderår då den nya mesaugnen tas i drift får utsläppet av kväveoxider (räknat som kvävedioxid) från sodapanna och mesaugn

- vid produktion av högst 600 000 ton massa per år uppgå till högst 870 ton per år, och
- vid produktion av över 600 000 ton massa per år uppgå till högst 1,45 kg per ton producerad massa, beräknat som årsmedelvärde.

Därefter gäller att utsläppet av kväveoxider (räknat som kvävedioxid) från sodapanna och mesaugn inte får överstiga 1,45 kg per ton producerad massa, beräknat som årsmedelvärde.

Utsläpp av kväveoxider ska mätas med kontinuerligt registrerande instrument.

Naturvårdsverket har yrkat att bolagets förslag till provisorisk föreskrift om utsläpp av kväveoxider P8 i stället ska korrigeras och gälla endast för sodapannan samt ha det innehåll som framgår av NVP1 nedan. Naturvårdsverket har vidare i stället för bolagets P8 föreslagit nedanstående provisoriska föreskrifter NVP6 och NVP7 rörande nya mesaugnens utformning och utsläpp av kväveoxider.

NVP1 Utsläppet från sodapannan av kväveoxider (beräknat som kvävedioxid) får uppgå till högst 1,20 kg/ton massa som årsmedelvärde.

NVP6 Mesaugnens utformning och dimensionering ska med användning av bästa möjliga teknik anpassas till valt bränsle så att utsläppet av kväveoxider minimeras. Mesaugnen ska utformas och uppföras på ett sådant sätt att det är möjligt att komplettera pannan med skrubber för rening av kväveoxider, utan att detta medför några betydande tillkommande kostnader för att i efterhand bygga om pannan eller annan utrustning.

NVP7 Under provotiden ska följande begränsningsvärden för kväveoxider, räknat som NO₂, från mesaugnen gälla som årsmedelvärde och riktvärde:

- 0,20 kg/ton massa vid eldning med flytande bibränsle
- 0,25 kg/ton massa vid eldning med fast bibränsle.

Uppfylllandet av begränsningsvärdena ska kontrolleras genom att ett gemensamt begränsningsvärde för året beräknas utifrån den relativa mängden tillförd energi av respektive bränsle.

Bolaget har godtagit Naturvårdsverkets förslag till provisorisk föreskrift NVP6 under förutsättning att domstolen anser att villkoret är tillräckligt precist till sin utformning och har i övrigt vidhållit sina villkorsförslag.

Utsläpp till luft av stoft från ny sodapanna – redovisning av bolagets förslag U3

Naturvårdsverket har angett att utredningstiden för bolagets utredningsföreskrift U3, såvitt avser utsläpp av stoft från sodapannan, bör hållas ihop med utredningen avseende utsläpp av kväveoxider från sodapannan (jfr bolagets U2 och Naturvårdsverket NVU1) och därmed utöver delredovisning den 15 juni 2025 slutredovisas senast tre år efter att domen vunnit laga kraft. Bolaget har motsatt sig detta.

Utsläpp till luft av stoft från sodapannan – bolagets förslag P9

Naturvårdsverket har när det gäller bolagets förslag till provisorisk föreskrift P9 anmärkt att domstolen kan överväga om mätning bör ske mer frekvent än en gång i kvartalet. Bolaget har motsatt sig mer frekvent manuell mätning.

Buller – omfattning av utredningsföreskrift U4

Naturvårdsverket har anmärkt att domstolen kan överväga om utredningen avseende buller från transporter borde omfatta inomhusnivåer om utomhusnivåer inte kan nås.

Energihushållning – bolagets förslag U5 och utredningstid R5

Naturvårdsverket har anmärkt att domstolen kan överväga om det är lämpligt att utredningen om energihushållning enligt bolagets utredningsföreskrift U5 redovisas inom två år från laga kraft men har i andra hand godtagit bolagets förslag.

BOLAGETS ANSÖKAN

INLEDNING

Bolaget har under målets handläggning justerat ett antal uppgifter som lämnats i den ursprungliga ansökan. Nedan lämnas en sammanfattande redogörelse över vad sökanden har angett i ansökan och i senare kompletteringar innan i huvudsak kungörelse av ansökan. Ursprungligen omfattade bolagets ansökan även möjligheten att framställa gas- och vätskeformliga bränslen (anläggande av en förgasningsanläggning) för att elda mesaugnen med bark i förgasad form. Sökanden har under målets handläggning frånfallit detta. Så långt möjligt återges den reviderade versionen. Figurer och kartor som redogörs för nedan är översiktsbilder för läsbarhet och inte garanterat skalnlga.

ORIENTERING

Inledning

Metsä Board Sverige AB är en del av den Metsä Group. Metsäs fabrik i Husum består av ett massabruk för produktion av blekt sulfatmassa och ett kartongbruk för produktion av kartong, papper och linerboard. Linerboard är ett starkt papper som till exempel används som ytskikt på wellpapp. Metsäs produkter används bland annat till förpackningsmaterial för vätskor, konsumentartiklar och matförpackningar.

Platsen där fabriken är belägen har nyttjats för industriverksamhet sedan slutet av 1700-talet och den första massatillverkningen startade år 1919. Massabruket består

idag av två fiberlinjer (en baserad på barrved och en baserad på lövved), klordioxidberedning, vattenrening för inkommande råvatten, kemikalieåtervinning innefattande industningsanläggning, två sodapannor, vitlutsberedning med mesaugn, fastbränslepanna samt turbin för produktion av elektricitet. De två sodapannorna håller på att ersättas av en ny sodapanna, som är planerad att tas i drift i slutet av 2022.

Kartongbruket består av två kartongtillverkningsmaskiner, betrykningsmaskin, extruderingsmaskin samt anläggning för mottagning och beredning av kemikalier.

Metsä ansöker om ett nytt grundtillstånd till fortsatt och utökad verksamhet innefattande utökad produktion, hamnverksamhet samt utbyggnad av hamnområdet genom utfyllnad av vattenområde och anläggande av en ny kaj. De förändringar av verksamhetens anläggningar som beskrivs i ansökan är en förutsättning för en utökad produktion och innebär även att fabriken blir effektivare samt mer konkurrenskraftig. De nyinstallationer och förändringar som planeras är prestandaförbättrande och fördelaktiga ur energieffektivitets- och hushållnings-synpunkt och innebär att verksamhetens miljöpåverkan relativt sett minskar i flera avseenden. Uppgraderingen är en del av Metsäs arbete mot att vara en fossilfri fabrik år 2030.

Gällande tillstånd

Den nuvarande verksamheten vid Husums fabrik bedrivs enligt tillstånd meddelat av Mark- och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt den 18 december 2012 i mål M 1726-12 (grundtillstånd) och den 7 juli 2015 i mål M 173-15 (ändringstillstånd avseende utökad produktionsmängd, producerade produkter samt förlängning av kaj). Den nu tillståndsgivna verksamheten omfattar en årlig produktion av högst 750 000 ton blekt 90-procentig sulfatmassa och 850 000 ton linerboard, kartong och papper. Enligt 2012 och 2015 års tillstånd har frågor om slutliga villkor i vissa avseenden utretts under en provotid. Samtliga av dessa uppskjutna frågor har nu avslutats och slutliga villkor föreskrivits.

Metsä har vidare genom mark- och miljödomstolens deldomar den 24 mars 2020 och den 30 november 2020 i mål M 3166-19 meddelats tillstånd till uppförande och drift av en ny sodapanna (sodapanna 11) som ska ersätta de två befintliga sodapannorna (sodapanna 6 och 8), installation av ytterligare en industningsapparat och en slutförtjockare i industningsanläggningen samt uppförande och drift av en ny mottrycksturbin som ersätter de tre befintliga mottrycksturbinerna. Frågor om slutliga villkor avseende utsläpp av kväveoxider från sodapannan och mesaugnen (U1) respektive utsläpp av stoft från sodapannan (U2) sköts upp under en provotid och provotidsredovisning ska ske senast två år efter att sodapannan tagits i drift.

Metsä har ett separat tillstånd till hamnverksamhet vid Husums fabrik enligt beslut meddelat av Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västernorrlands län den 18 augusti 2008, dnr 551-719-08. Metsä har vidare tillstånd till mellanlagring av processavfall genom beslut meddelat av Miljöprövningsdelegationen vid

Länsstyrelsen i Västernorrlands län den 17 december 2008, dnr 551-11360-08.
Verksamhetens uttag till råvatten från Husån regleras i två tillstånd.

METSÄS ANSÖKAN

Den reviderade ansökan och kompletterande samråd

I oktober 2021 lämnade Metsä in en ansökan till mark- och miljödomstolen om tillstånd enligt miljöbalken till bolagets verksamhet i Husum. I februari 2022 justerade Metsä sina yrkanden så att ansökan kom att omfatta utfyllnad av ett större vattenområde. Efter synpunkt från länsstyrelsen genomförde Metsä sommaren 2022 ett kompletterande samråd enligt 6 kap. miljöbalken avseende den större utfyllnaden. I och med detta uppfattar bolaget att det råder enighet om att för prövningen erforderligt samråd har utförts. Metsä har reviderat ansökningshandlingarna

Ansökans omfattning och prövningens avgränsning

9 kap. miljöbalken

Ansökan avser ett nytt grundtillstånd för verksamheten vid Husums fabrik, innefattande utökad produktion och förändringar av fabrikens anläggningar. Ansökan omfattar uppförande och drift av de anläggningar samt de mindre installationer och anpassningar av utrustning som behövs för att bedriva den sökta verksamheten enligt vad som redovisas i denna ansökan med bilagor.

Det nya tillståndet kommer även att ersätta de separata tillstånd som Metsä idag har till hamnverksamhet respektive mellanlagring av processavfall. Utöver utbyggnaden av kajen planeras ingen utökning av hamnverksamheten jämfört med vad som beskrivits inom ramen för det befintliga tillståndet. Såvitt avser mellanlagringen, så omfattar förevarande ansökan såväl lagring som mekanisk bearbetning av restprodukter, inklusive sådana som klassas som icke-farligt avfall, från processerna. Bearbetningen består i befuktning och blandning av restprodukterna i syfte att öka möjligheterna för avsättning, återanvändning samt utveckling av nya användningsområden för dessa. Det går inte att på förhand säga hur stora mängder material som vid varje given tidpunkt kommer att klassificeras som avfall, men en del av materialet kommer att utgöra avfall och en del kommer att utgöra biprodukter enligt 15 kap. 1 § miljöbalken. Lagringen och behandlingen omfattas av 29 kap. 40 och 48 §§ miljöprövningsförordningen. BAT-slutsatser för avfallsbehandling är därmed inte tillämpliga på verksamheten (2 kap. 55 § industriutsläppsförordningen).

Verksamhetskoder

Nedbrutet i bestämmelser och verksamhetskoder i miljöprövningsförordningen (MPF) bedöms detta omfatta följande.

- Produktion av papper och massa: 9 kap. 1 § MPF, verksamhetskod 21.10-i.
- Förbränning i sodapanna och fastbränslepanna: 21 kap. 9 § MPF, verksamhetskod 40.50-i.

- Hamnverksamhet: 24 kap. 1 § MPF, verksamhetskod 63.10.
- Lagring av bränsle: 20 kap. 4 § MPF, verksamhetskod 39.90 och 20 kap. 2 § MPF, verksamhetskod 39.70.
- Lagring av timmer: 8 kap. 8 § MPF, verksamhetskod 20.70.
- Lagring och mekanisk bearbetning av restprodukter, även avfallsklassade: 29 kap. 40 § MPF, verksamhetskod 90.100 och 29 kap. 48 § MPF, verksamhetskod 90.30.
- Mellanlagring och avvattning av muddermassor: 29 kap. 69 § MPF, verksamhetskod 90.420.
- Användning av avfall (muddermassor) för anläggningsändamål: 29 kap. 34 § MPF, verksamhetskod 90.131.

11 kap. miljöbalken

Ansökan omfattar tillstånd till vattenverksamhet i form av utfyllnad av vattenområde och förlängning av kaj i syfte att ge plats för nya lagerbyggnader, ett nytt roro-läge och fler lastningsplatser för fartyg. Behovet av vattenintag för den sökta verksamheten ryms inom gällande vattendomar, varför ansökan inte omfattar tillstånd till vattenuttag. Följaktligen omfattas inte heller miljökonsekvenserna av verksamhetens uttag av vatten från Husån och Gideån av prövningen.

Sevesolagstiftningen

Nuvarande och sökt verksamhet omfattas av Sevesolagen och fabriken tillhör, främst på grund av den totala hanteringen av gasol, den högre kravnivån. En uppdaterad säkerhetsrapport, inklusive handlingsprogram enligt Sevesolagen, bifogas ansökan.

Industriutsläppsförordningen

Den ansökta verksamheten omfattas av industriutsläppsförordningen (verksamhetskod 21.10-i). En statusrapport har bifogats ansökan. För huvudverksamheten kartong- och massaframställning gäller BAT-slutsatserna för produktion av massa, papper och kartong. Samtliga tillämpliga BAT-slutsatser uppfylls.

Utsläpp av växthusgaser

Den sökta verksamheten omfattas av tillståndsplikt enligt lagen (2020:1173) om vissa utsläpp av växthusgaser. Enligt 16 kap. 2 c § miljöbalken samt 1 kap. 11 § industriutsläppsförordningen ska frågor rörande utsläpp av växthusgaser därför inte regleras i det nu sökta tillståndet.

OMGIVNINGSBESKRIVNING

Verksamhetsområdet

Husums fabrik är belägen på halvön Rågön i Örnsköldsviks kommun. I väster avgränsas halvön av en havsvik där Husån och Gideälven mynnar. Öster och söder om halvön finns endast enstaka skär som avskärmar halvön från öppet hav. Norr

och nordväst om industriområdet ligger Husums samhälle. Närmaste bostadsbebyggelse ligger ca 250 meter från den nordligaste fabriksbyggnaden. Ansökta förändringar i verksamheten kommer att genomföras inom befintligt verksamhetsområde. Den ansökta utfyllnaden av vattenområde sker längs befintlig kaj och strandlinje. Den sökta verksamheten innebär att nya byggnader behöver anläggas. Byggnader som hyser processutrustning som tas ur drift kommer att rivas eller användas för andra ändamål. Förändringarna inom verksamhetsområdet innebär att vissa anläggningar kommer närmare befintliga bostäder än vad som är fallet idag.

Husums fabrik har en egen hamn för såväl leverans av färdigvaror som mottagning av ved, olja och kemikalier. Fabriken har sedan slutet av 2008 även en järnvägsanslutning för mottagning av ved via ett stickspår från Botniabanan. Fabriken hämtar sitt process- och kylvatten från Husån. Vid begränsad tillgång på vatten i Husån leds vatten över från den närliggande Gideälven. Vattenuttag och överledning sker i enlighet med gällande vattendomar. Planerade förändringar för ökad massa-, kartong- och linerproduktion innebär att situationsplanen för industriområdet behöver ändras

Sökandens figurer över nuvarande situationsplan

Sökandens figur över pågående och planerade förändringar som påverkar situationsplanen. Grön rektangel – uppförande av nya byggnader, transparent grön – var mindre kompletterande åtgärder kan behöva göras, gråsvart rektangel – beslutade och påbörjade byggnationer, samt orange/ljusbrun – ny verksamhetsyta genom utfyllnad av vattenområde och anläggande av kaj.

Rikshintressen och skyddade områden

Sjöfartsleden till hamnen i Husums fabrik är utpekad som rikshintresse för sjöfarten enligt 3 kap. 8 § miljöbalken. Järnvägen och väg E4 (norr om verksamhetsområdet) är utpekade som rikshintressen för kommunikationer enligt samma bestämmelse. Från järnvägen löper ett stickspår om cirka 3 km till fabriken, vilket ingår i det utpekade rikshintresset.

Gideälven nedströms Gideåbacka kraftverk, som ligger väster om Husums fabrik, har utpekats som rikshintresse för naturvård enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Delar av Husumbukten utgör del av fångstområdet Husum Skags udde som är utpekad som rikshintresse för yrkesfisket enligt 3 kap. 5 § miljöbalken.

Närmaste naturreservat, Råbäcken, är beläget cirka 10 km norr om Husums fabrik. Cirka 15 km nordost om fabriken ligger närmaste Natura 2000-område, Kronören, som också är ett naturreservat. Ungefär 5 km söder om verksamhetsområdet ligger fågelskyddsområdet Kankgrund.

Den sökta verksamheten bedöms inte medföra någon negativ påverkan på rikshintressen och skyddade områden.

Planförhållanden

Verksamhetsområdet är detaljplanelagt för industriändamål. Den sökta verksamheten är förenlig med detaljplanen.

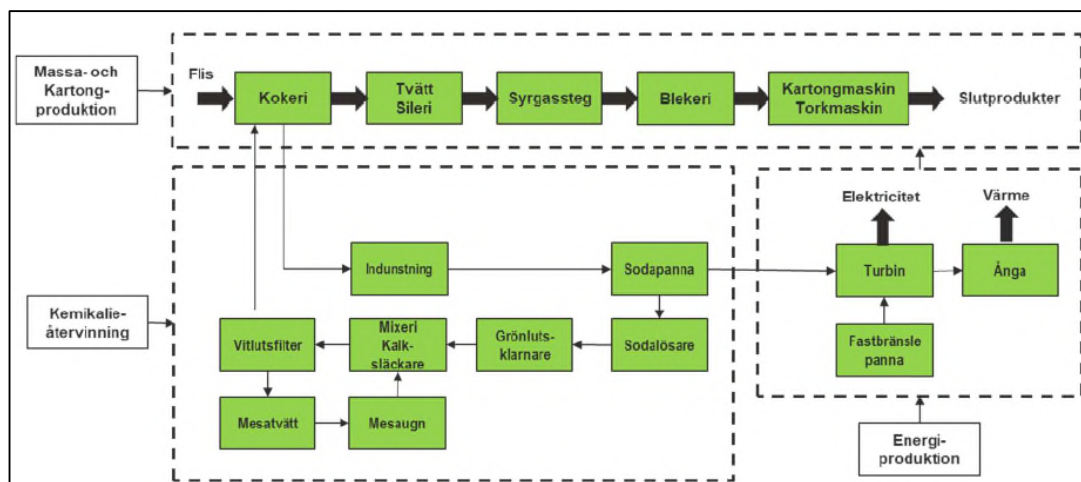
Nollalternativet

Nollalternativet innebär att verksamheten vid Husums fabrik fortsätter att bedrivas med befintlig utrustning enligt gällande tillstånd. Nollalternativet innefattar även att pågående förändringar genomförs, vilket huvudsakligen innebär att en ny sodapanna ersätter de två befintliga, att en ny mottrycksturbin ersätter befintliga mottrycksturbiner samt att indunstningen i kemikalieåtervinningen uppgraderas. Nollalternativet innefattar vidare kompletteringar av kartongmaskinen BM1 som planeras vara färdigställda hösten 2023.

VERKSAMHETSBESKRIVNING

Allmänt

Nuvarande och sökt verksamhet består av produktion av massa i massabruket samt kartong, linerboard och papper i kartongbruket. För närvarande produceras endast kartong och linerboard, men även papper innefattas i befintligt tillstånd och kan komma att produceras i framtiden med stöd av det sökta tillståndet. Den nuvarande och ansökta verksamheten sammanfattas i blockschemat nedan.

Sökandens figur (blockschema) över nuvarande och ansökt verksamhet

Nuvarande verksamhet

Massabruket

Produktionen av blekt sulfatmassa sker i två fiberlinjer; en för barrvedsmassa och en för lövvedsmassa. Huvuddelen av massan används för Metsäs egen pappersproduktion. All producerad massa utgörs av s.k. ECF-massa (Elementary Chlorine Free), vilket innebär att inget elementärt klor används i blekprocessen.

Råvara för massaproduktionen utgörs av rundved och externflis. Inkommande vedråvara barkas, flisas och transporteras till kokeriet för tillverkning av massa. Beroende på den ingående råvaran (barr- eller lövved) kokas veden i ett kontinuerligt respektive satsvist kokeri. Vid massakokningen används vitlut och ånga. Efter kokning tvättas massan och bleks med syrgas, väteperoxid och klordioxid innan den pumpas till kartongbruket eller leds till torkmaskinerna för tillverkning av avsalumassa för extern leverans.

Det organiska material som kokas och tvättas bort i kokeriet och blandas med kokkemikalier kallas för tunnlut. Tunnluten leds till indunstningsanläggningen, där dess torrhalt höjs och tunnluten omvandlas till tjocklut. Detta ger effektivare förbränning när luten sedan förbränns i sodapannorna. I sodapannorna återvinns kokkemikalier i form av smälta, och energi i form av ånga. Smältan löses upp med svaglut och bildar grönlut, vilken i vitlutsberedningen blandas med bränd kalk och omvandlas till vitlut som kan återanvändas i kokerierna. I vitlutsberedningen bildas mesa, viken i mesaugnen bränns till kalk som kan återanvändas i vitlutsberedningen.

För torkning av avsalumassa för extern leverans finns två torkmaskiner, TM4 och TM5. TM4 kan växla mellan barr- och lövvedsmassa medan TM5 endast kan hantera barrvedsmassa. I torkmaskinerna pressas massan varefter den torkas genom indirekt ångvärmning av luft.

Den värmeenergi (ånga) som massa- och kartongbruket behöver i sina processer framställs i sodapannorna och en fastbränslepanna. Fastbränslepannan används för att reglera variationer i ångförbrukningen. Som bränsle i sodapannorna används tjocklut. I fastbränslepannan används huvudsakligen bark från vedhanteringen och fiberslam från avloppsvattenreningen som bränsle. Vid normala produktionsförhållanden är pannornas produktion av ångvärme större än förbrukningen inom massaproduktionen. Överskottet används huvudsakligen i kartongbruket och i verksamhetens mottrycksturbiner för generering av egen elenergi. En mindre del leds till fjärrvärmenätet för Husums samhälle. I fabriken används elenergi för drift av processutrustning, fläktar och pumpar samt för drift av utrustning för rening av rökgaser och avloppsvatten. Den el som inte kan produceras internt köps externt.

Kartongbruket

För produktion av kartong, liner och papper finns två maskiner. Den ena maskinen (BM1) producerar enbart kartong och den andra (BM2) producerar liner och kan även producera papper. Båda kartongmaskinerna har samma principiella utformning, med formeringsdel, pressparti och torkparti. Vedfibrer i form av upplöst massa formeras tillsammans med fyllmedel och tillsatskemikalier i maskinens formeringsparti samtidigt som vatten avlägsnas. Ytterligare vatten avlägsnas därefter genom pressning och torkning. För torkningen används ånga.

Kartong, liner och papper kan tillverkas i både obestrukna och bestrukna kvaliteter. Bestrukna kvaliteter tillverkas i en separat bestrykningsmaskin (CM1) med en pigmentblandning i huvudsak bestående av kalciumkarbonat och lera. I bestrykaren

sker torkningen med gasolvärmda infratorkar och gasolvärmda lufttorrar. Det finns även en extruderingsmaskin (EM1) för beläggning med polymer.

Producerad liner och kartong rullas upp på rullar, förses med omslagspapper och märks. Därefter ställs rullarna i lager i väntan på utleverans. I anslutning till kartongbruket finns anläggningar för mottagning och beredning av kemikalier.

Förändrad och utökad verksamhet

Ny fiberlinje

För att möjliggöra den ansökta produktionsökningen av massa kommer en ny fiberlinje, som kan alternera mellan barrved och lövved, att ersätta de två befintliga fiberlinjerna. Den nya fiberlinjen innefattar nytt kokeri, ny tvätt, ny syrgasdelignifiering och nytt blekeri. De olika processtegen är desamma som i nuvarande fiberlinjer. Den nya fiberlinjen kommer att ha system för uppsamling av starka gaser på liknande sätt som nuvarande linjer. Den nya fiberlinjen kommer även att ha system för uppsamling av svaga gaser, vilka kommer att ledas till sodapannan som förbränningsluft.

Som en följd av en utökad produktion behöver även kapaciteten i vedhanteringen öka. Detta kan göras genom komplettering och ombyggnad av befintliga två linjer eller genom komplettering med en tredje vedhanteringslinje.

Ny klordioxidberedning

I anslutning till fiberlinjerna finns en anläggning för produktion av klordioxid som används i fiberlinjernas blekeri. En ny klordioxidberedning, som ersätter den befintliga, kommer att installeras i syfte att öka produktionskapaciteten. Principen för framställning är densamma som för befintlig anläggning: kloratlösning pumpas tillsammans med metanol och svavelsyra in i en klordioxidreaktor. Klordioxiden som bildas drivs av i gasform genom indirekt uppvärmning med ånga. Klordioxiden kondenseras och absorberas i kallt vatten i ett absorptionstorn. Utgående gaser från anläggningen passerar en skrubber innan utsläpp till atmosfär. Vid produktionen av klordioxid erhålls natriumsulfat som biprodukt. Natriumsulfat kan användas i fabriken kemikaliecykel eller leds till avlopp.

Ny torkmaskin

De två befintliga torkmaskinerna kommer att ersättas av en ny torkmaskin. Processprincipen är densamma som i befintliga torkmaskiner. Den nya torkmaskinen kommer att ha ett modernt pressparti som kan ge en högre torrhalt i massan innan den torkas, vilket kommer att ge en lägre ångförbrukning. Luften kommer fortsatt att värmas med indirekt ångvärmning genom uppvärmning i ångbatterier.

Indunstningen

Den ökade massaproduktionen innebär att indunstningens kapacitet måste utökas. Kapacitetsökningen kan genomföras genom komplettering av befintlig indunstningslinje eller genom komplettering med en mindre tillkommande indunstningslinje. Den ökade produktionen innebär vidare att även indunstningens system för hantering av förorenade kondensat, avdrivningskolonn och metanolsystem behöver uppgraderas.

Sodapannan

Den nya sodapannan som planeras att tas i drift under 2022 bedöms kunna hantera sökt produktionsökning, bland annat genom att den nya fiberlinjen ger ett ökat vedutbyte vilket innebär en lägre specifik belastning på sodapannan. Vissa kompletteringar av sodapannan behöver dock genomföras. De åtgärder och kompletteringar som förutses är uppgradering av sodapannans kringsystem, såsom luft- och rökgasfläktar, luftportar och sotblåsare samt förbereda för system för asklakning. Vidare är Metsäs ambition att den uppgraderade fabriken ska kunna drivas i 24 månader mellan underhållsstoppen, vilket innebär 365 dagars drifttid under vissa kalenderår.

Ny vitlutsberedning och mesaugn

En ny vitlutsberedning inklusive en ny mesaugn, ska ersätta befintlig anläggning. Principen för framställning av vitlut och mesa är densamma som i befintlig verksamhet: Grönlut från sodapannans smältlösare renas och förs till kalksläckare och kausticeringskärl för reaktion med kalk. Vid reaktionen bildas vitlut och mesa som separeras i filter. Mesan tvättas och torkas med rökgas från mesaugnen. Torr mesa separeras och förs till mesaugnen för omvandling till kalk som kan återanvändas i vitlutsberedningen. Svaglut som avvattnas vid torkning av mesa förs tillbaka för upplösning av smälta i sodapannans smältlösare.

Bränslet till mesaugnen kommer att utgöras av bioolja eller träpulver. Vid behov och för hantering av driftstörningar kan även eldningsolja komma att användas. Den nya mesaugnen kommer att utrustas med elfilter.

För bränslebehovet i sodapannan och mesaugnen kan en kompletterande tank för bioolja komma att installeras.

Ny anläggning för vitlutsoxidation

En del av vitluten som produceras i vitlutsberedningen oxideras för utvinning av natriumhydroxid som används för blekning av massa i fiberlinjerna samt för neutralisering av spjälkvätska från tillverkningen av tallolja. Tillsammans med den nya fiberlinjen kommer en ny anläggning för oxidering av vitlut att installeras. Natriumsulfiden i vitluten kommer att oxideras med luft eller syrgas.

Tillverkning av biprodukter

Inom massabruket framställs biprodukter såsom bland annat tallolja, terpentin och grönlut.

I fiberlinjen förtvålas vedens innehåll och dessa tvålar kan avskiljas ur tunnloten som sulfatsåpa. Sulfatsåpan omvandlas sedan med hjälp av svavelsyra till tallolja i ett kontinuerligt kokeri. Vanligtvis säljs talloljan som produceras men den kan också användas som bränsle i mesaugnen. Den ökade produktionen kan komma att innebära att talloljekokeriet behöver uppgraderas eller ersättas av ett nytt kokeri.

Terpentin utvinns ur terpener i lutången från kokeriet för barrved. Lutången kondenseras och terpentin avskiljs genom dekantering. Den nya fiberlinjen innebär att ett nytt system för terpentinutvinning kommer att installeras. I dagsläget avyttras terpentinet men i framtiden kan det även bli aktuellt att använda terpentin som bränsle i verksamheten.

Produktion av linerboard, kartong och papper

För att möjliggöra den ökade produktionen av kartong och liner kommer kartongmaskinen BM2 att byggas om så att den utöver liner och papper kan tillverka kartong. Den ombyggda maskinen bedöms i nuläget rymmas i befintlig byggnad men det kan inte uteslutas att byggnaden behöver byggas ut. Råvaran i kartongbruket kommer fortsatt att vara egenproducerad barr- och lövvedsmassa samt inköpt massa i form av kemitermomekanisk massa (CTMP). Den ökade produktionen kommer medföra ett större behov av extern massa. Även rullhanteringen och lagerkapaciteten för kartong, liner och papper kan behöva utökas.

Vattenhantering

Översikt

Vattenhanteringen inom verksamheten syftar till att samla in förorenat vatten inom produktionsprocessen och potentiellt förorenat vatten från verksamheten innan utsläpp till recipient, samt att återanvända vatten inom produktionsprocesserna när så är möjligt.

Avloppsvattenrening

Avloppsvatten från massa- och kartongbruket leds via ett fiberrikt och ett fiberfattigt avlopp till en reningsanläggning. Även lakvatten som samlats från den stängda deponin leds till reningsanläggningen. Anläggningen består av försedimenteringsbassäng (för avskiljning av suspenderbara ämnen), kyltorn, biologisk rening och två eftersedimenteringsbassänger.

Den biologiska reningen har tre steg: ett steg för kloratreduktion, ett selektorsteg där en stor mängd luft tillförs och ett luftningssteg där en mindre mängd luft tillförs. Efter den biologiska reningen leds vattnet till eftersedimentering för avskiljning av

bioslam. Renat avloppsvatten leds till Husumbukten. Sedimenterad biomassa återanvänds inom reningsanläggningen. Överskott av bioslam återförs till massabrukets industrianläggning.

Den befintliga anläggningen för avloppsvattenrening har idag viss överkapacitet och kommer med vissa kompletteringar att kunna hantera den ansökta produktionsökningen. De kompletteringar som förutses är utökad luftarkapacitet och utökad kapacitet för hantering av slam.

Intag och rening av råvatten

Massa- och kartongbrukets behov av process- och kylvatten täcks genom ett vattenuttag vid en i Husån belägen damm, ca 1,5 km norr om fabriksområdet. Enligt vattendom får 2,8 m³/s avledas från Husån. För att säkerställa detta uttag finns även rätt till överledning av 1,0 m³/s från Gideälven till Husån. Överledningen från Gideälven till Husån sker via två pumpstationer och genom två sjöar belägna mellan de två vattendragen. Vattenanvändningen för tillståndsgivna förhållanden uppgår som årsmedelvärde till ca 1,5 m³/s. Uttaget varierar med vattentemperatur och är normalt som högst under sommaren. I ansökt verksamhet bedöms vattenanvändningen öka något jämfört med dagens nivå, till ca 1,7 m³/s. Ny och modern processutrustning kräver dock mindre mängder processvatten och jämfört med dagens utrustning kommer behovet av vatten att minska per producerad ton produkt.

Det huvudsakliga användningsområdet för att nyttja vatten i processen är som media för transport av massa i produktionslinjerna och för tvätt i fiberlinjen. Vatten används även för kylning och överföring av värme.

Vatten tas in till verksamheten genom två delströmmar. Den ena delströmmen renas i ett mekaniskt och ett kemiskt steg i form av flockning och filtrering med sandfilter, och den andra renas genom flotation. Eftersom den nya fiberlinjen kommer att uppföras på en ny plats inom verksamhetsområdet kommer en ny råvattenrening att behöva anläggas. Samma reningsteknik som i befintlig verksamhet kommer att användas där inkommande råvatten renas dels i ett mekaniskt reningssteg och dels i ett kemiskt reningssteg i form av flockning och filtrering med sandfilter.

Lagring och mekanisk bearbetning av restprodukter

Metsä har tillstånd till mellanlagring av 120 000 ton aska från förbränning, grönslutslam, mesa och kalk, renserigrus och sedimenteringsslam från massa- och pappers-tillverkningen. De olika fraktionerna lagras idag skilda från varandra, och så kommer att ske även i den nu ansökta verksamheten.

Metsä bedömer att det finns möjligheter för ökad avsättning, återanvändning och utveckling av nya användningsområden för restprodukterna som lagras. Detta förutsätter dock att viss bearbetning av restprodukterna kan utföras. Denna ansökan omfattar därför inte bara att lagra, utan även att fukta och blanda restprodukterna.

Det kan inte uteslutas att det för en del av materialet från tid till annan inte finns någon avsättning och att detta kommer att klassificeras som avfall. Vissa fraktioner kan tänkas utgöra avfall innan de har bearbetats (blandats med varandra).

De restprodukter från produktionsprocessen som Metsä avser att lagra och bearbeta är exempelvis aska från förbränning, grönlutsslam, mesa, kalk, renserigrus, fiber-slam, sedimenteringsslam och elfilterstoff. Uppräkningen är inte uttömmande, utan utgör exempel på de restprodukter som i dagsläget kan förutses.

Som exempel på användningsområden kan nämnas att grönlutsslam blandat med aska och stenmjöl har använts för sluttäckning av Boviksdeponin. Täckningen kommer att färdigställas under 2023 och Metsä söker nya avyttringsmöjligheter för slammet. Vidare kan nämnas att mesa som tas ut från vitlutsproduktionen avyttras bland annat för behandling av sulfidjordar.

Hamnverksamheten

Hamnverksamheten är belägen i den sydvästra delen av verksamhetsområdet. Inom hamnområdet finns bland annat lagerbyggnader, kranar, transliftrar och andra fordon. Därutöver finns kulverterade serviceledningar för dricksvatten till fartyg samt lastnings- och lossningsledningar för kemikalier.

Verksamheten består huvudsakligen av lossning av vedråvara, extern massa, biobränsle, eldningsolja och kemikalier samt utlastning av färdiga kartong- och massaprodukter, restprodukter och bark. Metsä tar även hand om fartygsgenererat avfall från anlöpande fartyg. Avfallet kan exempelvis bestå av matavfall, brännbart avfall, metallskrot, wellpapp och glas. Därutöver omhändertas farligt avfall i form av exempelvis batterier, sludgeolja, oljerester samt oljeförorenat länsvatten.

Uttransport av producerad kartong i rulle sker i huvudsak med roro-fartyg (roll-on-roll-off) samt fartyg med sidoportar. Uttransport av massabalar sker med lolo-fartyg (lift-on-lift-off) samt med lastbil. Arbetet i hamnen bedrivs i huvudsak 06-22 på vardagar, 06-18 på lördagar samt 09-21 på söndagar. Arbete kan förekomma vid andra tidpunkter, till exempel vid lossning av tankfartyg. År 2020 bedrevs verksamhet utanför de normala arbetstiderna under totalt 114 timmar.

Bedömningen av miljökonsekvenserna vid prövningen av ansökan för befintligt hamntillstånd utgick från 750 anlöpande fartyg per år. Under 2020 var antalet anlöp 446. MKB till förevarande ansökan utgår fortsatt ifrån att antalet anlöp vid full produktion enligt sökt tillstånd blir 750 per år.

Idag uppgår lastning och lossning av gods till och från fartyg till ca 2 miljoner ton per år. I den sökta verksamheten bedöms detta öka till ca 2,6 miljoner ton. Vattendjupet vid kaj 1-3 medger fartyg med ett djupgående om 8,5 meter och kaj 4-7 medger ett djupgående om 10,5 meter.

Förevarande ansökan omfattar utbyggnad i hamnen med större verksamhetsyta som rymmer fler kajlägen och nya lagerbyggnader. Detta behövs för att hantera den ökade produktionen. Den totala kajlängden kommer att öka från dagens 650 till ca 900 meter. Djupet vid den utbyggda kajen ska kunna medge fartyg med en längd på upp till ca 250 meter och ett djupgående upp till 10,5 meter. Metsäs avsikt är att utbyggnaden av kajen också ska medföra att nuvarande arbetstider i hamnen inte behöver utökas även om produktionen ökar.

VATTENVERKSAMHET

Anläggningsarbeten i vatten

Utfyllnaden av landområde kommer att utföras så att en vall av sprängsten (krossat berg) läggs där den nya strandlinjen ska vara. På någon sträcka kan vallen ersättas av spont. Därefter fylls området innanför vallen igen med. Den nya kajen kommer att utföras som en pålkaj. Anläggningsarbetena kommer innefatta fyllning, muddring, pålning och spontning. Sprängning är inte nödvändigt.

Muddring kommer att ske på en yta om uppskattningsvis 10 000 m². Mängden muddermassor uppskattas till högst 125 000 m³, varav ca 40 000 m³ bedöms kunna ha föroreningshalter överstigande relevanta bedömningsgrunder för sediment. Samtliga muddermassor planeras att återanvändas i utfyllnaden av hamnområdet efter solidifiering, dvs. blandning med ett bindningsmedel som gör att de hårdnar. Solidifiering kommer att utföras genom pelarstabilisering eller pelarstabilisering i kombination med processtabilisering. Pelarstabilisering innebär att solidifieringen sker direkt på platsen där massorna ligger, medan processtabilisering innebär att massorna transporteras till en blandningsstation och därefter förs tillbaka. Viss mellanlagring av muddermassor kommer att krävas. Lakvatten från lagringen kommer att samlas upp.

Endast sediment som klarar Naturvårdverkets riktvärden för känslig mark-användning (KM) kommer att läggas ovan havsnivå. Sediment med föroreningshalter som överstiger riktvärdena kommer, efter solidifiering och stabilisering, att placeras under havsnivå, så att det säkerställs att de ligger i en stabil miljö (frostfri och vattenmättad)

Rådighet och oförutsedd skada

Husums fabrik är belägen på fastigheterna X och Y i Örnsköldsviks kommun. Den förstnämnda fastigheten ägs av Metsä och den sistnämnda av dotterbolaget Husum Pulp AB. Den sökta vattenverksamheten berör enbart den egna fastigheten Örnsköldsvik X. Metsä har därmed erforderlig vattenrättslig rådighet.

Någon skada till följd av den sökta vattenverksamheten kan inte förutses. Metsä föreslår att tiden för anmälan av anspråk på ersättning för oförutsedd skada bestäms till 5 år från utgången av arbetstiden.

VILLKORSDISKUSSION

Utsläpp till vatten

Processvatten och miljökvalitetsnormen för Husumbukten

För den befintliga verksamheten gäller slutliga villkor för utsläpp till vatten. Vid de sökta produktionsnivåerna bedöms de *totala* utsläppen till vatten öka jämfört med nollalternativet. Utsläppen per ton massa, dvs. de specifika utsläppen, bedöms minska (COD, suspenderande ämnen) eller vara oförändrade (kväve, fosfor, AOX, klorat, EDTA). Belastningen på recipienten Husumbukten bedöms bli acceptabel även i sökt verksamhet. Den ansökta verksamhetens påverkan på vattenmiljön är väl utredd. Verksamheten riskerar inte att försämra statusen hos någon kvalitetsfaktor eller äventyra uppnåendet av miljökvalitetsnormen för Husumbukten eller någon annan vattenförekomst.

När den nya fiberlinjen har tagits i drift planeras antalet utsläppspunkter för avloppsvatten till recipienten att begränsas, så att processberört avlopp leds till recipient via två utsläppspunkter, Biorening och Boviken. Dagvatten och rena vatten/kylvatten kommer fortsatt att ledas via fler utsläppspunkter. Den befintliga avloppsvattenreningen har viss överkapacitet och bedöms efter vissa kompletteringar kunna hantera den ansökta produktionsökningen. Reningen kommer att fungera på samma sätt som idag.

För att kunna utvärdera resultatet av de ansökta förändringarna och optimera anläggningen för den framtida belastningen, föreslår Metsä att frågan om slutliga villkor för utsläpp till vatten av de ämnen som idag är villkorsreglerade i verksamheten skjuts upp under en provotid. Under provotiden bör som utgångspunkt de villkor som idag gäller för verksamheten gälla som provisoriska föreskrifter. Med hänsyn till de omfattande förändringar som den sökta verksamheten innebär bör de provisoriska föreskrifterna utformas som riktvärden, så att Metsä under provotiden har handlingsutrymme att trimma in relevanta anläggningsdelar och utreda vilka begränsningsvärden som är möjliga att innehålla som slutliga villkor. Att provisoriska föreskrifter utgörs av ett riktvärde då utsläppsnivåerna inte kan klarläggas är vanligt och torde vara okontroversiellt även i förevarande prövning.

Vad gäller COD och totalfosfor måste utsläppsnivån i föreskriften (angiven som ton/dygn) höjas efter det att ny fiberlinje tagits i drift, för att möjliggöra sökt produktionsökning. Vad gäller suspenderade ämnen kan utsläppsnivån dock redan i nuvarande verksamhet skäras betydligt som årsmedelvärde jämfört med befintligt villkor.

Dagvatten

Verksamheten vid Husums fabrik har utvecklats under lång tid och utbyggnader och moderniseringar har skett successivt. Dagvattensystemen inom anläggningen följer den standard som var aktuell vid tiden för varje ut- eller ombyggnad. Inom området finns ett antal system för uppsamling av regnvatten från byggnader och hårdgjorda

ytor. För byggnader och hårdgjorda ytor som tillkommer genom ansökta förändringar förutses att nytillkommande dagvattensystem förses med avstängningsventil, vilket ger möjlighet att minska risken för utsläpp till recipienten i samband med eventuella större spill och av släckvatten vid eventuell brand. Hanteringen av dagvatten som beskrivs i ansökningshandlingarna blir bindande genom det allmänna villkoret. Metsä bedömer inte att det behöver föreskrivas några särskilda villkor kopplade till dagvatten.

Utsläpp till luft

Ändringstillståndet för byte av sodapanna och befintliga villkor

Villkorsregleringen för utsläpp till luft från den befintliga verksamheten ändrades delvis genom mark- och miljödomstolens deldom den 30 november 2020 i mål M 3166-19 då ändringstillstånd avseende byte av sodapanna m.m. meddelades. Vissa villkor som gällt enligt tidigare tillstånd ändras från och med det att den nya sodapannan tas i drift. Eftersom den nya sodapannan kommer att tas i drift innan tillstånd enligt nu aktuell ansökan meddelas, utgår Metsä från de villkor som gäller från och med det att den nya sodapannan har tagits i drift. Ett antal av de villkor som gäller för befintlig verksamhet föreslås att gälla oförändrade eftersom de inte direkt påverkas av de planerade förändringarna.

Gasformigt svavel

För utsläpp av gasformigt svavel från sodapanna, mesaugn och reservsystemet för hantering av starka gaser föreslås det slutliga villkor som beslutades i 2020 års deldom föreskrivas gälla även för den sökta verksamheten. Detsamma gäller utsläpp av övrigt och diffust gasformigt svavel fram till dess att ny fiberlinje har tagits i drift. Efter att ny fiberlinje tagits i drift bedöms villkoret för utsläpp av övrigt och diffust gasformigt svavel kunna skärpas.

Utsläpp av stoft från fastbränslepanna

För utsläpp av stoft från fastbränslepanna finns det redan idag en marginal till det befintliga slutliga villkoret, varför Metsä föreslår att villkoret skärps.

Utsläpp av klor och klordioxid

Befintligt tillstånd innehåller ett villkor om utsläpp av klor och klordioxid från blekerier och blekvätskeberedning. Blekkemikalierna förbrukas i processen och eventuella utsläpp är därför obetydliga. Eventuella rester renas i skrubber före utsläpp. Av utsläppssammanställningen framgår att utsläppen av klor och klordioxid är mycket låga; 0,01 kg per ton producerad massa. Det är långt under villkornivån 0,01 kg per ton. Samtidigt kräver övervakningen en inte obetydlig arbetsinsats med manuell mätning. Sådan kontinuerlig mätning som anges i det nuvarande villkoret har inte varit möjlig att få att fungera rent tekniskt. Metsä bedömer sammantaget att villkoret inte är miljömässigt motiverat och det föreslås därför inte överföras till det nya tillståndet.

Damning

Ett villkor avseende damning föreslås, i något ändrad lydelse jämfört med vad som nu gäller enligt tillståndet till hamnverksamheten. Villkoret föreslås gälla för hela verksamheten, inte bara hamnen.

Utsläpp av kväveoxider

Befintligt villkor för utsläpp av kväveoxider från fastbränslepannan kan efterlevas även i sökt verksamhet. I 2020 års ändringstillstånd sköts frågan om slutliga villkor för utsläpp av kväveoxider från sodapanna och mesaugn upp under en provotid. Prövotidsredovisning ska enligt den deldomen ske senast två år efter det att den nya sodapannan tagits i drift. Eftersom de planerade ändringarna av verksamheten inkluderar en ny mesaugn, föreslår Metsä att provotidsförfarandet avseende utsläpp av kväveoxider från sodapanna och mesaugn överförs till det nya tillståndet, men att redovisningstiden ändras. Efter att den nya mesaugnen har tagits i drift behöver utsläppsnivån höjas för att möjliggöra sökt produktionsökning. Även om utsläppen ökar vid ansökt produktion, kommer miljö kvalitetsnormer och miljömål fortsatt att innehållas med god marginal vid närmaste bebyggelse.

Utsläpp av stoft

I 2020 års tillstånd sköts frågan om slutliga villkor för utsläpp av stoft från sodapannan upp under en provotid. Eftersom sökt verksamhet även innefattar installation av en ny mesaugn föreslår Metsä att även utsläpp av stoft från mesaugnen skjuts upp under en provotid. Under provotiden bör befintlig provisorisk föreskrift för utsläpp av stoft från sodapannan gälla och för utsläpp av stoft från mesaugn bör en provisorisk föreskrift föreskrivas som motsvarar nu gällande villkor. Med hänsyn till de omfattande förändringar som den sökta verksamheten innebär så föreslås att de provisoriska föreskrifterna i huvudsak utformas som riktvärden för att Metsä under provotiden ska ha ett handlingsutrymme för att trimma in relevanta anläggningsdelar och utreda vilka begränsningsvärden som är möjliga att innehålla som slutliga villkor.

Buller

Buller från verksamheten

Enligt befintliga tillstånd gäller ett bullervillkor för fabriken verksamhet och ett villkor för hamnens verksamhet. Genom att hamnen nu inkluderas i ett gemensamt tillstånd med fabriken, behöver även ett gemensamt bullervillkor föreskrivas.

För det samlade bullret från fabriken och hamnen är det ljudnivåerna nattetid som är svårast att begränsa till de nivåer som ofta föreskrivs för nya verksamheter. Den sammanlagda ekvivalenta ljudnivån i dagsläget beräknas uppgå till 51 dB(A) nattetid vid närmaste bostäder. I sökt verksamhet kommer modernare utrustning att installeras och de två fiberlinjerna ersättas av en. Bullerbidraget från de nya fabriksdelarna väntas vara lägre än de befintliga. Den sammanlagda ljudnivån beräknas då uppgå till 49 dB(A) vid närmaste bostäder. Bullernivån vid omgivande bostäder

bedöms således förbättras. Beräkningarna är dock förknippade med osäkerhet eftersom de faktiska bullernivåerna från den nya sodapannan, som inte är i drift än, inte är kända. De nya anläggningar som innefattas i den sökta verksamheten behöver också uppföras för att de faktiska bullernivåerna ska kunna utvärderas. Metsä föreslår därför att frågan om vilka slutliga villkor som ska gälla för buller skjuts upp under en provotid. Bolaget föreslår att utredningen ska innefatta möjligheten att nå ned till 50 respektive 47 dB(A) nattetid.

Under provotiden bör gälla en provisorisk föreskrift som i huvudsak motsvarar fabriken nuvarande villkor. Värdet för dagtidbuller bör dock starta klockan 06 i stället för 07, vilket är i linje med Naturvårdsverkets nuvarande vägledning. Vidare bör tillåten ljudnivå nattetid bestämmas till 52 dB(A) för att inrymma den faktiska sammantagna ljudnivån från fabriken och hamnen som föreligger idag i enlighet med befintliga villkor, med en marginal om 1 dB(A) till beräknad ljudnivå.

Buller från anläggningsarbeten

Den sökta verksamheten innebär att tillkommande byggnader kommer att uppföras och att vissa befintliga byggnader kan komma att rivas. Förändringarna kommer sannolikt att genomföras stegvis. Vidare kommer befintlig kaj i hamnen att byggas ut. Vid anläggnings- respektive rivningsarbete kommer ett byggrelaterat buller att genereras. Bullret bedöms kunna begränsas så att Naturvårdsverkets riktvärden för buller från byggplatser kan innehållas

Energihushållning

Huvuddelen av anläggningens energibehov tillgodoses som värme i form av ånga, dels för processens behov, dels för egen produktion av el. El köps även in. Husums fabrik har ett certifierat energiledningssystem (ISO 50001) vilket innebär ett kontinuerligt arbete för energieffektiviseringar som eftersträvas i både större och mindre investeringar. Verksamheten omfattas av lagen (2014:266) om energikartläggning i stora företag, vilket bland annat ställer krav på återkommande redovisning av förslag på kostnadseffektiva åtgärder för såväl värme som el. Metsä rapporterar energikartläggning för verksamheten vart fjärde år.

Vid anläggningen pågår nyinstallationer inom energisystemet, ny sodapanna (TP11) och ny mottrycksturbin (G4), vilka ersätter tidigare sodapannor och turbiner. Dessa förändringar kommer att innebära en betydande ökning av energieffektivitet och en ökad potential för intern elproduktion. De förändringar som planeras inom ramen för sökt verksamhet kommer att innebära ytterligare uppgradering av verksamhetens energieffektivitet. Åtgärderna bedöms sammantaget medföra en minskad specifik ångvärmeanvändning och elanvändning. Verksamheten har idag inget villkor avseende energihushållning. Metsä anser att det är lämpligt att ett villkor föreskrivs. Med hänsyn till att effekten av förändringarnas ännu inte är kända och ansökta förändringarna ännu inte har detaljprojekterats, bör frågan om slutligt villkor skjutas upp under en provotid.

Risk och kemikalier

För befintlig verksamhet gäller som villkor att metanol ska användas som reduktionsmedel vid klordioxidframställning. Villkoret föreskrevs i samband med att den tidigare processen, som innefattade flytande kondenserad svaveldioxid, byttes ut. Metsä anser inte att detta behöver föreskrivas på nytt som ett särskilt villkor, eftersom denna process fångas upp av det allmänna villkoret. Vidare finns ett villkor om säkerhetsåtgärder för cisternen för metanolförvaring, vilket Metsä föreslår ska föreskrivas även för det nu sökta tillståndet. För hamnverksamheten föreslås särskilda villkor som tar sikte på risker vid kemikaliehantering.

Förorenad mark

Innan anläggningsarbeten påbörjas kommer vid behov vissa efterbehandlingsåtgärder att vidtas enligt Metsäs rutiner för markarbeten och hantering av massor inom fabriksområdet. Arbetet kommer att ske i dialog med tillsynsmyndigheten och bör lämpligen bedrivas inom ramen för den ordinarie tillsynen. Vid behov kommer bolaget att anmäla avhjälpandeåtgärder till tillsynsmyndigheten enligt 28 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Sådana anmälningar kommer baseras på geoteknisk och miljöteknisk markundersökning av aktuella områden. Gällande tillstånd innehåller ett villkor om att bolaget ska anmäla till tillsynsmyndigheten om hela eller delar av verksamheten upphör, tillsammans med en redovisning av hur eventuella förorenade områden ska efterbehandlas. Metsä föreslår att villkoret föreskrivs även för det nu sökta tillståndet.

Vattenverksamheten

Vid anläggningsarbeten i vatten kommer åtgärder till skydd för vattenmiljön att vidtas. Metsä föreslår villkor som i stora delar motsvarar vad som föreskrevs för anläggningsarbeten i vatten i 2015 års tillstånd, inklusive en delegation till tillsynsmyndigheten. Ett villkor föreslås också om muddermassor vars föroreningsinnehåll överskrider värdena i Naturvårdsverkets riktlinjer för känslig markanvändning (KM). När dessa massor används som anläggningsmaterial i vattenområde ska de, efter solidifiering och stabilisering, placeras under havsnivå. Genom att lägga massorna i en stabil (frostfri och vattenmättad) miljö säkerställs att det inte uppstår någon olägenhet för miljön samtidigt som man hushåller med resurser genom att nyttiggöra så mycket massor som möjligt.

Metsä föreslår därtill att en fiskeavgift enligt 6 kapitlet 5 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, för att kompensera för förlusten av vattenområde med anledning av planerad landutbyggnad. Metsä bedömer att sökt verksamhet inte kommer att medföra någon betydande skada på naturvärden i påverkansområdet och att det inte finns skäl att genomföra compensation enligt 16 kap. 9 § miljöbalken. Metsä åtar sig likväl att anlägga ett habitat för ålnate om högst 3 000 m² för att kompensera för den förlust av bältesbildande ålnate som ansökt vattenverksamhet medför i anslutning till landutbyggnaden. Åtgärden innebär att en mjukbotten skapas i anslutning till landutbyggnaden vilket skapar ett lämpligt habitat för etablering av bottenfauna och fiskar i området. Metsä föreslår

att åtgärden inte föreskrivs i särskilt villkor utan görs bindande genom det allmänna villkoret.

Hamnverksamheten

För hamnverksamheten gäller idag ett antal villkor enligt befintligt separat tillstånd. Metsä föreslår att dessa villkor i relevanta delar överförs till det nu sökta samlade tillståndet, i den mån de inte överlappar de villkor för fabriken som redovisats ovan. Villkor föreslås därmed för hantering och förvaring av kemiska produkter och flytande farligt avfall samt för hantering av ny typ av gods i hamnen. Därtill föreslås ett villkor för situationen att fartygsrörelser skulle ge upphov till olägenhet på grund av spridning (uppvirvling) av förorenade sediment. Det ska påpekas att fartygstrafiken i nuvarande verksamhet inte har gett upphov till sådan olägenhet och det förväntas inte heller i den ansökta verksamheten.

Hänvisningen till ”hamnområdet” i villkor avses motsvara det område som omfattas av hamntillståndet. Hamnverksamheten kommer att omfattas av kontrollprogrammet för den samlade verksamheten.

TILLÅTLIGHET

2 kap. miljöbalken

Kunskapskravet (2 kap. 2 § miljöbalken)

Metsä har vid tidigare prövningar bedömts besitta tillräcklig kunskap och erfarenhet om verksamheten vid fabriken i Husum. Metsä och bolagen inom koncernen har lång erfarenhet av massa- och kartongverksamhet på flera olika verksamhetsställen. Metsä har också mångårig erfarenhet av den nuvarande verksamheten vid fabriken i Husum och har skaffat sig ingående kunskaper och erfarenheter rörande drift av fabriken och dess risker och påverkan på hälsa och miljö. Driften och underhållet vid fabriken sköts av erfaren personal och inom bolaget finns en miljöavdelning med uppgift att särskilt bevaka och svara för miljöskyddet.

Genom framtagande av denna ansökan och upprättande av MKB, för vilket även extern expertis har anlitats och konsulterats, har Metsä tillägnat sig ytterligare kunskap om verksamhetens påverkan. Inom ramen för arbetet med ansökan har bolaget utrett den sökta verksamhetens påverkan, vilka skyddsåtgärder som kan vidtas samt vilka konsekvenser verksamheten förväntas ge upphov till. Metsä besitter således de kunskaper som krävs för att bedöma miljöpåverkan av den sökta verksamheten.

Försiktighetsprincipen och bästa möjliga teknik (2 kap. 3 § miljöbalken)

I TB och MKB beskrivs de skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått som Metsä planerar inom ramen för den sökta verksamheten samt de bedömningar som gjorts avseende verksamhetens påverkan på hälsa och miljö. I bilaga beskrivs fabriken förhållande till relevanta BAT-slutsatser. Genom de åtgärder och arbetsmetoder som redovisas i denna ansökan med tillhörande bilagor anser Metsä att

erforderliga försiktighetsmått och skyddsåtgärder kommer att vidtas för att förebygga, hindra eller motverka att den sökta verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Enligt Metsä utgör verksamheten, åtgärderna och bedömningarna att den sökta verksamheten uppfyller försiktighetsprincipen och principen om bästa möjliga teknik.

Produktvalsprincipen (2 kap. 4 § miljöbalken)

Metsä bedriver en kontinuerlig utveckling avseende de kemikalier som används inom verksamheten. Inför introduktion av nya kemikalier granskas dessa i Husums fabriks kemikaliegrupp som består av representanter för inre och yttre miljö, brand och säkerhet, arbetsmiljö, produktsäkerhet samt företrädare för de anställda. Det sker ett kontinuerligt arbete kring kemikaliehanteringen för att minimera risk för miljö och hälsa. Hänsyn tas både till arbetsmiljörisker och yttre miljörisker.

Hushållnings- och kretsloppsprinciperna (2 kap. 5 § miljöbalken)

Metsä arbetar kontinuerligt för att minska användningen av energi, vatten och andra resurser samt att minska mängden avfall som uppstår i verksamheten. Vid fabriken återvinns en stor andel material som kan användas till bränsle och även kemikalier återanvänds i stor utsträckning. De nya anläggningsdelarna innebär ett mer effektivt utnyttjande av resurserna och innebär även att vattenförbrukningen minskar per produktionsenhet. Även restprodukter som uppkommer inom verksamheten (t.ex. grönlutsslam, mesa och kalk, renserigrus och sedimenteringsslam) återanvänds i stor utsträckning såväl internt för bolagets egna behov som externt. Vid de anläggningsarbeten som nu planeras eftersträvas ett så stort nyttjande av uppkomna massor som möjligt.

Lokaliseringsprincipen (2 kap. 6 § miljöbalken)

Verksamheten har funnits på platsen sedan 1919 men området har nyttjats för industriverksamhet sedan slutet av 1700-talet. Den nuvarande verksamheten har vid flera tillfällen bedömts tillåtlig enligt miljöbalken. Den sökta verksamheten kommer att förläggas i samma område som den nuvarande verksamheten. Utökning i vattenområde sker i direkt anslutning till befintlig kaj och strandlinje. Sökta förhållanden innebär inte någon förändring från störningssynpunkt och några omfattande förändringar i omgivningen har inte skett. De planerade förändringar av anläggningsdelarna har utformats i syfte att uppnå ändamålet med verksamheten med minsta möjliga intrång. Den sökta verksamheten är alltså planerbar. Det är varken miljömässigt motiverat eller ekonomiskt rimligt att överväga en flytt av verksamheten till annan lokalisering.

Tillåtlighet enligt 3 och 4 kap. miljöbalken

Hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken utgör inte hinder mot den sökta verksamheten.

Tillåtlighet enligt 5 kap. miljöbalken

Den ansökta verksamheten bidrar inte till att någon miljö kvalitetsnorm överskrids.

Tillåtlighet enligt 7 kap. miljöbalken

Närmaste Natura 2000-område är Kronören, som också är ett naturreservat, som ligger ca 15 km från fabriken. Ca 10 km från fabriken finns naturreservatet Råbäcken och ca 5 km söder om verksamhetsområdet ligger fågelskyddsområdet Kankgrund. Ca 40 km söder om fabriken finns nationalparken Skuleskogen. Varken den befintliga eller den ansökta verksamheten ger eller förväntas ge upphov till några negativa effekter på dessa områden. Sammantaget möter den sökta verksamheten inget hinder enligt bestämmelserna i 7 kap. miljöbalken.

Tillåtlighet enligt 8 kap. miljöbalken

Verksamheten aktualiserar inte något av förbuden i artskyddsförordningen.

Sammanfattning av tillåtligheten

Miljöbalken syftar till att driva samhällsutvecklingen i en hållbar riktning. Av det som redovisats i detta avsnitt följer att den sökta verksamheten är förenlig med miljöbalkens syfte och uppfyller de krav som kan ställas enligt miljöbalkens tillåtlighetsregler. Tillstånd till den sökta verksamheten ska därför meddelas.

Igångsättnings tid

Genomförande av de åtgärder som omfattas av ansökan bedöms ta 8-10 år från det att tillståndet kan tas i anspråk. Projekt tiden påverkas av att verksamheten kommer att pågå under projektets gång. Detta innebär begränsningar av när åtgärder kan genomföras. En stor del av åtgärderna kräver stillestånd i fabriken och behöver anpassas till de underhållsfönster som finns i anslutning till längre planerade stopp. Projekt tiden påverkas även av att ytor för uppförande av nya byggnader och ny utrustning behöver frigöras innan nyinstallation kan påbörjas. Detta förutses ske successivt i takt med att anläggningsdelar ersätts. Metsä yrkar därför att igångsättnings tiden för nya verksamhetsdelar bestäms till tio år från lagakraftvunnen tillståndsdöm.

Verkställighetsförordnande

Metsäs ansökan avser en pågående befintlig verksamhet inom ett område som sedan länge är ianspråktaget för verksamheten. De ändringar som kommer att vidtas med stöd av det sökta tillståndet är en nödvändig förutsättning för att möta efterfrågan på verksamhetens produkter. Utbyggnaden av verksamheten är komplex och behöver därför påbörjas så snart som möjligt. Såvitt Metsä känner till förekommer inte något starkt allmänt eller enskilt motstående intresse mot den ansökta verksamhetens tillåtlighet. Metsä har vidare inte kunna identifiera någon särskild rättsfråga i målet som kan vara av vikt för ledning av rättstillämpningen att få belyst i högre instans. Mot bakgrund av ovanstående bör det kommande tillståndet förenas med ett verkställighetsförordnande så att det får tas i anspråk utan hinder av att domen inte

vunnit laga kraft. Metsä hemställer även om att målet handläggs så att det tillstånd som avses med ansökan kan meddelas så snart som möjligt.

INKOMNA YTTRANDE OCH SKRIFTVÄXLING I MÅLET

INLEDNING

Vid kungörelse av ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen har yttranden i sak inkommit från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, nämnden, länsstyrelsen, Naturvårdsverket, Sjöfartsverket och Trafikverket.

Sjöfartsverket har yttrat sig ur sjöfartssynpunkt. Efter att bolaget, i huvudsak, godtagit Sjöfartsverkets förslag till villkor har Sjöfartsverket inte avhört ytterligare i målet. Trafikverket har inledningsvis efterfrågat förtydligande av bolaget i fråga om eventuell påverkan på järnväg och förtydligande i fråga om genomförd transportutredning. Efter att bolaget bemött Trafikverkets synpunkter har Trafikverket inte avhört ytterligare i målet.

Nämnden har inledningsvis under målets handläggning haft synpunkter på bolagets förslag till villkor angående hantering av olägenheter (villkorsförslag 8), buller i byggskedet (villkorsförslag 9) och miljö kvalitetsnormer för vatten samt hantering av muddermassor. Bolaget har i bemötande vidhållit villkorsförslag 8 och 20 samt justerat villkorsförslag 9 om buller i byggskedet utifrån såväl nämndens som länsstyrelsens synpunkter. Bolaget har även bemött nämndens synpunkter i övrigt. Nämnden har vid huvudförhandlingen godtagit bolagets bemötande och förslag till villkor i dessa delar.

Länsstyrelsen har i huvudsak framfört synpunkter avseende ansökans avgränsning och framfört att det finns ett sådant samband mellan den miljöfarliga verksamheten och vattenverksamheten i fråga om råvattenuttag från Husån att en samprovning av dessa verksamheter krävs. Vidare har länsstyrelsen haft synpunkter råvattenuttagets påverkan på miljö kvalitetsnormer för Husån. När det gäller villkor för ansökt verksamhet har länsstyrelsen haft synpunkter på villkor samt provtidsförordnanden för utsläpp till vatten, utsläpp till luft och vattenhushållning. Naturvårdsverket har sammanfattningsvis yttrat sig avseende massa- och pappersproduktionen och därtill hänförliga frågor om tillåtlighet, särskilt frågan om verksamhetens utsläpp till luft. Naturvårdsverket har i frågor om utsläpp till vatten framför allt haft synpunkter gällande AOX och klorat. Havs- och vattenmyndigheten har i huvudsak yttrat sig rörande den sökta verksamhetens påverkan på vattenmiljön och möjligheten att uppfylla miljö kvalitetsnormen för Husumbukten. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har sammanfattningsvis yttrat sig i frågor avseende invallningar och risker förknippade med den nya klordioxidberedningen och lagringen av klordioxidhaltigt vatten.

Nedan sammanfattar domstolen inkomna skriftliga yttranden rörande särskilt tillåtligheten av ansökt verksamhet och bolagets bemötande av dessa. Synpunkter rörande utformning av villkor redovisas i nödvändig omfattning under domskäl.

SYNPUNKTER AVSEENDE VERKSAMHETENS TILLÅTLIGHET

Ansökans avgränsning och behovet av samprövning av verksamheterna

Länsstyrelsen

Sambandet mellan den miljöfarliga verksamheten och vattenverksamheten är av den omfattningen att en samprövning av dessa krävs. Fabrikens behov av en säkerställd råvattentillgång och konsekvenser i miljön av råvattenuttaget har ett tydligt samband med den nu ansökta verksamheten. Sambandet är särskilt tydligt då ett tillstånd för den miljöfarliga verksamheten hindrar att vattenverksamheten genom en omprövning kan få ändamålsenliga villkor.

Sambandet mellan produktion och vattentillgång i Husån är särskilt tydlig under perioder med låg vattenföring. Under lågflödesperioder sommartid har bolaget vissa år (till exempel 2014 och 2018) tangerat sänkningsgränserna eller tvingats nyttja gällande doms undantagsvillkor för underskridande av dessa, för att erhålla tillräcklig mängd råvatten för bibehållen produktionen i fabriken. Under dessa förhållanden går merparten av Husåns vattenflöden till fabriken medan flöden via Husådammen och vidare de sista 1,7 kilometrarna ut till havet i princip upphör. En sådan situation utgör en allvarlig miljöskada och att ha tillstånd som tillåter en sådan situation är ohållbart.

Länsstyrelsen anser att Mark- och miljööverdomstolens dom i mål M 1088-12 förhindrar en ändamålsenlig prövning av den miljöpåverkan som uppstår från verksamheten. Att bevilja ett tillstånd till en miljöfarlig verksamhet utan att samtidigt pröva en vattenverksamhet som har ett sådant samband till ett vattenuttag i ett vattendrag där situationen är så pass dålig som i Husån får anses vara oansvarigt.

Ett beviljat tillstånd till den miljöfarliga verksamheten förhindrar även att relevanta villkor meddelas vid en omprövning av vattenuttaget i en separat prövning. Detta eftersom sådana villkor medför att den miljöfarliga verksamheten inte längre kan bedrivas eller avsevärt försvåras (se 24 kap. 9 § MB).

Situationen i Husån är kritisk och det krävs åtgärder i form av bland annat minskat vattenuttag. Utan att frågan samprövas med den verksamhet som brukar vattenuttaget kan inte frågan få en ändamålsenlig prövning som medför en god hushållning med vatten i enlighet med 1 kap. 1 § andra stycket 4 miljöbalken.

Sedan Mark- och miljööverdomstolens dom så har det skett en del förändringar vad gäller de rättsliga förutsättningarna och de krav som ställs för att uppnå satta miljö kvalitetsnormer.

Mark- och miljööverdomstolen argumenterade även för att det skedde en 10 % produktionsökning och att det inte innebar några omfattande nya investeringar vid den prövningen. I detta ärende så sker det, utöver den 10 % ökning av produktionsnivån som prövades genom Mark- och miljööverdomstolens dom i mål nr 1088-12,

en cirka 33 % produktionsökning samt omfattande nya investeringar i verksamheten inklusive en ny råvattenrening.

Sammanfattningsvis bedömer länsstyrelsen att fabriken behov av en säkerställd råvattentillgång och konsekvenser i miljön av råvattenuttaget har ett tydligt samband med nu ansökt verksamhet och således bör samprövas.

Metsä

Hur ansökan avgränsas är upp till sökanden att avgöra, så länge omfattningen är sådan att relevanta miljömässiga konsekvenser kan beaktas och relevanta villkor kan föreskrivas i alla delar. Enbart det faktum att ett det finns ett samband mellan två verksamheter innebär inte att en samprövning måste ske. Sambandet måste vara så starkt att det inte går att göra en ändamålsenlig prövning och föreskriva erforderliga villkor för respektive verksamhet utan att en samprövning (se bl.a. MÖD 2006:6, MÖD 2006:54 och MÖD:s dom 2012-06-01, mål M 1088-12).

Regleringen av Husån innefattar bortledning av ytvatten, flera dammanläggningar, dämmnings- och sänkingsgränser för flera sjöar, tappningsbestämmelser vid olika förhållanden och för fiskvandring, överledning av ytvatten från Gideälven till Husån samt skadereglering. Hur många fastigheter som idag berörs av hur vattenförhållandena regleras vet inte Metsä, men bara från Trehörningssjön och nedåt finns det över 300 fastigheter med strand mot Husån och dess sjöar.

Av allt detta är det endast volymen bortlett vatten som har omedelbar koppling till fabriksverksamheten. Den volymen kan, som Mark- och miljööverdomstolen redan har slagit fast, regleras genom villkor i fabrikstillståndet (vilket Metsä i förevarande prövning också har föreslagit).

Metsä vidhåller således att ansökans avgränsning är lämplig. Det finns inget stöd för länsstyrelsens uppfattning att god vattenhushållning inte kan nås utan en samprövning.

Vad gäller det länsstyrelsen anför angående att de materiella kraven på vattenmiljön/vattenförvaltningen har förändrats sedan 2012, vill Metsä påminna om att principen om samprövning inte har något att göra med vilka miljökrav som gäller för den påstådda "sambandsverksamheten". Detta är två helt olika saker.

Såvitt avser miljökvalitetsnormer (MKN), så är det som provas i detta mål huruvida den ansökte verksamheten medför en försämring av status eller äventyrar uppnåendet av MKN, 5 kap. 4 § miljöbalken. De åtgärder som kan behöva vidtas för att nå MKN i Husån kan vara både tillståndspliktiga och icke-tillståndspliktiga åtgärder och skulle i och för sig kunna inkludera en omprövning av dagens reglering, men inte nödvändigtvis. Det innebär inte att de åtgärderna måste provas i det här målet. Principen om samprövning är inte ett alternativ till eller en ersättning för de skyldigheter och befogenheter som myndigheterna har i arbetet med vattenförvaltningen, t.ex. att vidta åtgärder inom ramen för tillsynen eller begära

omprövning av tillstånd. Bedömningen av ansökans avgränsning är en helt annan fråga, som ska prövas enligt de principer som sedan länge har utarbetats i praxis, och därtill en gång redan prövats av MÖD just för Husumfabriken.

Metsä förstår inte vad länsstyrelsen menar med att relevanta villkor inte skulle kunna föreskrivas vid en eventuell omprövning av vattendomarna enligt 24 kap. 5 § miljöbalken. Oavsett om vattendomarna skulle prövas separat eller tillsammans med fabriken måste prövningen, såvitt avser vilken volym vatten som bortleds, förhålla sig till det intresse som fabriken har i vattenbehov utgör. Det behovet påverkas inte av prövningens avgränsning, utan styrs av tekniska och ekonomiska förutsättningar, och kan därtill begränsas genom villkor i fabriken tillstånd.

Om alltför ingripande föreskrifter skulle visa sig nödvändiga av miljöskäl är prövningsordningen sådan att myndigheten får överväga om förutsättningar finns för återkallelse av tillstånd i enlighet med 24 kap. 3 § miljöbalken. Med hänsyn till dels vilka kvalitetsfaktorer det är som inte uppnår god status och vilka de tänkbara åtgärderna är för att åtgärda dem, dels hur tillmötesgående Metsä har varit både inom ramen för denna prövning och vad gäller åtgärder för att förbättra vattenmiljön i Husån, framstår det emellertid som helt osannolikt att Husån inte kan få en god vattenmiljö utan sådana omfattande rättsprocesser och svårigheter som länsstyrelsen ger sken av.

Utökad massaproduktion och utsläpp av kväveoxider från sodapanna

Naturvårdsverket

Mark- och miljööverdomstolen har i tidigare mål uttalat att det är angeläget att utsläppen av kväveoxider från Husumfabriken minskas så långt det är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt. Detta på grund av att anläggningen i Husum då var en av landets största utsläppskällor med avseende på kväveoxider som i sin tur berör flera av de av riksdagen fastställda miljömålen (se Mark- och miljööverdomstolens dom 2016-12-21 i mål M 3967-16). Eftersom Husumfabriken alltjämt är en av de största utsläppskällorna av kväveoxider i Sverige bör detta fortfarande vara en utgångspunkt för prövningen.

Bolaget fick under 2020 tillstånd till en ny sodapanna utifrån nuvarande produktionsmängd om 750 000 ton sulfatmassa per år. I nu aktuell ansökan har bolaget yrkat att få producera 1 000 000 ton sulfatmassa, vilket är en ökning med 33 %. Bolagets ansökan om ökad produktion innebär att utsläppen från sodapannan skulle komma att öka betydligt, från dagens 670 ton (2021) till 1 300 ton vid sökt produktion, dvs. i det närmaste en fördubbling. Att utsläppet ökar i absoluta tal (ton/år) när produktionen ökar kan vara svårt att undvika. Det är dock motiverat att ställa högre krav på större producenter, såsom Husum-fabriken, att bedriva produktionen med låga specifika utsläpp (kg/ton massa) jämfört med fabriker med lägre produktion (se Mark- och miljööverdomstolens dom 2016-12-21 i mål nr 3967-16 för Metsä Board Husum AB). I de allra flesta fall är detta också tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt.

Utsläppet av kväveoxider i Sverige var år 2021 115 000 ton. Enligt EU:s s.k. takdirektiv har Sverige åtagit sig att till år 2030 ha minskat utsläppen till 61 600 ton per år. Genom minskade utsläpp från personbilar beräknas det enligt nuvarande prognoser att utsläppen ska kunna minska till ca 72 000 ton per år, vilket innebär att målet inte nås med nuvarande beräknade åtgärder. Industrin beräknas då stå för 36 % av utsläppen. Skogsindustrin står för nästan hälften av industrins utsläpp av kväveoxider. De största utsläppen inom skogsindustrin kommer i sin tur från sulfatmassabruken, av dessa står sodapannorna för över 80 %, och är därmed den ojämförligt största enskilda utsläppskällan.

Bolagets yrkande innebär att en utsläppsökning med närmare 1 000 ton jämfört med dagens förhållanden skulle tillåtas. Detta skulle ha påtaglig betydelse för möjligheten att nå Sveriges åtaganden inom ramen för EU:s takdirektiv.

Naturvårdsverkets uppfattning är att produktionsmängden bör anpassas efter vad sodapannan klarar av utan att det specifika utsläppet ökar och så att inte möjligheten att tillämpa SNCR förhindras. Först när bolaget visat att produktionen kan höjas utan att det specifika Nox-utsläppet ökar och att den höjda produktionsmängden inte förhindrar tillämpning av SNCR bör tillstånd ges till höjning av produktionsmängden. Detta har bolaget inte visat i dagsläget.

Naturvårdsverket anser sammanfattningsvis att det utifrån befintligt underlag inte finns förutsättningar att meddela tillstånd till ansökt produktionsmängd vad gäller sulfatmassa. Naturvårdsverket har uppfattat det som att ansökan om utökad produktion av linerboard, kartong och papper förutsätter att bolaget också får tillstånd till utökad produktion sulfatmassa varför Naturvårdsverkets yrkar att ansökan i sin helhet ska avslås

Enligt 2 kap 3 § miljöbalken kräver en verksamhets tillåtlighet att de skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön vidtas. I samma syfte ska enligt bestämmelsen bästa möjliga teknik användas. Att begränsa en verksamhets, eller enskilda enheters, omfattning för att hålla miljöbelastningen på en godtagbar nivå är således ett motiverat krav i de fall det inte finns skyddsåtgärder som kan kompensera en annars nödvändig begränsning. Naturvårdsverket anser vidare att produktionen alltid måste anpassas efter de tekniska enheternas kapacitet. En högre produktion än vad de tekniska enheterna klarar med acceptabla utsläppsnivåer bör därför inte tillåtas.

För att en verksamhet ska bedömas tillätlig ska kraven i de allmänna hushållningsbestämmelserna i 2 kap miljöbalken vara uppfyllda, däribland kravet i 3 § på att i yrkesmässig verksamhet använda bästa möjliga teknik. Vid en tillståndsprövning enligt balken ska BAT-slutsatser användas som referens. Krav baserade på 2 kap. 3 § miljöbalken kan dock vara mer långtgående än vad som utgör bästa tillgängliga teknik (BAT- Best Available Techniques) enligt industriutsläppsdirektivet (IED).

Sammantaget ser Naturvårdsverket inte något hinder mot att en tillämpning av kraven på användande av bästa möjliga teknik i miljöbalken kan medföra utsläppsvillkor som underskrider de lägsta nivåerna i PP BATC.

Metsä

Den ansökta verksamheten innebär en ungefär trettioprocentig produktionsökning jämfört med nu tillståndsgivet. Cirka fem procent av ökningen följer av att antalet driftsdyn per år ökar till 365 dyn vissa år, och inte av en ”daglig” högre belastning på pannan.

Metsä menar att kravet på bästa möjliga teknik inte utan vidare kan knytas till lägsta BAT-AEL, utan det är resultatet av dels grundläggande faktorer som vilken teknik som finns tillgänglig, dels en avvägning mellan kostnad och nytta (2 kap. 7 § miljöbalken). Avvägningen ska bland annat ta hänsyn till vad ett typiskt företag inom branschen kan klara i form av miljöinvesteringar. Det är inte meningen att ett företag inom branschen skall få konkurrensfördelar eller -nackdelar jämfört med andra i samma bransch. I förevarande fall har Naturvårdsverket argumenterat att bästa möjliga teknik är att inte producera mer i sodapannan än att lägsta värdet i tillämplig BAT-AEL för kväveoxider kan efterlevas utan reningsteknik. Metsä delar inte den uppfattningen, av flera skäl.

Metsä fick så sent som 2020 tillstånd att anlägga en ny sodapanna. I underlaget till den prövningen bedömdes utsläppen av kväveoxider kunna uppgå till 1,0-1,2 kg/ton massa, vilket alltså ansågs tillåtligt. Då liksom nu är det osäkert om skrubberteknik kommer att kunna tillämpas, och då liksom nu är SNCR en helt oprövad teknik i sodapannor.

De faktiska utsläppsnivåerna under senare år har legat mellan 0,92 och 1,08 kg/ton massa. Att något högre förväntade nivåer (1,0-1,2 kg) redovisades i ansökan om ändringstillstånd beror på att luttorrhalten ökar med en ny sodapanna, vilket innebär risk för ökade NO_x-utsläpp. Den nya sodapannan togs i drift (ej full produktion) i december 2022. Metsäs målsättning är att de utsläppen i den ansökta verksamheten ska vara lika låga som idag. Eftersom det finns en risk för något högre utsläpp har spannet i aktuell ansökan vidgats till 1,0-1,3 kg/ton som underlag för bedömning av miljökonsekvenserna, varvid 1,3 kg/ton massa har använts för att inte underskatta utsläppen. Det något större spann i bedömningen i ansökan beror på att pannan vid ansökta förhållanden kommer att vara högre belastad än idag, vilket kan medföra en liten ökning av de specifika utsläppen av NO_x. En högre belastning på sodapannan kan i och för sig minska utrymmet för att optimera driften för låga NO_x-utsläpp, men den potentiella risken kan knappast motivera resursslöseriet i att sodapannor inte utnyttjas till sin maximala kapacitet. Det gäller särskilt när utsläppen, som här, kan förväntas hamna i nedre delen av BAT-intervallet, och i princip i nivå med vad som redan är tillståndsgivet. Att en högre belastning på pannan potentiellt kan försvåra tillämpning av SNCR-teknik kan inte tillmätas någon betydelse. Det vore orimligt om verksamheter skulle begränsas ”bara utifall att” det i framtiden skulle komma en reningsteknik som fungerar bäst under vissa driftsförhållanden.

Även om det skulle ske en liten ökning kommer utsläppen att ligga väl inom intervallet för BAT-AEL som är 1,0-1,6 kg/ton massa för barrved respektive 1,0-1,7 kg/ton massa för lövved.

Naturvårdsverkets resonemang innebär att den nedre gränsen i BAT-intervallet för Nox-utsläpp ska tillämpas som en tillåtlighetsregel: en verksamhet som, utan rening, inte klarar den nedre gränsen är inte tillåtlig. Det finns inget stöd för en sådan rättstillämpning.

Tillstånd har i flera andra fall, även helt nyligen, lämnats till verksamheter där utsläppen av kväveoxider varit eller bedömts bli högre än 1,0 kg/ton. Det finns ingen anledning till att det ska ställas betydligt högre krav på Metsäs verksamhet än vad det görs på liknande verksamheter. De allmänna hänsynsreglerna och kravet på bästa möjliga teknik ska tillämpas så att det inte ställs orimliga krav på verksamhetsutövaren. Kostnaden för skyddsåtgärder måste stå i proportion till den förväntade miljöeffekten. Åtgärderna ska vara miljömässigt motiverade och rimliga. Tillämpningen av bästa möjliga teknik innebär inte att Metsä ska utsättas för konkurrensmässiga nackdelar gentemot liknande verksamheter. Bedömningen av vad som är ekonomiskt rimligt utgår från branschförhållanden och inte den aktuella verksamhetsutövarens betalningsförmåga

Miljökvalitetsnormerna för utsläpp av kväveoxider underskrid med god marginal. Även miljömålets riktvärden för kvävedioxid underskrids med marginal. Det finns inga lokala förhållande som motiverar strängare krav. Sammantaget finns det inget hinder mot att tillåta den ansökta produktionsökningen

Naturvårdsverket kompletterande yttrande

En förutsättning för att ansökt produktionsökning ska vara tillåtlig är att denna utökning inte i betydande grad försvårar möjligheten att tillämpa reningsteknik för kväveoxider i sodapannan. I sådant fall ska produktionstakten anpassas för att möjliggöra reningsåtgärder, om inte andra likvärdiga utsläppsbegränsande åtgärder kan vidtas. Det behöver vid tillstånd säkerställas att ansökt produktionsökning inte medför att nyttjandet av reningsteknik eller andra åtgärder för att reducera utsläppet av kväveoxider försvåras eller omintetgörs.

Mesaugnens utformning

Naturvårdsverket

Bolaget har vad gäller en ny mesaugn inte presenterat mycket mer underlag än att man avser att bygga en ny mesaugn och att det finns ett antal alternativa bränslen till denna. Inget underlag finns om hur mesaugnen kommer att utformas och dimensioneras eller hur de olika bränslealternativen påverkar utsläpp till luft, energieffektivitet, utblödning av mesa för att bli av med processfrämmande ämnen

eller andra miljöaspekter. Samtliga dessa frågor skulle hänskjutas till en prövotidsredovisning eller inte alls behandlas i prövningen. Enligt bolagets tidsplan synes denna dessutom ligga långt fram i tiden.

Naturvårdsverket anser att det är positivt att en ny mesaugn byggs som utformas för att kunna eldas med biobränslen och att användning av fossil eldningsolja i mesaugnen upphör. Det finns dock, som också bolaget uppger, flera alternativa biobränslen. Det mest närliggande alternativet för flytande biobränsle är beckolja, vilket delvis används redan idag. Utöver beckolja finns även andra biooljor på marknaden. Fasta biobränslen finns i form av sågspån (pellets som mals innan eldning) eller bark. Båda dessa bränslen används idag vid mesaugnar i Sverige.

Utsläppen av kväveoxider skiljer sig beroende på vilket bränsle som används. Den hittillsvarande uppfattningen har varit att fast biobränsle ger högre utsläpp av kväveoxider än flytande biobränslen. Valet av bränsle påverkar dessutom inte bara utformningen av mesaugnen och utsläppen från denna. Prövning av bränslesystem och mesaugn behöver göras samlat, vilket inte kan göras så länge som bolaget inte valt vilken typ av bränsle som mesaugnen ska utformas för, och kan heller inte läkas genom provisoriska utsläppsvillkor för mesaugnen.

Naturvårdsverkets synpunkter har rört den bristfälliga information som presenterats av alternativ. Det framgår av även bolagets bemötande att det ställs olika krav på utformning och dimensionering av mesaugnen beroende på vilket bränsle som ska användas, vilket påverkar energieffektivitet och utsläpp av kväveoxider. Naturvårdsverket anser att ett provisoriskt villkor som uppställer grundläggande krav på ugnens utformning (NVP6) är nödvändigt i kombination med att fråga om utsläpp av kväveoxider skjuts upp under en prövotid med tydliga målsättningsvärden för respektive bränsletyp (NVU8), samt att provisoriskt villkor avseende utsläpp av kväveoxid (NVP7) föreskrivs. Under dessa förutsättningar anser Naturvårdsverket att tillstånd kan ges till en ny mesaugn.

Metsä

Miljökonsekvenserna av mesaugnen och verksamheten i dess helhet, har beskrivits och bedömts i en sådan omfattning som krävs för att domstolen ska kunna bedöma dem. Av praxis följer att en tillståndsansökan ska ha en sådan omfattning att relevanta miljömässiga konsekvenser kan beaktas och att det kan tryggas att de får den reglering som bedöms nödvändig (jfr MÖD 2007:50). Valet av bränsle till mesaugnen kommer främst att påverka energianvändningen och utsläpp till luft av kväveoxider. De största utsläppen uppstår om förgasad bark används som bränsle. Det är detta utsläpp som legat till grund för bedömningen av omgivningspåverkan i MKB. Metsä har dock efter ytterligare utredning konstaterat att det inte är ett alternativ att elda den nya mesaugnen med förgasad bark varför ansökan inte längre omfattar sådant bränsle.

Metsä har gett in underlag om hur mesaugnen kommer att utformas och dimensioneras samt hur de olika bränslealternativen påverkar utsläpp till luft,

energieffektivitet, utblödning av mesa för att bli av med processfrämmande ämnen eller andra miljöaspekter Mesaugnens placering framgår av bilagor till ansökan. Det finns således ingen risk att någon annan eller värre miljökonsekvens uppstår än de som prövas. Mesaugnen kommer nu drivas med bioolja eller en kombination av bioolja och träpulver i proportioner som kan variera över tid. Det kan inte heller uteslutas att bolaget vid något tillfälle, vid behov och för att hantera driftstörningar, måste använda eldningsolja.

Det ingivna underlaget identifierar och beskriver den ansökta verksamhetens, inklusive mesaugnens, miljökonsekvenser och visar att den kan bedrivas på ett miljömässigt godtagbart sätt.

Utsläpp till vatten och miljö kvalitetsnormer för Husumbukten

Motparter och remissmyndigheter

Nämnden

Nämnden har framhållit att det är viktigt att MKN för vatten innehålls och att det tydligt framgår hur den utökade verksamheten kommer påverka vattenområdet.

Naturvårdsverket

När det gäller utsläppets storlek i relation till jämförbara massa- och pappersbruk, och i relation till nuvarande utsläpp vid Metsä Board Husum har Naturvårdsverket sammanfattningsvis framhållit följande.

- Miljö kvalitetsstatus i recipienten gör det angeläget att begränsa framför allt utsläppet av kväve och fosfor.
- Utsläppen av kväve och fosfor är idag ett av de allra största bland massa- och pappersbruken och med av bolaget beräknade utsläpp vid ansökt produktion skulle utsläppen vara störst såväl av kväve som fosfor.
- Räknat per ton massa ligger utsläppen av kväve och fosfor från Husum i den övre tredjedelen av massa- och pappersbruken.
- Vad gäller AOX, räknat i kg/ton massa, översteg bolagets dåvarande villkorsyrkande betydligt nuvarande utsläppsnivå. Villkorsyrkandet översteg också övre BAT-AEL och den villkorsnivå som föreskrivits för andra massabruk, med undantag för två tillstånd som gavs före miljöbalken infördes.
- Bolagets villkorsyrkande för klorat ligger betydligt över vad som uppnås idag, såväl i absoluta tal (kg/d) som relativt produktionen (kg/ton massa).
- Det finns anledning att ifrågasätta om nuvarande avloppsvattenrening är tillräckligt dimensionerad och utformad för att kunna behandla avloppsvattnet från den utökade produktionen med samma reningsgrad som idag.

Eftersom både länsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten deltar i målet har Naturvårdsverket avstått från att göra bedömningar av recipientsituationen och vilka krav som utifrån denna är erforderliga. Av samma anledning har myndigheten avstått från att framställa yrkanden vad gäller utsläppsvillkor, med undantag för utsläpp av AOX och klorat.

Havs- och vattenmyndigheten

Myndigheten vidhåller att underlaget är ofullständigt och behöver kompletteras. Trots påtalade brister, så är det dock tydligt att nuvarande verksamhet är en bidragande orsak till omfattningen av växtplankton i Husumbukten. Belastningen av övergödande ämnen till vattenförekomsten måste redan idag minska för att miljö-kvalitetsnormen ska kunna följas. Den sökta verksamheten äventyrar således möjligheten att uppnå den status som vattnet ska ha enligt miljö-kvalitetsnormen.

Havs- och vattenmyndigheten anser att det i delar av underlaget presenteras resultat som är missvisande och kan resultera i felaktiga slutsatser om verksamhetens påverkan på vattenförekomsten. Därutöver ifrågasätter myndigheten den biogeokemiska modellens precision och tillämplighet i den aktuella vattenmiljön.

Haltbidraget av fosfor, kväve, särskilda förorenande ämnen, prioämnen samt syre förbrukande ämnen vid de representativa övervakningsstationerna redovisas inte så som Havs- och vattenmyndigheten efterfrågat och ger en missvisande bild av verksamhetens påverkan. Det saknas beräkningar av haltbidrag från av bolaget föreslagna provisoriska villkor.

Bolagets modellering av den sökta verksamhetens påverkan på kvalitetsfaktorn växtplankton redovisar parametern biovolym men inkluderar inte beräkningar av klorofyll a och uppfyller därmed inte myndighetens kompletteringsönskemål. Havs- och vattenmyndigheten ifrågasätter dessutom valet av ekosystemmodell för den aktuella tillämpningen. Modellen har tillämpats på en miljö (marina system) och för ett syfte som är långt ifrån det som modellen validerats för. Det finns således inga belägg för att modellen är kapabel att leverera tillförlitliga kvantitativa resultat som är tillämpliga på Husumbukten.

Bolagets uppfattning att kvaliteten (god ekologisk status) i en avgränsad del av vattenförekomsten (räknat som en procentuell andel) kan frångås ifrågasätts av myndigheten. Bolaget anför att det vore orimligt och ologiskt om påverkan på ytvattenförekomstens status skulle bedömas utifrån påverkan i en punkt, när status inte klassificeras på det sättet. Havs- och vattenmyndigheten anser dock, med ledning av avgörande i EU-domstolen (Weserdomen meddelad den 1 juli 2015 i mål C-461/13 och Bielefelddomen meddelad den 28 maj 2020 i mål C-535/18), att en försämring av statusen i en vattenförekomst kan uppstå genom påverkan i en övervakningsstation. Förutsättningen är att den är representativ för vattenförekomsten. En viktig faktor för bedömningen av en verksamhets tillåtlighet är vattenförekomstens faktiska tillstånd samt den påverkan på möjligheten att följa normen som uppstår. Den omständigheten att normen är god och status för en kvalitetsfaktor befinner sig i en lägre klass, exempelvis måttlig, kan i sig vara försvårande såtillvida att ytterligare påslag kan innebära ett allvarligt hot mot möjligheterna att uppnå rätt kvalitet på vattenmiljön. Havs- och vattenmyndigheten anser att så kan vara fallet även om ingen ytterligare försämring av status på kvalitetsfaktornivå uppstår. Denna uppfattning vidhåller myndigheten. För att inte äventyra möjligheten att följa den beslutade miljö-kvalitetsnormen måste därför

utgångspunkten vara att bolaget vidtar verkningsfulla åtgärder för att rena sina utsläpp

Metsä

Fabriken i Husum är en av de största producenterna av kartong och massa i Europa. Det är oundvikligt att fabriken är en stor utsläppskälla. Detta faktum är emellertid inte tillräckligt för att inta ståndpunkten att verksamheten, idag eller efter en produktionsökning, äventyrar uppnåendet av MKN eller riskerar att försämra status hos någon kvalitetsfaktor. Den bedömningen måste göras utifrån ett naturvetenskapligt underlag, utifrån de anvisningar lagstiftaren och rättspraxis har lämnat. I förevarande fall visar såväl tidigare som nu utförda utredningar att verksamheten inte kommer att försämra status eller äventyra uppnåendet av MKN

Recipientens storlek och spädningsförmåga har stor betydelse för om ett visst utsläpp kommer att påverka vattenmiljön negativt. Metsä anser att de utredningar som bolaget har låtit utföra ger en rättvisande bild av verksamhetens påverkan på Husumbukten. Bolaget har på ett konservativt sätt utrett påverkan på vattenförekomsten. Bolaget har också redovisat det underlag som har efterfrågats av Havs- och vattenmyndigheten. Oavsett undersökningsmetod är resultatet att status inte försämras hos någon kvalitetsfaktor och att MKN inte äventyras.

Den ansökta verksamhetens påverkan på Husumbukten består huvudsakligen i utsläpp av näringsämnen. Kvalitetsfaktorn näringsämnen har god status. Kopplingen till kvalitetsfaktorn växtplankton, som har måttlig status, är indirekt och har vederlagts av utförda utredningar.

För det fall domstolen, trots utredningen i målet och det Metsä har anfört, skulle finna att verksamheten riskerar att försämra en kvalitetsfaktor eller äventyra uppnåendet av MKN, så finns det kommersiellt tillgänglig, om än mycket kostsam och med andra miljöeffekter som måste beaktas (t ex uppkomst av slam i reningsprocessen), teknik för att åstadkomma betydligt lägre utsläpp av näringsämnen än vad befintlig tvåstegsrening klarar. Det är tekniskt och logistiskt möjligt att installera rening av näringsämnen innan produktionen ökar. De tekniker som finns tillgängliga, huvudsakligen kemisk fällning, kan förväntas sänka utsläppen betydligt. Det går därför att konstatera att det är möjligt att bedriva verksamheten på sådant sätt att ingen kvalitetsfaktor försämras eller MKN äventyras. Under sådana förhållanden finns det inget hinder mot att tillåta verksamheten och skjuta upp frågan om slutliga villkor, inklusive vilka reningstekniker som ska användas så länge det konstateras att det är möjligt att begränsa utsläppen i nödvändig utsträckning (MÖD 2021:5 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 25 oktober 2023 i mål M 692-22). De begränsningsvärden som bedöms krävas för att efterleva icke-försämringskravet/äventyrandeförbudet kan då föreskrivas som provisoriska föreskrifter. I en sådan situation är det lämpligare att föreskriva visa utsläppsvärden än att precisera vilken teknik som ska användas.

Råvattenuttag från Husån och miljökvalitetsnormer för Husån

Motparter och remissmyndigheter

Nämnden

Nämnden har framhållit att det är viktigt att MKN för vatten innehålls och att det tydligt framgår hur den utökade verksamheten kommer påverka vattenområdet.

Länsstyrelsen

Oaktat gällande vattendom så är användandet av råvatten i verksamheten relevant för att bedöma vilken påverkan som verksamheten medför och det är angeläget att bolaget minskar sin vattenanvändning av råvatten från Husån för att relevanta åtgärder ska kunna vidtas i Husån. I mål M 1088-12 skriver Mark- och miljööverdomstolen att det inte finns något som hindrar att villkor föreskrivs som syftar till en minskad vattenförbrukning.

Länsstyrelsen anser att bolaget behöver visa att tillgången på råvatten är tillräcklig för den ansökta produktionsökningen och att det vid prövning måste beslutas om sådana villkor som dels säkerställer bolagets råvattenbehov dels undanröjer risken för att verksamheten medför en försämring på kvalitetsfaktornivå eller äventyrar uppnåendet av gällande miljökvalitetsnormer i de av råvattenuttaget berörda vattenförekomsterna.

Dagens reglering av Husåns sjöar Önskasjön, Inre- och Yttre Lemesjön innebär en stor påverkan på flödets förändringstakt på sträckan från sjöarna ned till havet. Detta orsakar otillfredsställande till dålig status för kvalitetsfaktorn hydrologisk regim i berörda vattenförekomster.

Vidare orsakar dagens vattenuttag vid Husådammen att Husån vid vissa tillfällen saknar ekologiskt säkerställda flöden på sträckan ut till havet. Tillfällen med låga flöden (vanligtvis juni till september) sammanfaller med vandringsperioder för flertalet av Husåns havsvandrande fiskarter såsom havsöring, harr, flodnejonöga och sik. Husån har historiskt även hyst lax och ål. En ökning av verksamhetens vattenanvändning kan innebära att flödet i Husån upphör under perioder. Ett sådant upphörande kan innebära enorma skador på miljön. Vid en period med långvarig torka, när alternativa källor till vattenuttag saknas, finns risk för allvarlig miljöskada genom torrläggning i berörda vattenförekomster i Husån.

En ökning av det faktiska råvattenuttaget från dagens maximala cirka 2 m³/s till 2,3 m³/s riskerar ytterligare försämring av kvalitetsfaktorn hydrologisk regim och även förutsättningarna för biologin i Husån. När en kvalitetsfaktor uppvisar dålig status är varje ytterligare försämring otillåten

Metsä

Det som prövas är inte hela regleringsregimen i Husån utan om den ansökta produktionsökningen i fabriken kan tillåtas. Metsä delar länsstyrelsens uppfattning

att vattenhushållning är ett angeläget intresse. Bolagets bortledning från Husån är tillståndsprövad och omfattas av lagakraftvunna vattendomar som medger ett vattenuttag om högst 2,8 m³/s.

När vattenuttaget omfattas av ett rättskraftigt tillstånd ska miljökonsekvenserna av det inte prövas igen i denna prövning. Däremot kan ett visst underlag beträffande dess miljöpåverkan vara relevant för att lämpliga villkor ska kunna föreskrivas för fabriken vattenanvändning.

Uttaget av råvatten påverkar vattensystemet genom dämning, vilket dels försämrar förutsättningarna för vattenlevande organismer att röra sig i systemet, dels ger en förändrad flödesregim när vatten från framförallt höga flöden sparas i sjöarna och möjliggör en ökad vattenföring under torrare perioder då det naturligt är lägre flöden (vanligtvis under sommaren). Regleringen är dock av sådan karaktär att Husåns flöden i stort ändå följer en naturlig flödesregim. En förändrad flödesregim uppstår när vatten från framförallt höga flöden sparas i sjöarna och möjliggör en ökad vattenföring under torrare perioder då det naturligt är lägre flöden.

Förutsättningarna för vandring kan förbättras genom åtgärder i systemet, som kan vidtas inom nuvarande vattendomar eller efter ändring av dem. I syfte att öka utrymmet för åtgärder åtar sig Metsä att driva fabriken så att uttaget av råvatten från Husån inte överstiger 2,3 m³/s som dygnsmedelvärde. Detta ökar väsentligt utrymmet för förändringar i regleringen. Av Metsäs ansökan framgår tydligt att vattenbehovet i den ansökta verksamheten inte förväntas uppgå till 2,3 m³/s som årsmedelvärde, utan till omkring 1,7 m³/s (vid full produktion). Metsäs föreslår en reglering som tar sikte på att förhindra de största tillfälliga uttagen som kan vara negativa för vattenmiljön när vattennivåerna är låga (sommartid). Det kan ge positiv effekt på just de kritiska situationer som länsstyrelsen nämner, dels för att skapa ett bindande utrymme för eventuella framtida justeringar av regleringsregimen.

Därtill föreslår Metsä att bolaget ska upprätta en vattenhushållningsplan för fabriksverksamheten. Villkoret om vattenhushållningsplan föreslås inkludera att målet ska vara att fabriken vattenbortledning från Husån inte ska överstiga 1,5 m³/s som årsmedelvärde. Därtill har bolaget åtagit sig att inom ramen för en provotid utreda möjligheten att använda havsvatten för kylning. Med detta anser Metsä att fabriken vattenanvändning regleras på ett erforderligt och ändamålsenligt sätt.

Såvitt avser den ansökta verksamhetens tillåtlighet i förhållande till 5 kap. 4 § miljöbalken, har bolaget visat att den ansökta verksamheten inte försämrar statusen i Husån eller äventyrar uppnåendet av MKN. Att vattenförekomsterna i Husån inte når god status är kopplat till de hydromorfologiska förhållandena: vattendraget är reglerat och det finns brister i konnektiviteten.

De villkorsförslag och åtgärder som Metsä har föreslagit säkerställer att den del av den samlade regleringen av Husån (inklusive överledningen från Gideälven) som den ansökta verksamheten faktiskt påverkar – volymen uttaget vatten – inte medför

en försämring av Husåns status, eller utgör ett hinder för åtgärder för att uppnå MKN.

Sammanfattningsvis behöver åtgärder vidtas för att nå MKN i Husån. Sådana åtgärder kan vara både tillståndspliktiga och icke-tillståndspliktiga. Dessa åtgärder måste emellertid inte prövas i det här målet, utan för denna prövnings räkning är det tillräckligt att konstatera att den ansökta verksamheten inte förhindrar sådana åtgärder. Tvärtom kommer Metsäs åtaganden i detta mål att förbättra förutsättningarna för det.

Länsstyrelsens kompletterande yttrande

Länsstyrelsen ser positivt på att bolaget, för att MKN ska nås, uttalar ett behov av åtgärder rörande den vattenverksamhet som är knuten till bolagets råvattenbehov.

Som bolaget påpekat är det volymen bortlett vatten som har en omedelbar koppling till fabriksverksamheten. Det är också den volymen bortlett vatten som medför en direkt påverkan i den akvatiska miljön i nedersta delen av Husån.

Länsstyrelsen anser att bolagets slutsats att ”regleringen är av sådan karaktär att Husåns flöden i stort ändå följer en naturlig flödesregim” utifrån SMHI:s rapport. Påverkansanalys och statusklassning av hydrologiska parametrar, Husån, upprättad den 21 mars 2023 (SMHI 2023). I rapporten framkommer att Metsä Boards regleringsverksamhet orsakar otillfredsställande till dålig hydrologi i Husån på sträckningen från Önskasjön, Inre och Yttre Lemesjön ned till mynningen i havet (tabell 7 i rapporten).

Redan med dagens uttagsnivåer på 1,5 m³/s som årsmedelvärde och maxuttag på cirka 2 m³/s uppkommer tillfällena då Husåns flöde kraftigt reduceras alternativt uteblir på sista sträckan ut till havet. Utifrån HaV:s riktlinjer innebär ett vattenuttag som sänker MLQ-nivån på nedströmssträckan med 10 % en status som är sämre än god. I Husån vid Husumdammen är MLQ 1,7 m³/s enligt SMHI 2023. Dagens uttag om 1,5 m³/s sänker MLQ-nivån med cirka 88 %. Ett uttag om 1,7 m³/s sänker MLQ-nivån med 100 %. Det ansökta dygnsmedelvärdet om 2,3 m³/s sänker MLQ-nivån ytterligare. I dessa beräkningar är inte överledning från Gideälven medräknad.

Vidare kan ett ökat regleringsbehov uppkomma jämfört med dagens situation. Sammantaget innebär detta en otillåten försämring av vattenmiljön då status för hydrologisk regim redan idag är dålig.

Underlag och miljökonsekvensbeskrivning saknas fortsatt för sträckan som är direkt påverkad av vattenuttaget, det vill säga Husån från Husumdammen, där vattenuttaget görs, ned till havet. På delvis felaktiga grunder och ofullständigt underlag drar således bolaget slutsatsen att verksamheten inte försämrar statusen i Husån eller äventyrar uppnåendet av MKN.

Länsstyrelsen anser, med stöd av den uppdaterade statusklassningen av hydrologin i Husån, att det nu är mer tydliggjort att ansökt verksamhet riskerar att medföra en otillåten försämring och risk för allvarlig miljöskada. Den otillåtna försämringen uppstår genom att den ansökta verksamheten innebär att bolaget ökar sin vattenanvändning från dagens nivåer och därmed ökar belastningen och påverkan på Husån.

BOLAGETS SÄRSKILDA ÅTAGANDEN

Bolaget har vid huvudförhandlingen gjort följande särskilda åtagande.

- Metsä åtar sig att vid behov och i den mån det tillåts att vid var tid gällande tillstånd, överleda vatten från Gideälven till Husån i syfte att fisktrappan, för bolagets vidkommande, kan hållas öppen.

DOMSKÄL

PRÖVNINGENS OMFATTNING OCH AVGRÄNSNING

Ansökan omfattar ett nytt grundtillstånd till fortsatt och utökad verksamhet vid Husum fabrik innefattande utökad produktion. Den omfattar även tillstånd till befintlig hamnverksamhet och det nya tillståndet ska ersätta det separata hamntillståndet. För att kunna effektivisera hamnverksamheten med fler lastningsplatser för fartyg och plats för nytt magasin har sökanden därutöver behov av en utbyggnad av hamnområdet och ansökan omfattar därför tillstånd till utfyllnad av vattenområde samt anläggande av ny kaj. Vidare omfattar ansökan att ett nytt gemensamt tillstånd ska ersätta det tidigare separata tillståndet till mellanlagring av avfall.

Ansökan omfattar följande ändringar mot nuvarande verksamhet.

- Ny fiberlinje, inklusive råvattenrening och massatorkmaskin för produktion av blekt barrveds- och lövvedsmassa i kampanjer. Det ersätter två befintliga fiberlinjer.
- Vedhantering, komplettering genom ombyggnad av befintliga linjer eller en tredje vedhanteringslinje.
- Ny klordioxidberedning, som ersätter den befintliga.
- Ny vitlutsberedning med ny mesaugn, vilka ersätter befintliga system.

- Indunstning, komplettering genom ombyggnad av befintlig eller med en mindre tillkommande indunstningslinje.
- Kompletteringar/ombyggnad av befintlig kartongmaskin (BM 2).
- Hantering och behandling av restprodukter från processen (mellanlagringen).
- Utökad produktion med cirka 30 procent jämfört med nu tillståndsgiven årlig produktion.

Mark- och miljödomstolen har år 2020 i mål M 3166-19 (deldomar den 24 mars respektive den 30 november 2020) lämnat bolaget ändringstillstånd till bl.a. uppförande och drift av en ny sodapanna (sodapanna 11) som skulle ersätta två sodapannor (sodapanna 6 och 8). Domstolen sköt upp frågan om fastställande av slutliga villkor för utsläpp av kväveoxider från sodapanna och mesaugn samt utsläpp av stoft från sodapannan samt förordnande om två utredningsföreskrifter och två provisoriska föreskrifter gällande dessa frågor. Bolaget har i nu aktuell ansökan uppgett att den nya sodapannan 11 ska kunna hantera ansökt produktionsökning. Vid huvudförhandlingen framkom vidare att sodapanna 11 nu är i drift och att övriga sodapannor har tagits ur drift. Bolaget har vid huvudförhandling förtydligat att de uppskjutna frågorna i ändringstillståndet enligt bolaget bör kunna hanteras inom ramen för detta mål.

Länsstyrelsen har i första hand ansett att mark- och miljödomstolen ska avvisa ansökan såsom för snävt avgränsad och har framfört att det finns ett sådant samband mellan den miljöfarliga verksamheten och vattenverksamheten i fråga om råvattenuttag från Husån att en samprovning av dessa verksamheter krävs. Domstolen prövar därför inledningsvis denna fråga.

Det är ostridigt att bolagets ansökan inte omfattar råvattenuttag från Husån. Det är vidare ostridigt att verksamhetens uttag av råvatten från Husån regleras genom rättskraftigt avgjorda tillstånd samt att det finns rättskraftigt avgjorda tillstånd som ger rätt till överledning från Gideälven för att säkerställa uttaget från Husån. Bolaget har framhållit att verksamhetens behov av vattenintag ryms inom dessa

tillstånd och att det är volymen bortlett vatten som har omedelbar koppling till fabriksverksamheten.

Mark- och miljööverdomstolen har i flera avgöranden behandlat frågan om prövningsramen i ansökningsmål (se t.ex. rättsfallen MÖD 2006:6, MÖD 2007:52 och MÖD 2010:9). Av Mark- och miljööverdomstolens avgöranden framgår att det bör ske en samlad prövning av sådana verksamheter som har nära och tekniskt och miljömässigt samband med varandra, oavsett om prövningsplikten följer av bestämmelserna i 9 eller 11 kap. miljöbalken, för att tillförsäkra att prövningen kan resultera i de villkor eller föreskrifter som fordras enligt miljöbalkens allmänna hänsynsregler. Det framgår vidare att det är sökanden som bestämmer prövningsramen även om det ytterst åligger tillståndsmyndigheten att ta ställning till om en ansökan har den avgränsning som krävs för att kunna ligga till grund för prövning.

När det gäller verksamheten vid Husums fabrik har Mark- och miljööverdomstolen år 2012 behandlat frågan om ansökans avgränsning för industriverksamheten (Mark- och miljööverdomstolens dom den 1 juni 2012 i mål M 1088-12). Ansökan gällde då tillstånd till befintlig och utökad verksamhet med en högsta årlig produktion av massa och papper. I likhet med nuvarande ansökan omfattade målet år 2012 inte heller uttaget av råvatten från Husån. Till skillnad mot detta mål omfattade ansökan vid prövningen år 2012 inte tillstånd till mellanlagring av avfall och hamnverksamheten. Mark- och miljööverdomstolen konstaterade i sitt avgörande år 2012 att det rörde sig om en tioprocentig ökning av produktionsnivån, att tidigare rättskraftiga tillstånd med villkor gällde för de respektive verksamheter som inte omfattades av ansökan och att den sökta produktionsökningen vid Husum fabrik inte innebar att verksamheterna enligt dessa tillstånd ökade i så stor omfattning att tillstånden överskreds. Sammanfattningsvis bedömde domstolen att de miljömässiga och tekniska sambanden mellan de olika verksamhetsdelarna (hamnen, mellanlagringen av avfall, råvattenuttaget samt massa- och pappersindustrin) inte var så starka att dessa frågor inte kunde tillståndsprövas och villkorsregleras var för sig. Domstolen framhöll vidare att sambandet för vattenuttaget och fabriksdelen främst gällde hushållning med vatten och att det inte fanns

något som hindrade att det i tillståndet till massa- och papperstillverkningen föreskrevs villkor som syftade till en minskad vattenförbrukning, oavsett gällande vattendomar. Det fanns därmed enligt Mark- och miljööverdomstolen inte risk för att centrala frågor blev oreglerade med den avgränsning som sökande hade valt.

Mark- och miljödomstolen kan konstatera att aktuell ansökan omfattar en cirka trettioprocentig produktionsökning samt nya investeringar i verksamheten vilket är en skillnad jämfört med den ansökan som år 2012 prövades av Mark- och miljööverdomstolen. Vidare har det sedan dess skett förändringar i regleringen avseende miljö kvalitetsnormer för vatten. Det föreligger självklart alltjämt ett miljömässigt samband mellan den ansökta verksamheten och råvatten-uttaget. Den ansökta verksamheten innebär en väsentlig produktionsökning men den medför inte att gällande tillstånd för uttag av råvatten kommer att överskridas. Mark- och miljödomstolen anser att förhållandena alltjämt är densamma som vid tidigare prövning av Mark- och miljööverdomstolen beträffande aktuell fabrik.

Förutsättningar finns att i detta mål föreskriva villkor som syftar till en minskad vattenförbrukning, oavsett gällande rättskraftiga vattendomar, och det finns därmed ingen risk att den centrala frågan blir oreglerad med den avgränsning som sökanden har valt. När det gäller ansökt verksamhets påverkan på miljö kvalitetsnormen för Husån anser domstolen vidare att det är möjligt att pröva den frågan i aktuellt mål. Sammanfattningsvis bedömer domstolen att ansökan har en sådan avgränsning att den möjliggör både tillståndsprövning och villkorsreglering. Bolagets ansökan ska därför inte avvisas på de skäl som länsstyrelsen har angett och länsstyrelsens yrkande om avvisning ska avslås.

Med hänsyn till det ovan anförda har domstolen att pröva frågan om tillåtlighet och om tillstånd kan meddelas. Centrala frågor för domstolens prövning av tillåtligheten är att pröva verksamhetens påverkan på miljö kvalitetsnormen för Husån respektive Husumbukten och verksamhetens påverkan genom utsläpp av kväveoxider till luft.

Frågan om ansökt verksamhets påverkan på ytvatten har varit föremål för synpunkter både under skriftväxling och under huvudförhandling. Särskilt om och i så fall hur vattenförekomsterna Husån respektive Husumbukten kan komma att påverkas till följd av råvattenuttag respektive till följd av utsläpp till vatten av näringsämnen samt om påverkan strider mot vattendirektivets icke-försämringskrav och äventyrandeförbud som år 2019 införlivats i svensk rätt genom regleringen i 5 kap. 4 § miljöbalken. Länsstyrelsen har invänt att verksamheten riskerar att försämma miljö kvalitetsnormen för Husån om inte råvattenuttaget begränsas kraftigt mot gällande vattendomar. Havs- och vattenmyndigheten har ansett att det finns en risk för att verksamheten strider mot 5 kap. 4 § miljöbalken om inte verksamhetens utsläpp till vatten av näringsämnen begränsas kraftigt jämfört mot vad sökanden föreslagit.

När det gäller tillåtligheten har vidare, såväl under skriftväxling som huvudförhandling, en central fråga varit pappers- och massatillverkningens utsläpp till luft av kväveoxider, särskilt beträffande utsläpp från sodapannan men även från ny mesaugn. Naturvårdsverket har ansett att en förutsättning för utökad produktion är att produktionsökningen inte förhindrar att reningstekniken SNCR kan tillämpas i sodapannan och att det bör ställa krav på en produktionsbegränsning om det visar sig nödvändigt.

Om domstolen anser att tillstånd kan meddelas, har domstolen att pröva hur verksamheten ska kontrolleras och vilka behov av skyddsåtgärder som finns. Vid tillstånd till ansökt verksamhet har sammanfattningsvis länsstyrelsen haft synpunkter på utformningen av villkor rörande utsläpp till vatten, utsläpp till luft av stoft samt kväveoxider, tillfällig lagring av muddermassor, kompensationsåtgärder och vattenhushållning samt alternativa kylmetoder till sötvatten. Havs- och vattenmyndigheten har lämnat synpunkter på villkorsregleringen av utsläpp till vatten. Utöver synpunkter på villkor rörande utsläpp till luft av kväveoxider har Naturvårdsverket även lämnat synpunkter på villkor för av utsläpp till vatten gällande vissa ämnen (AOX och klorat). Myndigheten för samhällsskydd och

beredskap har lämnat synpunkter på reglering av villkor rörande kemikalier och riskhantering.

Mark- och miljödomstolen kommer först att ta ställning till om den specifika miljöbedömningen kan slutföras och om miljökonsekvensbeskrivningen kan godkännas. Därefter kommer domstolen att ta ställning till tillåtligheten av den ansökta verksamheten. Mark- och miljödomstolen anser dock att det redan nu bör framhållas att prövningen inte kan begränsas till en jämförelse mellan miljöeffekterna av den befintliga tillståndsgivna verksamheten och den sökta. De allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken gäller alla verksamheter, oavsett om de har fått tillstånd eller inte och även i frågor som inte har reglerats i villkor. Det vore inte förenligt med den ordning som således gäller, om prövningen av en helt ny ansökan skulle inskränkas till att konstatera att den sökta verksamheten i vart fall inte medför några försämringar i jämförelse med den befintliga tillståndsgivna verksamheten. Vad som ska prövas i målet är i stället om den sökta verksamheten kan tillåtas och vilka villkor som i så fall ska föreskrivas med hänsyn till de förväntade miljökonsekvenserna av verksamheten.

MILJÖBEDÖMNING

Domstolen kan inledningsvis konstatera att ansökan, miljökonsekvensbeskrivningen och övrigt underlag har kompletterats av bolaget efter såväl kompletteringsönskemål från domstolen som myndigheter. Kompletteringarna har inkommit dels innan kungörelse skett i målet dels efter att kungörelse har skett i målet. Domstolen har avgränsat kompletteringsrundan till myndigheter som hade lämnat synpunkter på ansökan under bolagets genomförda samråd inför framtagandet av miljökonsekvensbeskrivningen varför Havs- och vattenmyndigheten har fått del av ansökan först efter att kungörelse skett i målet. Havs- och vattenmyndigheten har under målets handläggning haft synpunkter på brister i sökandens underlag. Vid huvudförhandling har Havs- och vattenmyndigheten framställt viss kritik mot bolagets underlag i målet när det gäller bedömning av verksamhetens påverkan på miljö kvalitetsnormer för vatten. Myndigheten har, som talan slutligt bestämts,

ansett att underlaget är tillräckligt för en prövning av målet i sak. Mark- och miljödomstolen kan konstatera, att de påpekanden som Havs- och vattenmyndigheten har gjort vid huvudförhandlingen beträffande sökandens slutliga underlag och det underlag som myndigheten själv redovisat, handlar om hur underlaget ska bedömas och att det har betydelse för prövning av ansökan i sak. Det innebär därmed inte omständigheter som utgör processhinder. Domstolen återkommer mer utförligt till Havs- och vattenmyndighetens invändningar om sökandens metod och analys nedan under rubriken bedömning av verksamhetens påverkan på miljökvalitetsnormer för vatten i Husumbukten.

Bolaget har i sin ansökan, i miljökonsekvensbeskrivningen och i andra handlingar jämfört den ansökta verksamheten med det s.k. nollalternativet, vilket enligt bolaget är full produktion enligt det befintliga tillståndet och fullt utnyttjande av tillståndets villkor. Den sökta verksamhetens konsekvenser har därför till viss del beskrivits som förbättringar för miljön, eftersom bolaget föreslår utredningar som syftar till lägre utsläpp och andra miljöförbättringar i jämförelse med den tillståndsgivna verksamheten. Det är i viss mån oklart hur bolagets argumentation i den här delen ska förstås. Sökanden har dock under handläggningen till viss del kompletterat underlaget med jämförelser mot den nu bedrivna och inte endast tillståndsgivna verksamheten. Mark- och miljödomstolen anser att det finns vissa brister i bolagets redovisningar i dessa delar, men utifrån de kompletteringar som skett, att det inte är sådana väsentliga brister som medför att miljökonsekvensbeskrivningen inte kan utgöra grund för ett ställningstagande till verksamhetens inverkan på miljön.

Sammantaget bedömer mark- och miljödomstolen att den miljökonsekvensbeskrivning som har getts in i målet, med gjorda kompletteringar och uppdateringar, uppfyller de i 6 kap. miljöbalken uppställda kraven och utgör tillräckligt underlag, som tillsammans med övrigt underlag, kan läggas till grund för prövningen av målet. Miljökonsekvensbeskrivningen kan därför godkännas och den specifika miljöbedömningen kan slutföras.

TILLÅTLIGHET OCH TILLSTÅND

Eftersom domstolen ovan har bedömt att den specifika miljöbedömningen kan slutföras har domstolen att ta ställning till tillåtligheten av den ansökta verksamheten.

Rådighet

Det är en processförutsättning att bolaget har rådighet över vattnet inom det område där de åtgärder som omfattas av ansökan ska vidtas (jfr rättsfallen NJA 1993 s. 331 och NJA 2012 s. 362). Den sökta vattenverksamheten omfattar utfyllnad i vattenområde, att anlägga kaj samt för detta ändamål vidta nödvändiga åtgärder och att muddra massor. Den sökta vattenverksamheten ligger numera enbart på bolagets egen fastighet, Örnsköldsvik X. Metsä har därmed erforderlig vattenrättslig rådighet.

Planförhållanden

För området för ansökt verksamhet gäller detaljplan Husums Fabrik, 2284K-P03/1027/1 antagen av kommunfullmäktige i Örnsköldsvik den 27 oktober 2003. Den sökta verksamheten är alltså planenlig då området är detaljplanlagt för industriändamål och då det i plankartan har angetts att viss utfyllnad av kajområdet får ske i vattenområdet för industrihamnen. Även av planhandlingarna framgår att en utökning av kajområdet var en tänkbar förändring vid detaljplanens antagande. Något hinder mot tillåtligheten av verksamheten föreligger därmed inte till följd av planförhållanden (2 kap. 6 § miljöbalken).

Lokalisering

För en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska vidare väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön (2 kap. 6 § miljöbalken). Kravet på lokalisering gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla det. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder (2 kap. 7 § första stycket miljöbalken). I målet har inte framförts någon

invändning mot verksamhetens lokalisering. Det är ostridigt att verksamheten funnits på platsen sedan början av 1900-talet och att området har nyttjats för industriverksamhet betydligt längre tillbaka i tiden. Utökning i vattenområdet för hamnverksamheten sker i direkt anslutning till befintlig kaj och strandlinje. Den ansökta verksamheten är i övrigt förlagd inom samma verksamhetsområde som befintlig verksamhet. Vissa anläggningsdelar inom fabriken kommer visserligen att komma närmare bostadsbebyggelsen än idag, dock inte närmare än 250 meter. Kostnader för att lokalisera verksamheten till ett annat område förefaller orimliga. Domstolen anser, i likhet med sökanden, att det varken miljömässigt eller ekonomiskt, finns någon annan lämpligare lokalisering än den valda.

Verksamhetens påverkan på Husumbukten

Rättsliga förutsättningar

Som mark- och miljööverdomstolen framhållit har Sverige en skyldighet att uppfylla kraven enligt EU:s ramvattendirektiv¹. Eftersom direktivet är ett minimidirektiv kan medlemsstaterna ha strängare men inte mindre långtgående nationella regler. Direktivet är genomfört i Sverige genom bl.a. 5 kap. miljöbalken, vattenförvaltningsförordningen (2004:660) och Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten (HVMFS 2019:25). Regleringen innefattar ett system där samtliga ytvattenförekomsters befintliga vattenkvalitet statusklassificeras. Utifrån statusklassningen m.m. fastställs sedan miljökvalitetsnormer som anger vilken vattenkvalitet som ska uppnås vid en viss tidpunkt. Huvudregeln är att god ytvattenstatus ska uppnås 2015, dock finns vissa möjligheter till undantag avseende bl.a. mindre strängt krav och tidsfrist (se Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 25 oktober 2023 i mål M 692-22).

När det gäller ytvatten avser statusklassning och miljökvalitetsnormer ekologisk status och kemisk ytvattenstatus. Ekologisk status klassificeras som hög, god, måttlig, otillfredsställande eller dålig. Kemisk ytvattenstatus klassificeras som uppnår god eller uppnår ej god.

¹ Europaparlamentet och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område

Metsås verksamhet är lokaliserad vid vattenförekomsten Husumbukten. För användning som process- och kylvatten tas vatten ur vattenförekomsten Husån. Efter användning och viss rening släpps vattnet ut i Husumbukten. Miljökvalitetsnormen för vattenförekomsten Husumbukten är ”God ekologisk status 2027” enligt Vatteninformationssystem Sverige (VISS). Den ekologiska statusen har bedömts till måttlig och klassificeringen baseras på kvalitetsfaktorn växtplankton med analys av den enskilda parametern klorofyll a.

Det är ostridigt att den ansökta pappers- och massafabrikens utsläpp till vatten medför en påverkan på Husumbukten. För att verksamheten ska kunna anses tillåtlig får denna påverkan inte medföra att verksamheten strider mot ramvattendirektivets försämrings- och äventyrandeförbud som införlivats i svensk rätt genom regleringen i 5 kap. 4 § miljöbalken. Av bestämmelsen framgår att en prövningsmyndighet inte får tillåta att en verksamhet eller åtgärd påbörjas eller ändras om detta, trots åtgärder för att minska föroreningar eller störningar från andra verksamheter, ger upphov till en sådan ökad förorening eller störning som innebära att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller har så stor betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljökvalitetsnorm. Vid prövning för ett nytt tillstånd och vid omprövning av tillstånd ska de bestämmelser och villkor beslutas som behövs för att verksamheten inte ska medföra en sådan försämring eller ett sådant äventyr. Därutöver gäller även miljöbalkens allmänna hänsynsregler. Det innebär att strängare krav kan ställas på en verksamhet än vad miljökvalitetsnormerna kräver. Däremot kan en rimlighetsavvägning enligt 2 kap. 7 § miljöbalken, där kostnaderna för försiktighetsmått ska vägas mot nyttan av dem, inte resultera i lägre krav än vad som följer av 5 kap. 4 § miljöbalken.

När det gäller försämringsförbudet ska bedömningen göras med utgångspunkt i den kvalitet som vattenförekomsten har och bedömningen sker på kvalitetsfaktornivå. Till skillnad från försämringsförbudet görs äventyrandebedömningen i förhållande

till den status eller potential som ska uppnås vid en viss angiven tidpunkt (se prop. 2017/18:243 s. 193–194 och Mark- och miljööverdomstolens dom i mål M 692-22).

Enligt 22 kap. 13 § miljöbalken ska mark- och miljödomstolen vid prövningen av en verksamhet eller åtgärd som påverkar vattenmiljön, under vissa förutsättningar, inhämta ett yttrande från berörd vattenmyndighet. Yttrande ska inhämtas om utredningen i målet ger anledning att anta att något förhållande av betydelse för miljö kvalitetsnormgivningen inte överensstämmer med det som lagts till grund för en sådan norm och den bristande överensstämmelsen har betydelse för möjligheten att bestämma rimliga och ändamålsenliga miljövillkor. Yttrande ska även inhämtas om prövningen avser en fråga om att tillåta en verksamhet eller åtgärd med stöd av bestämmelser om undantag från 5 kap. 4 § miljöbalken.

Parternas inställning till verksamhetens påverkan på Husumbukten

Frågan om fabriken nuvarande och kommande påverkan på vattenförekomsten Husumbukten har diskuterats både under skriftväxling och under huvudförhandling i målet. Det är främst verksamhetens utsläpp av näringsämnen som har varit föremål för diskussioner.

Bolaget har gjort gällande att såväl tidigare som nu utförda utredningar visar att den sökta verksamheten inte kommer att försämra vattenförekomstens status eller äventyra möjligheten att uppnå den gällande miljö kvalitetsnormen. Bolaget har vidare, för det fall domstolen bedömer att utsläppen måste reduceras, ansett att det inte ska föreskrivas genom vilken teknik en sådan reduktion ska ske.

Havs- och vattenmyndigheten har sammanfattningsvis anfört att bolaget, för att inte äventyra möjligheten att följa den beslutade miljö kvalitetsnormen, måste vidta verkningsfulla åtgärder för att minska sina utsläpp. Sådana åtgärder, som innefattar exempelvis införande av ytterligare rening av processavloppsvatten ska, enligt Havs- och vattenmyndigheten, vidtas innan produktionen ökas. Naturvårdsverket

har avstått från att göra bedömningar av recipientsituationen och har i huvudsak begränsat sina synpunkter till de tekniska möjligheter som finns att begränsa utsläpp till vatten. Naturvårdsverket har därvid ifrågasatt om bolagets nuvarande avlopps-vattenrening är tillräckligt dimensionerad och utformad för att kunna behandla avloppsvattnet från den utökade produktionen med samma reningsgrad som bolaget har idag. Naturvårdsverket har anfört att statusen i recipienten gör det angeläget att begränsa framför allt utsläppen av kväve och fosfor. Länsstyrelsen har ansett att belastningen av näringsämnen på Husumbukten behöver minska för att inte äventyra uppnåendet av gällande miljökvalitetsnorm.

Utsläpp av näringsämnen behöver begränsas

En avgörande fråga i målet är om fabriken utsläpp av näringsämnen, särskilt med utökad produktion, riskerar försämra status eller äventyrar möjligheten att uppnå fastställd miljökvalitetsnorm i vattenförekomsten Husumbukten.

Metsä har redogjort för att svensk skogsindustri historiskt haft höga utsläpp av organiskt material, näringsämnen m.m., vilket lett till lokala övergödande, syretärande och akuttoxiska effekter i vattenrecipienterna. Domstolen instämmer med bolaget om att situationen dock synes ha förbättrats avsevärt i många recipienter, även i Husumbukten. Metsäs minskade utsläpp har sannolikt bidragit positivt till denna förbättring. Bolaget har vidare redogjort för att utsläppen av näringsämnen från ansökt verksamhet, om inte ytterligare reningsåtgärder vidtas, kan komma att öka flerfaldigt. Av bolagets ansökan framgår att utsläppen av näringsämnen bedöms öka (ca 2,5 ggr) vid den sökta verksamheten jämfört med de utsläpp som förelegat under senare år. För domstolen framstår en ökning av utsläppens storlek som skulle innebära en återgång med tiotals år som tämligen otidsenlig. Det kan redan mot den bakgrunden ifrågasättas om ett tillstånd som innebär en kraftig ökning av utsläppen av näringsämnen i Husumbukten kan lämnas utan att ytterligare utsläppsreducerande åtgärder vidtas.

Den ekologiska statusen är, utifrån kvalitetsfaktorn växtplankton, i VISS bedömd som måttlig i Husumbukten. Bolaget har inom ramen för egenkontrollen tagit prover i Husumbukten. I inledningen av målets handläggning beskrevs status i Husumbukten av bolaget som god eller måttlig avseende växtplankton. Senare i målets handläggning har statusen framställts som motsvarande god eller hög i samtliga övervakningspunkter. För domstolen framstår det inte som tydligt vad som föranlett dessa ändrade slutsatser. Bolaget har även låtit genomföra modelleringar för kvalitetsfaktorn växtplankton vid olika utsläppscenarier. Bolaget har utifrån resultaten av dessa ansett att statusen i Husumbukten i medeltal kommer att vara god i samtliga övervakningsstationer, om än med liten marginal. Havs- och vattenmyndigheten har utifrån resultat från bolagets egenkontroll beräknat en klassning av Husumbukten för åren 2019–2022 och har dragit slutsatsen att statusen under den perioden motsvarar måttlig status, i likhet med vad som anges i VISS. Havs- och vattenmyndigheten har även, utifrån parametrarna klorofyll a och biovolym som är utfall från bolagets modell (DHI) bedömt att statusen för de flesta scenarier kommer att vara måttlig – även det med förhållandevis liten marginal.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att parterna till viss del drar olika slutsatser av samma underlagsmaterial. Under huvudförhandlingen har ifrågasatts hur bolagets redovisningar ska uppfattas, att bolaget har redovisat beräkningar där status i Husumbukten uppgetts vara god samtidigt som den i VISS har bedömts som måttlig. Bolaget har, efter fråga från rätten, tydliggjort att bolaget inte anser att förutsättningarna föreligger att inhämta yttrande från berörd vattenmyndighet enligt 22 kap. 13 § miljöbalken. Såväl bolaget som Havs- och vattenmyndigheten har vidare varit överens om att de provtagningar som finns inom ramen för bolagets egenkontroll inte ger tillräckligt underlag för att formellt ändra gällande norm. Den grundläggande förutsättningen för att inhämta ett yttrande föreligger enligt domstolens mening därmed inte. Domstolen kan vidare konstatera att det inte heller ifrågasatts i målet att det är möjligt att bestämma rimliga och ändamålsenliga miljövillkor med nuvarande norm varför ett yttrande inte heller hade varit nödvändigt om övriga förutsättningar varit uppfyllda.

När det gäller det närmare innehållet i redovisade beräkningar ser domstolen ingen anledning att ifrågasätta Havs- och vattenmyndighetens beräkningar, vilka har redovisats på ett transparent sätt. Bolaget har inte heller bestridit myndighetens beräkningar. Enligt domstolens bedömning är det i detta fall i och för sig inte avgörande om någon eller vilken av de slutsatser som dragits av modellerade data skulle visa sig stämma då de samtliga ligger väldigt nära klassgränsen mellan klasserna måttlig och god. Det räcker att konstatera att samtliga beräkningar resulterar i att statusen sannolikt kommer att ligga någonstans mellan god och måttlig. Vid en sådan slutsats blir konsekvensen att om statusen skulle vara god kan utsläppen inte tillåtas öka eftersom man då skulle riskera att försämra status till måttlig. Om statusen i stället skulle vara måttlig behöver utsläppen minska för att man inte ska äventyra möjligheten att uppnå den beslutade miljökvalitetsnormen. Mark- och miljödomstolen utgår i prövningen från att status är måttlig i enlighet med vad som anges i VISS. Domstolens slutsats är därför att utsläppen av näringsämnen till Husumbukten inte bör tillåtas att öka vid en utökad produktion. Tvärt om är det sannolikt så att de skulle behöva minska något för att inte äventyra uppnående av den beslutade miljökvalitetsnormen. Strängare utsläppsvillkor än vad som krävs för att en verksamhet inte ska strida mot 5 kap. 4 § miljöbalken är vidare något som vid behov kan föreskrivas i en tillståndsprövning utifrån de allmänna hänsynsreglerna.

Förutsättningar finns att begränsa utsläpp av näringsämnen

Enligt mark- och miljödomstolens mening har det utifrån såväl bolagets utredning i målet och Havs- och vattenmyndighetens beräkningar visats att det är möjligt att begränsa utsläpp av näringsämnen från verksamheten på ett sådant sätt att påverkan på vattenmiljön blir godtagbar och miljökvalitetsnormen kan uppfyllas. Den nivå på utsläppen av näringsämnen som behöver nås för att verksamheten enligt domstolens mening inte ska strida mot 5 kap. 4 § miljöbalken kan innebära att det krävs att bolaget installerar annan teknik än den tvåstegsrening som bolaget har idag. Av utredningen i målet framgår att den möjligheten finns. Bolaget har redogjort för att

behandling av avloppsvattnet med kemisk fällning, baserat på erfarenhet från massaindustrin och inom Metsäkoncernen, skulle ha en god effekt på utsläppen av närsalter. Bolaget har angivit att en sådan anläggning skulle kunna reducera utsläppen av kväve med i storleksordningen 20–40 % och utsläppen av fosfor med ungefär 50–70 %.

När det gäller reningsåtgärder har Havs- och vattenmyndigheten under skriftväxling framhållit att det är nödvändigt att reningsåtgärder är på plats innan produktionssökning sker och att bolaget ska åläggas detta. Vid huvudförhandlingen har myndigheten föreslagit ett slutligt villkor (HAVX) som innebär att bolaget innan produktionen ökas i enlighet med det sökta tillståndet eller innan en ny fiberlinje tas i drift ska ha installerat en anläggning för kemisk fällning eller vidtagit annan åtgärd med motsvarande effekt. Villkorsförslaget innehåller även att anläggningen ska utformas utifrån att klara målsättningsvärden för utsläpp av totalkväve och totalfosfor motsvarande de av Havs- och vattenmyndigheten föreslagna provisoriska föreskrifterna.

Det framgår av utredningen att kemisk fällning är den reningsteknik som idag framför allt finns tillgänglig. Kemisk fällning är dock ett reningssteg som medför ökad kemikalieförbrukning, ökade kostnader och omhändertagande av ett oönskat slam etc. Bolaget har framhållit att behovet av ytterligare reningsteknik och även vilken reningsteknik som är lämplig även bör utredas inom ramen för den provotid som bolaget har föreslagit. Domstolen kan konstatera att även Havs- och vattenmyndigheten har framhållit att det inte kan uteslutas att det kan finnas alternativa metoder eller åtgärder med samma effekt som kemisk fällning. Domstolen anser att det för tillåtlighetsfrågan är tillräckligt att utredningen visar att det finns möjliga reningstekniker för att minska utsläppen till vatten om det behövs. Vilken närmare teknik som ska användas anser domstolen inte är avgörande för verksamhetens tillåtlighet. Domstolen anser det är tillräckligt att föreskriva vilka utsläppsvärden som behöver nås i stället för att precisera vilken teknik som bolaget ska använda. Det bör vara upp till bolaget att välja vilka åtgärder som ska vidtas för

att hålla föreskrivna utsläppsnivåer. Havs- och vattenmyndighetens förslag till slutligt villkor ska därför avslås (HAVX).

När det gäller vilken nivå som ska föreskrivas för utsläppen av näringsämnen är samtliga parter överens om att slutliga villkor inte redan nu kan beslutas utan att frågan ska skjutas upp under en provotid och att provisoriska föreskrifter ska meddelas. Domstolen delar den uppfattningen. Enligt domstolens bedömning kan det redan nu konstateras att utsläppen av näringsämnen inte heller under en provotid kan tillåtas öka i den utsträckning som bolaget har föreslagit. Utsläppen under provotiden behöver begränsas genom provisoriska föreskrifter på ett sådant sätt att det inte riskerar strida mot 5 kap. 4 § miljöbalken.

Mark- och miljödomstolen kan vidare konstatera att provotiden, vilket redogörs för senare, kommer att i sammanhanget vara tämligen lång. Vid huvudförhandlingen har framkommit att den vattenförekomstindelning som idag gäller förmodligen kommer att ha ändrats när redovisning av bolagets utredning sker. Domstolen har vid sin prövning att utgå från den vattenförekomstindelning som nu är gällande även om prövningen av slutliga villkor kan komma att ske mot en annan. Bolaget har åtagit sig att i sin utredning beakta även kommande indelning så att den miljömässiga förutsättningen som gäller då kan beaktas. Domstolen återkommer under rubriken Villkor m.m. till den närmare utformningen av utredningsföreskriften och provisoriska föreskrifter för näringsämnen.

Utsläpp till vatten av övriga ämnen

För pappers- och massafabrikens utsläpp av övriga ämnen till vatten har det under handläggningen inte förts diskussioner om verksamhetens tillåtlighet. Det är även domstolens bedömning att dessa utsläpp, då det finns möjlighet att föreskriva rimliga och ändamålsenliga villkor, inte utgör ett hinder i fråga om den sökta verksamhetens tillåtlighet. Domstolen redogör under rubriken Villkor m.m. för sin syn på utsläpp till vatten av övriga ämnen.

Sammanfattande bedömning verksamhetens påverkan på Husumbukten

Sammanfattningsvis är domstolens bedömning att den sökta verksamhetens påverkan på ytvatten i form av utsläpp till vatten inte utgör något hinder mot verksamhetens tillåtlighet. Domstolen instämmer med parterna om att det kommer att finnas möjlighet att genom villkor begränsa dessa utsläpp så långt att påverkan på vattenmiljön blir godtagbar. Domstolen återkommer nedan under rubriken Villkor m.m. till den frågan om vilka nivåer på utsläpp som behöver nås.

Verksamhetens påverkan på Husån

För process- och kylvatten till fabriken har bolaget behov av intag av råvatten från Husån. Bolaget har, genom äldre vattendomar, dels tillstånd att från Husån utta högst 2,8 m³ vatten per sekund och dels från Gideälven överleda 1,0 m³/s till Husån. Vattenbehovet i nuvarande verksamhet uppgår till ca 1,5 m³/s (årsmedelvärde). För ansökt verksamhet har bolaget uppskattat behovet till 1,7 m³/s. Vissa åtgärder (t.ex. ökad återcirkulation i blekeriet, återföring av bakvatten från torkmaskin till blekeri) i syfte att spara vatten har genomförts av bolaget. Från år 2017 till år 2022 har uttaget av råvatten minskat med ca 0,5 m³/s under sommaren och ca 0,2 m³/s under vintern. Vidare har Husådammen tätats vilket bolaget har bedömt har minskat läckaget genom densamma med ca 3 m³/s.

Frågan om pappers- och massafabrikens nuvarande och kommande påverkan på vattenförekomsten Husån, genom uttag av process- och kylvatten, har diskuterats både under skriftväxling och under huvudförhandling i målet. Länsstyrelsen har invänt att verksamheten riskerar att försämma miljö kvalitetsnormen för Husån om inte råvattenuttaget begränsas kraftigt mot gällande vattendomar.

Domstolen har i tidigare avsnitt redogjort för de rättsliga förutsättningarna för miljö kvalitetsnormerna. Miljö kvalitetsnormen för vattenförekomsten Husån är ”God ekologisk status 2033”. Den ekologiska statusen är i dag måttlig.

Sammanfattningsvis är skälet till det att Önskasjön, Inre- och Yttre Lemesjön regleras, att det finns två strömkraftverk i ån samt att bolaget vid Husådammen uttar råvatten för användning som process- och kylvatten.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att i förevarande mål är det bolagets uttag av vatten från Husån och dess inverkan på den nedersta delen av Husån, dvs mellan Husådammen och havet, som varit föremål för diskussion. Utifrån att den ekologiska statusen är måttlig, delar mark- och miljödomstolen länsstyrelsens bedömning om att miljöåtgärder kommer att krävas för att miljökvalitetsnormen i Husån ska uppnås till 2033.

Domstolen instämmer med parterna om att det kommer att finnas möjlighet att genom villkor begränsa uttaget av råvatten från Husån, även trots tidigare tillstånd. Användning av havsvatten för kylning, kylning med annat än vatten och en effektivare användning av det vatten som tas från Husån skulle kunna minska företagets påverkan på den aktuella vattenförekomsten. Den tätning av Husådammen som genomfördes 2019 (vilken enligt bolaget bedöms minska läckaget genom dammen med ca 3 m³/s) bör enligt domstolens bedömning innebära att sannolikheten att möjligheten att leda vatten via fisktrappan har ökat signifikant. Utifrån utredningen i målet anser domstolen att det inte föreligger någon risk för att status i Husån försämrats ytterligare en klass genom den sökta verksamheten. Sammanfattningsvis är domstolens bedömning att den sökta verksamhetens påverkan på ytvatten i form av råvattenuttag inte något hinder mot verksamhetens tillåtlighet. Domstolen återkommer nedan under rubriken Villkor m.m. närmare till frågan om hur verksamhetens råvattenuttag ska regleras.

Utsläpp till luft

Inledning

Emissioner till luft från verksamheten kommer i huvudsak från sulfatmassa-produktionen och fastbränslepannan. Verksamhetens utsläpp till luft består framför allt av stoft, kväveoxider, svavel och reducerade svavelföreningar. Utsläppskällor och utsläppstyper är desamma i nuvarande och ansökt verksamhet. Den nya mesaugnen kommer däremot att ha en annan placering inom området.

Även om utsläppen ökar vid ansökt produktion så instämmer mark- och miljödomstolen med bolagets bedömning om att utredningen visar att miljö kvalitetsnormer och miljömål fortsatt kommer att innehållas. Som domstolen tidigare angett är en central fråga för tillåtligheten av produktionsökningen dess konsekvenser genom utsläpp till luft av kväveoxider, särskilt beträffande utsläpp från sodapannan men även från ny mesaugn. Bolaget, Naturvårdsverket och länsstyrelsen är i grunden överens om att frågan om utsläpp av kväveoxider bör skjutas upp och utredas under en provotid. Det råder dock oenighet om det kan ställas krav på att produktionsökningen inte får förhindra att reningstekniken SNCR kan tillämpas i sodapannan på det sätt Naturvårdsverket har yrkat i målet.

Utsläpp av kväveoxider ska begränsas så långt möjligt

Mark- och miljööverdomstolen har år 2016 prövat frågan om slutliga villkor för utsläpp till luft av kväveoxider från Husumfabriken (dom den 21 december 2016 i mål M 3967-16). Mark- och miljööverdomstolen framhöll vid den prövningen att Husumfabriken då var en av landets största utsläppskällor med avseende på kväveoxider och att det var angeläget att utsläppen från Husumfabriken skulle minskas så långt det var tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt. Därefter har denna domstol i ändringstillstånd avseende byte av sodapanna (nuvarande sodapanna 11) skjutit upp frågan om bl.a. utsläpp till luft av kväveoxider samt föreskrivit ett provisoriskt villkor med liknande innehåll som det tidigare slutliga villkoret (mark- och miljödomstolens dom 30 november 2020 i mål M 3166-19).

Naturvårdsverket har framhållit att Husumfabriken alltså är en av de största utsläppskällorna av kväveoxider i Sverige och att vad Mark- och miljööverdomstolen uttalat år 2016 därför fortfarande bör vara en utgångspunkt för prövningen. Naturvårdsverket har vidare haft synpunkter på ökningen av utsläppen av kväveoxider som den utökade produktionen ger upphov till. Naturvårdsverket har framhållit att bolagets yrkade produktionsökning av sulfatmassa innebär en ökning med 33 % gentemot nuvarande tillstånd samtidigt som utsläppen från sodapannan av kväveoxider skulle närmast fördubblas (från dagens 670 ton år 2021

till 1 300 ton vid sökt produktion). Naturvårdsverket har ansett att det kan vara svårt att undvika att utsläppet ökar i absoluta tal (ton/år) när produktionen ökar, men att det är motiverat att ställa krav på att utsläppen inte ökar när det gäller kg/ton producerad massa samt att det, i de allra flesta fall, också är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt.

Som domstolen inledningsvis framhållit kan inte prövningen av en ny ansökan inskränkas till att endast bedöma om verksamheten inte innebär någon försämring jämfört med tillståndsgiven verksamhet. Utifrån allmänna hänsynsregler samt vad Mark- och miljööverdomstolen uttalat år 2016, anser även mark- och miljödomstolen att utsläppen av kväveoxider från Husumfabriken ska minskas så långt det är tekniskt och ekonomiskt rimligt.

Reningstekniker och praktiska försök med SNCR-teknik

Naturvårdsverket framförde inledningsvis ett avslagsyrkande i målet utifrån de ökande luftutsläppen av kväveoxider. Naturvårdsverket har, som talan slutligt bestämts, ansett att tillstånd till produktionsökning av massa endast kan lämnas om det inte i sig försvårar möjligheten att tillämpa reningstekniken SNCR i sodapannan. Bolaget och Naturvårdsverket har haft olika åsikter om huruvida SNCR skulle vara att anse som bästa möjliga teknik för sodapannor och om praktiska försök ska ingå i utredningsföreskriften.

Bolaget har framfört att de inte anser att SNCR är bästa teknik för sodapannor. De har argumenterat för att teknik som ska användas ska vara ekonomisk och teknisk möjlig, samt vara tillgänglig och inte bara förekomma på experimentstadiet. Enligt bolaget har det i underlaget visats att SNCR inte är en etablerad teknik för sodapannor och att det råder för stora osäkerheter och kostnader med att installera tekniken på deras sodapanna i nuläget. Slutsatsen som bolaget har dragit är att SNCR inte är en teknik som är tillgänglig i detta fall och att den inte kan villkoras mot produktionsökningen på det sätt som Naturvårdsverket har förordat. Bolaget har vidare framhållit att sodapanna 11 fick tillstånd så sent som år 2020 och att den

inte har utformats så att den passar för SNCR utan med bästa möjliga teknik utifrån energieffektivitetssynpunkt, där högt tryck samt hög temperatur är avgörande. Bolaget har vid huvudförhandlingen redovisat de problem som de anser finns med att installera denna teknik på den nu redan installerade och driftagna sodapannan. Reduktionen av kväveoxider ska ske genom att en reduktionskemikalie (t.ex. ammoniak) tillsätts i pannans förbränningsrum. Reduktionsreaktionerna är temperaturkänsliga. Enligt bolaget är den installerade sodapannan varmare än äldre pannor och det finns ett ytterst litet utrymme att spruta in reduktionsmedel på. Utrymmet för där det är temperaturmässigt möjligt att spruta in reduktionsmedlet är redan upptaget av överhettare, vilket enligt bolaget gör att reningstekniken inte är tekniskt möjlig och att SNCR därmed inte en tillgänglig teknik för pannan på Husumfabriken. Bolaget har godtagit att utreda SNCR-tekniken vidare, men inte att praktiska försök ska göras med de risker och kostnader som de anser att detta skulle medföra.

Naturvårdsverket har ansett att SNCR är en tillgänglig teknik och inte en teknik som enbart är på experimentstadiet samt att pannleverantören av aktuell panna har uppgett att de kan installera tekniken. Enligt Naturvårdsverket måste tekniken utredas vidare eftersom det finns vissa oklarheter om den går att tillämpa för sodapannan på Husumfabriken. Om utredningar visar att det finns en rimlig möjlighet att installera tekniken har Naturvårdsverket ansett att praktiska försök ska genomföras. Naturvårdsverket har ställt sig frågande till vad bolaget ska utreda om de redan anser att det inte går att installera SNCR-tekniken på deras sodapanna. Naturvårdsverket har ansett att möjligheterna att installera tekniken förmodligen hänger på produktionens storlek.

Domstolens bedömning

Mark- och miljödomstolen anser i likhet med Naturvårdsverket att det behövs fler praktiska försök med SNCR-teknik på sodapannor för att driva den tekniska utvecklingen framåt och utreda huruvida det är bästa möjliga teknik för just sodapannor. Domstolen anser inte att bolagets resonemang om att tekniken måste

finnas prövad på någon annan anläggning är relevant eftersom det skulle försvåra möjligheterna att få en ny teknik testad i fullskala. Däremot anser domstolen, utifrån de uppgifter som slutligen framkom vid huvudförhandlingen gällande de problem som bolaget ser med en installation av SNCR, att det finns stora osäkerheter om den tekniken är lämplig och ekonomiskt rimlig att installera på Husumfabrikens sodapanna utan att för den skull tappa i effekt och produktion. Som framkommit under huvudförhandlingen hade det varit önskvärt att frågan om SNCR-teknikens tillämplighet för sodapannor hade prövats snarast vid tillståndsprövningen av den nu nyligt installerade sodapannan.

Domstolen bedömer att det är viktigt att utreda alla möjliga tekniker för rening av utsläpp från sodapannan. Alla reningstekniker som bolaget ska utreda under utredningstiden har olika för- och nackdelar. Domstolens bedömning är att det kommer att finnas möjlighet att reglera utsläppen så att utsläppen inte kommer att påverka verksamhetens tillåtlighet. Det finns därför inte skäl att begränsa produktionen om inte SNCR kan installeras såsom Naturvårdsverket yrkat. Domstolen anser att ett sådant krav skulle vara en för stor inskränkning i tillståndet för att kunna föreskrivas. Naturvårdsverkets yrkande i denna del om slutligt villkor (NV5) ska därmed avslås. I det här fallet anser domstolen att det, utifrån bolagets redovisning på huvudförhandlingen, vidare framgår att det finns stora osäkerheter, kostnader och risker med att föreskriva ett praktiskt försök innan detta har utretts vidare. Att skjuta upp frågan under en utredningstid utan krav på praktiska försök framstår för domstolen som det mest rimliga i denna situation. Precis som Naturvårdsverket framfört framstår det dock för domstolen som i viss mån oklart på vilket sätt bolaget har tänkt att utreda SNCR-tekniken när bolaget har pekat på att det i princip inte är möjligt att genomföra detta på den befintliga pannan utan att reducera produktionen. Domstolen framhåller därför vikten av att SNCR-tekniken verkligen utreds. Domstolen anser att det är rimligt att tydliggöra att utredningen ska omfatta temperaturmätningar i enlighet med Naturvårdsverkets förslag i denna del. SNCR-tekniken är därför en av de tekniker, tillsammans med skrubber- och SCR-teknik, som bolaget ska utreda vidare. Domstolen återkommer nedan under

rubriken Villkor m.m. till den närmare utformningen av utredningsföreskriften och provisoriska föreskrifter.

Seveso

Verksamheten är en Sevesoverksamhet på den högre kravnivån. Sedan tidigare finns en säkerhetsrapport och en intern plan för räddningsinsatser framtagen för verksamheten. Domstolen bedömer att den uppdaterade säkerhetsrapporten som lämnats in i målet är tillräckligt utförlig för att ligga till grund för tillståndsprovningen. I takt med att verksamhetens byggs ut kommer ett behov av att revidera säkerhetsrapporten och den interna planen för räddningsinsatser att finnas. Detta får då ske enligt de normala rutinerna, i samarbete med tillsynsmyndigheten och kommunens räddningstjänst.

Industriutsläppsfrågor

Bolagets verksamhet utgör en så kallad IED-anläggning eftersom verksamheten omfattas av industriutsläppsförordningen. Verksamheten omfattas av BAT-slutsatser för tillverkning av massa, papper och kartong. Bolaget har i ansökan redovisat hur den ansökta verksamheten uppfyller dessa. En statusrapport finns också framtagen och har bifogats ansökan.

Sammanfattande bedömning tillåtlighet och tillstånd

Fabrik- och hamnverksamheten har pågått på platsen under lång tid. Domstolen har ovan bedömt att kostnader för att lokalisera verksamheten till ett annat område är orimliga och att lokaliseringen i övrigt är lämplig. Den ansökta vattenverksamheten syftar till att effektivisera hamnverksamheten. Verksamheterna bedöms av domstolen inte medföra intrång eller påverkan på naturvårdsområden eller riksintressen. De ansökta verksamheterna genererar olägenheter i större eller mindre omfattning för omgivningen, genom exempelvis buller och utsläpp till luft. Utsläppen till luft och vatten från fabriken verksamhet är relativt omfattande även om miljökvalitetsnormer för både luft och vatten bedöms kunna innehållas. Utsläppen påverkar miljön både lokalt och i vissa avseenden, främst för luftburna

föreningar, även regionalt och nationellt. För vattenverksamheten är olägenheterna av mer begränsad omfattning och av mer tillfällig art. Vid en slutavvägning av hänsynsreglerna är mark- och miljödomstolens bedömning att verksamheterna inte kommer att ge upphov till skada eller olägenhet av väsentlig betydelse på människors hälsa och miljön som medför att de inte kan tillåtas. Med hänsyn till det anförda finner domstolen att ansökt miljöfarlig verksamhet och ansökt vattenverksamhet, med de skyddsåtgärder i form av villkor som redogörs för nedan, är tillåtlig och att bolaget kan lämnas ansökt tillstånd. För hamnverksamheten anser domstolen att det ska tydliggöras att tillståndet omfattar maximalt antal anlöp. Tillståndet ska därför utformas i enlighet med vad som framgår av domslutet.

VILLKOR M.M.

Inledning

Sökanden har i ansökan lämnat förslag till villkor, delegationer, uppskjutna frågor, utredningsföreskrifter och provisoriska föreskrifter. Sökandens förslag har justerats och kompletterats även under huvudförhandlingen efter synpunkter från motparter. I vissa delar skiljer sig sökandens förslag från de villkor som motparter har förordat, särskilt när det gäller reglering av frågor om utsläpp till vatten och utsläpp till luft.

Mark- och miljödomstolen redogör nedan tematisk för slutliga villkor, uppskjutna frågor, utredningsföreskrifter, provisoriska föreskrifter samt delegationer. Skälen till villkoren har i vissa fall berörts tidigare av domstolen, något som framgår även i angiven omfattning nedan. Numreringen nedan avser de i domslutet föreskrivna villkoren.

Allmänt villkor

Bolaget har föreslagit ett allmänt villkor och det är även domstolens bedömning att tillståndet ska förenas med ett sådant villkor. Domstolen anser dock att en annan formulering än den av bolagets föreslagna bör väljas där det tydliggörs att det omfattar även arbetenas utförande. Villkoret ska därför utformas på det sätt som framgår av domslutet (villkor 1.1).

Utsläpp till vatten

Dagvatten (villkor 2.1)

Bolaget har, efter frågor från rätten vid huvudförhandling, beskrivit verksamhetens dagvattenhantering. För det fall domstolen anser att frågan behöver regleras har bolaget föreslagit att verksamhetens dagvattenhantering ska skjutas upp under en provotid om lämpligen tre år för att samla utredningen med övriga redovisningar.

Domstolen kan konstatera att det av ansökan framgår att dagvatten från såväl hamnverksamheten som verksamheten vid fabriken hanteras i samma dagvattennät. Dagvatten från mellanlagringen av processavfall och stängd deponi hanteras separat. Det dagvatten som i nuvarande verksamhet leds från mellanlagring till egen utsläppspunkt kommer fortsatt hanteras på det sättet även vid ansökt verksamhet. Dagvatten i övrigt leds dels till utsläppspunkter, där de inkluderas i redovisningen av fabriken totala utsläpp till recipient, dels till egna dagvattenutlopp direkt till recipient utan provtagning. Bolaget har vid huvudförhandling närmare redovisat nuvarande dagvattenledningar med provtagning och övriga dagvattenutlopp.

Bolagets ansökan innebär att när den nya fiberlinjen tas i drift kommer antalet utsläppspunkter för avloppsvatten till recipient att begränsas på så sätt att de leds via två utsläppspunkter, Biorening och Boviken. J-avloppet som idag används såväl som utsläppspunkt för avloppsvatten som för dagvatten kommer därför framöver endast avleda dagvatten samt inte inkluderas i utsläppsredovisning för processutsläpp.

Vid utbyggnad av hamnen och anläggandet av de nya produktionsdelarna är det enligt domstolens mening av vikt att bolaget planerar för anläggande av dagvattenavlopp och eventuellt tillkommande oljeavskiljare samt behov av avstängningsventiler. Anläggande och utförande av anordningar för bortledning av dagvatten är något som till stor del behöver ske i samband med att nytillkomna ytor färdigställs. Det är även av vikt att sökanden inom ramen för egenkontrollen tar ansvar och har rutiner för kontroll och underhåll av dagvattenanläggningar och

oljeavskiljare (jfr 26 kap. 19 § miljöbalken och 5-6 §§ förordningen [1998:901] om verksamhetsutövares egenkontroll). Kontroll och underhåll omfattar exempelvis rutiner för tömning och underhåll av dagvattenanläggningar och oljeavskiljare samt rutiner för städning av industri- och hamnområde.

Av bolagets miljöriskanalys som ingetts med ansökan framgår att kartläggning av samtliga dagvattenledningar samt viss provtagning av vatten för utvärdering av risker för föroreningar är ett pågående arbete hos bolaget. Bolaget har vid förhandling framhållit att försök till mätningar i dagvattenutlopp har skett men att det med hänsyn till låga flöden är förenat med svårigheter och att det krävs hög nederbörd för att provtagning ska kunna ske. Mark- och miljödomstolen instämmer i sökandens bedömning att mätning av föroreningar i dagvatten kan medföra resultat med förhållandevis stora osäkerheter p.g.a. nederbördens stora betydelse för uppmätta halter (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 16 oktober 2013 i mål M 2304-13 och dom den 13 november 2020 i mål M 7050-19). För att genomföra en provtagning av dagvatten anser domstolen att det därmed är av vikt att det föregås av en noggrann planering i form av en genomtänkt provtagningsplan och att en provtagning kan behöva pågå under ett flertal år. Mark- och miljödomstolen bedömer att det är relevant och möjligt att bolaget inom ramen för sin egenkontroll löpande följer upp dagvattenanläggningen och oljeavskiljares prestanda genom analys av vattnets föroreningsinnehåll. Domstolen anser inte att det finns skäl att under en provotid närmare utreda verksamhetens dagvattenhantering.

Mark- och miljödomstolen anser med hänsyn till det ovan anförda att det är lämpligt och ändamålsenligt att sökanden åläggs att ta fram en dagvattenplan (provtagnings- och skötselplan) för kontroll och underhåll av dagvattensystemet och för identifiering av behov av utsläpps begränsande åtgärder. Med hänsyn till behovet av att planera för dagvattensystemet innan nytillkommande ytor färdigställs ska sökanden lämna in en preliminär dagvattenplan till tillsynsmyndigheten senast sex månader efter att tillståndet tas i anspråk. Den slutliga dagvattenplanen ska därefter redovisas vid den tidpunkt som beslutas av tillsynsmyndigheten. Dagvattenplanen

kan i förlängningen utgöra en del av verksamhetens egenkontroll. Ett villkor om dagvattenplan ska därför föreskrivas i enlighet med vad som framgår av domslutet (villkor 2.1).

Utsläpp till vatten av kadmium (villkor 2.2)

Bolaget har föreslagit ett villkor angående utsläpp till vatten av kadmium (villkorsförslag 2). Inga invändningar har framförts mot förslaget. Bolagets villkorsförslag framstår för mark- och miljödomstolen som befogat och ändamålsenligt och ska därför föreskrivas (villkor 2.2). Domstolen anser att det även ska meddelas en delegation till tillsynsmyndigheten vid avsteg från angivet provtagningssätt (delegation D1.)

Uppskjuten fråga om utsläpp till vatten

Ämnen som omfattas av uppskjuten fråga

Som domstolen konstaterat har samtliga parter varit överens om att frågan om slutliga villkor om utsläpp till vatten ska skjutas upp beträffande utsläpp av syreförbrukande ämnen (COD), suspenderande ämnen, totalt organiskt klor (AOX), totalfosfor, totalkväve, EDTA och klorat. Länsstyrelsen har när det gäller utsläpp till vatten yrkat att även frågan om utsläpp av metaller och andra för verksamheten relevanta ämnen ska skjutas upp under en provotid.

Om domstolen, i samband med att ett tillstånd till en verksamhet meddelas, förordnar om provotid enligt 22 kap. 27 § miljöbalken är det endast den fråga som har skjutits upp som sedan kan tas upp till bedömning när provotidsförfarandet avslutas (jfr rättsfallen Mark- och miljööverdomstolens dom den 27 oktober 2016 i mål M 10214-15 och MÖD 2004:4). Domstolen anser att det därför i den uppskjutna frågan bör anges tydligt vilka ämnen som omfattas av den uppskjutna frågan. Att skjuta upp frågan på det sätt länsstyrelsen förespråkar och ange även andra för verksamheten relevanta ämnen och att avgöra vilka ämnen som omfattas av detta utifrån karaktäriseringen under utredningstiden innebär snarast att utredningen skulle behöva utökas efter hand. Domstolen anser att det därför ska

anges tydligt i den uppskjutna frågan vilka ämnen som omfattas så att det för alla är klart och tydligt vad som gäller. När det gäller metaller har domstolen (som framgått ovan) ansett att slutligt villkor kan föreskrivas beträffande kadmium. För övriga metaller anser domstolen att utredningen inte visar behov av utsläpps-begränsande åtgärder. De ämnen som ska tas med i den uppskjutna frågan är därför de bolaget har föreslagit. Som följd av detta ska länsstyrelsens förslag om tillägg till utformning av utredningsföreskrift för utsläpp till vatten avslås och den uppskjutna frågan ska utformas på sätt som framgår av domslutet (uppskjuten fråga 1).

Utformning av utredningsföreskriften samt redovisningstid

När det gäller utformningen av utredningsföreskriften för utsläpp till vatten är parterna i allt väsentligt överens om vad som ska ingå i utredningen och att det ska anges målnivåer för ämnena, varvid bolaget och länsstyrelsen varit överens om två nivåer för vissa ämnen medan Havs- och vattenmyndigheten har förordat att endast den lägre nivå som bolaget föreslagit ska föreskrivas för samtliga ämnen.

Mark- och miljödomstolen instämmer med den omfattning av utredningen som föreslagits och att målnivåer om utsläpp ska anges för utredningar. När det gäller vilka målnivåer som ska föreskrivas bör dessa anpassas utifrån vilken nivå på provisorisk föreskrift som ska föreskrivas i målet. Domstolen utvecklar därför bedömningen av målnivåerna nedan under bedömningen av provisoriska föreskrifter för respektive ämne. Med hänsyn till det anförda ska utredningsföreskriften om utsläpp till vatten utformas på sätt som framgår av domslutet (UF1).

Genomförandet av utredningar om utsläpp till vatten är beroende av att den nya fiberlinjen är tagen i drift, produktionen har ökats och erfarenheter därav har vunnits. Parterna i målet är överens om att utredningen ska lämnas in senast tre år efter att den nya fiberlinjen tagits i drift, vilket även domstolen instämmer i.

Provisoriska föreskrifter för utsläpp till vatten

Syreförbrukande ämnen (P1)

Under de senaste åren har bolaget släppt ut i storleksordningen 7 000 ton syreförbrukande ämnen per år, vilket motsvarar ca 20 ton per dygn. Bolaget har föreslagit att 35 respektive 25 ton/dygn ska gälla som målsättningsvärde i utredningsföreskriften medan Havs- och vattenmyndigheten har ansett att målnivån bör vara endast 25 ton/dygn. Enligt domstolens bedömning framstår 25 ton/dygn som en rimlig målnivå beaktat den prestanda som bolagets anläggningar har idag. Utifrån det utsläpp som bolaget har idag och den provisoriska föreskrift som domstolen föreskriver enligt nedan anser mark- och miljödomstolen att bolagets föreslagna andra målnivå är alldeles för hög och inte ska föreskrivas. Det kan också tilläggas att den lägre målnivån motsvarar den nedre delen av intervallet för BAT-AEL, vilket enligt domstolens uppfattning är en rimlig utgångspunkt. Målnivån i utredningsföreskriften UF1 bör därför anges i enlighet med Havs- och vattenmyndighetens förslag.

Som provisorisk föreskrift att gälla under utredningstiden har bolaget slutligen föreslagit att 38 ton per dygn, som riktvärde och årsmedelvärde, ska gälla. Länsstyrelsen har godtagit bolagets förslag. Havs- och vattenmyndigheten har yrkat på en liknande lydelse av den provisoriska föreskriften, med den skillnaden att utsläppsvärdet ska utgöras av ett begränsningsvärde. Fram till det att den nya fiberlinjen är byggd kommer, enligt domstolens bedömning, utsläppen av syreförbrukande ämnen vara av samma storleksordning som idag. Då de nya anläggningarna, inklusive eventuellt nya reningsanläggningar, ska trimmas in anser domstolen att det kan vara motiverat med att den provisoriska föreskriften utformas som ett riktvärde i detta fall. Bolagets förslag till provisorisk föreskrift ska därför föreskrivas i enlighet med domslutet (provisorisk föreskrift P1).

Suspenderade ämnen (P2)

Bolaget Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelsen har samtliga ansett att ett utsläpp om 2 ton suspenderade ämnen per dygn bör gälla som målnivå i den

utredning som ska genomföras. Mark- och miljödomstolen konstaterar att utredningsmålet ligger i nedre delen av intervallet för aktuell BAT-AEL och att nivån framstår som rimlig. Den ska därför föreskrivas i enlighet med utredningsföreskrift UF1.

Bolaget har, såsom man slutligen framställt sin talan, föreslagit att den provisoriska föreskriften ska utformas så att utsläpp av suspenderade ämnen mätt som $S\ddot{A}_{GF/A}$, som riktvärde och årsmedelvärde, inte får överstiga 3,4 ton per dygn. Länsstyrelsen har yrkat om ett riktvärde med nivån 3 ton per dygn och Havs- och vattenmyndigheten har yrkat att föreskriften ska utformas som ett begränsningsvärde som tillåter utsläpp om 3,7 ton per dygn som årsmedelvärde. Mark- och miljödomstolen bedömer, eftersom det är fråga om ett prøvotidsförfarande och en provisorisk föreskrift, att det är lämpligt att den provisoriska föreskriften fastställs som ett riktvärde (jfr bl.a. Mark- och miljööverdomstolens dom den 19 juni 2019 i mål M 9098-18). Då visst utrymme ska finnas för intrimning och idrifttagande av nya anläggningar framstår den nivå som bolaget föreslagit som rimlig. Den provisoriska föreskriften ska därför utformas i enlighet med domslutet (P2).

Organiskt klor (P3)

Bolaget har föreslagit att målnivån för utredningen om utsläpp av totalt organiskt klor (AOX) ska vara 0,1 kg per ton ECF-massa samt att mängden 0,2 kg per ton ECF-massa, som riktvärde och årsmedelvärde, ska gälla som provisorisk föreskrift under prøvotiden. Varken Havs- och vattenmyndigheten eller länsstyrelsen har haft invändningar mot detta. Bolagets förslag framstår för domstolen som befogat och ska därför föreskrivas på det sätt som framgår av domslutet (utredningsföreskrift UF1 och provisorisk föreskrift P3).

Totalfosfor (P4)

Metsä, Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelsen har alla föreslagit en provisorisk föreskrift för utsläpp av fosfor. Länsstyrelsen har ansett att samma provisoriska föreskrift kan gälla under hela utredningstiden medan övriga ansett att

det är lämpligt att dela upp föreskriften i olika delar där en del gäller *före* idrifttagande av en ny fiberlinje och en del gäller *efter* idrifttagande av den nya linjen. Domstolen delar uppfattningen att det i detta fall är lämpligt med olika provisoriska föreskrifter före och efter den sökta produktionsökningen. Domstolen delar även uppfattningen om att det är lämpligt att den provisoriska föreskriften som gäller innan idrifttagande av en ny fiberlinje utformas som ett begränsningsvärde och årsmedelvärde före produktionsökningen och som ett riktvärde och årsmedelvärde under den resterande utredningstiden. Domstolen bedömer att den föreslagna nivån om 70 kg per dygn som årsmedelvärde och begränsningsvärde innan produktionsökningen framstår som rimlig och en nivå som inte medför att verksamheten riskerar strida mot 5 kap. 4 § miljöbalken. Sannolikt kommer bolagets utsläpp fram till utbyggnad vara i samma storleksordning som idag vilket väl inryms i den föreslagna föreskriften.

När det gäller perioden *efter* att den nya fiberlinjen är i drift är det, av skäl som redogjorts för ovan under tillåtlighetsbedömningen, domstolens uppfattning att utsläppen av näringsämnen inte bör öka. Av den anledningen är Havs- och vattenmyndighetens förslag till nivå som riktvärde och årsmedelvärde på 45 kg per dygn den som domstolen anser behöver föreskrivas. Enligt utredningen i målet innebär den nivån sannolikt att ytterligare reningsutrustning måste installeras såsom domstolen tidigare framhållit. Ett ytterligare reningssteg innebär ökade kostnader och andra konsekvenser. Utsläppen under provotiden behöver dock begränsas genom de föreskrivna provisoriska föreskrifterna på ett sådant sätt att utsläppet inte riskerar strida mot 5 kap. 4 § miljöbalken. Det är därför vid bestämmande av nivå för den provisoriska föreskriften inte möjligt att göra en rimlighetsavvägning enligt 2 kap. 7 § miljöbalken som kan leda till lägre krav.

Havs- och vattenmyndigheten har även ansett att ett särskilt begränsningsvärde avseende den totala mängden utsläppt fosfor per dygn och år ska gälla under den senare delen av provotiden. Domstolen anser att det är tillräckligt att i provisoriska föreskriften föreskriva endast ett riktvärde.

Den provisoriska föreskriften ska med hänsyn till det anförda utformas på sätt som framgår av domslutet (provisorisk föreskrift P4).

När det gäller målsättningsnivå för utredningen har bolaget och länsstyrelsen föreslagit två nivåer, 0,07 respektive 0,03 ton/dygn. Den lägre av dessa nivåer är den som föreslagits av Havs- och vattenmyndigheten. Då domstolen redan tagit ställning till att den provisoriska föreskriften bör vara lägre än bolagets föreslagna högre utredningsnivå kan denna utgå ur utredningsföreskriften. Den lägre utredningsnivån förefaller rimlig utifrån dagens utsläppsnivå/prestanda, den ökade produktionen och de möjligheter till ytterligare reduktion genom tertiär rening som bolaget redovisat. Den lägre utredningsnivån placerar sig dessutom i den nedre delen av intervallet i aktuell BAT-AEL, vilket enligt domstolens bedömning är en rimlig utgångspunkt för utredningen. Utredningsföreskriftens utformning framgår av domslutet (UF1).

Totalkväve (P5 och UF1)

Bolaget, Havs- och vattenmyndigheten samt länsstyrelsen har lämnat förslag på provisoriska föreskrifter för utsläpp av totalkväve under provotiden. Bolaget och länsstyrelsen har båda föreslagit att utsläppen av totalkväve ska regleras som riktvärde och årsmedelvärde under hela provotiden. Bolaget har ansett att riktvärdet ska vara 700 kg per dygn och länsstyrelsen har yrkat 0,7 ton per dygn. Havs- och vattenmyndigheten har föreslagit att provotiden ska delas upp på motsvarande sätt som för fosfor, i en period *före* idrifttagande av den nya fiberlinjen (begränsningsvärde) och en period *efter* idrifttagande (riktvärde). Havs- och vattenmyndigheten, vars förslag till utsläppsnivåer är lägre än den av bolaget och länsstyrelsen föreslagna, anser dessutom att ett särskilt begränsningsvärde avseende den totala mängden utsläppt kväve per år ska gälla under den senare delen av provotiden.

Domstolen anser att det på samma sätt som för fosfor kan finnas fördelar med att dela upp den provisoriska föreskriften i en del som gäller före idrifttagande av en ny

fiberlinje och en som gäller efter. Det sannolika är, enligt domstolens bedömning, på samma sätt som för fosfor att utsläppen av kväve fram till det att produktionen ökar kommer vara ungefär som idag. Det innebär att även Havs- och vattenmyndighetens förslag till nivå (500 kg/dygn) med god marginal bör kunna innehållas och är lämplig att föreskriva för perioden före idrifttagandet av nya fiberlinjen. Till skillnad mot Havs- och vattenmyndigheter anser domstolen att det är tillräckligt att ange det som ett riktvärde.

I enlighet med det resonemang domstolen fört och för att verksamheten inte ska strida mot 5 kap. 4 § miljöbalken bör inte de totala utsläppen öka under utredningstidens senare del varför Havs- och vattenmyndighetens förslag om riktvärde (300 kg/dygn) bör föreskrivas. Domstolen anser att det är tillräckligt att i provisoriska föreskriften föreskriva endast ett riktvärde och att det därför inte ska föreskrivas även ett begränsningsvärde som Havs- och vattenmyndigheten yrkat. Som tidigare angivits bör det vara upp till bolaget att välja genom vilka åtgärder utsläppen ska hållas inom föreskrivna nivåer. Med hänsyn till det anförda ska den provisoriska föreskriften för kväve utformas på sätt som framgår av domslutet (P5).

Bolaget har föreslagit att målsättningsvärden för utredningsföreskriften ska vara 0,5 respektive 0,2 ton/dygn. Länsstyrelsen har instämt i bolaget förslag. Havs- och vattenmyndigheten har ansett att endast den lägre målnivån ska föreskrivas. Den högre målsättningsnivån är enligt domstolen inte motiverad då det samma nivå som den provisoriska föreskriften som domstolen anser ska föreskrivas. Även för kväve ligger målnivån i utredningsföreskriften i den nedre delen av intervallet för aktuell BAT-AEL, något som domstolen anser är rimlig utgångspunkt även för totalkväve. Utredningsföreskriftens utformning framgår av domslutet (UF1).

Komplexbildare (P6)

Bolaget har lämnat ett förslag till provisorisk föreskrift för utsläpp av komplexbildare av typ EDTA. Ingen har framfört invändningar mot detta. Även domstolen

bedömer att den föreslagna provisoriska föreskriften är lämplig och därför ska föreskrivas (provisorisk föreskrift P6).

Ingen har fört fram att det finns ett behov av ett målsättningsvärde i utredningsföreskriften för komplexbildare av typ EDTA. Mark- och miljödomstolen instämmer i att detta inte heller behöver särskilt föreskrivas utan att det är tillräckligt att det anges i utredningsföreskriften att bolaget ska utreda hur utsläppet begränsas.

Klorat (P7)

Bolaget, länsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten har varit överens om att målet för utredningen avseende utsläpp av klorat ska vara att utsläppen inte ska överstiga 0,1 kg klorat per ton ECF-massa. Mark- och miljödomstolen delar den uppfattningen varför den nivån ska föreskrivas i utredningsföreskriften (UF1).

I samband med huvudförhandlingen har Naturvårdsverket lämnat ett förslag till provisorisk föreskrift (NVP8), som godtagits av bolaget och som länsstyrelsen samt Havs- och vattenmyndigheten anslutit sig till. Domstolen anser att den av Naturvårdsverket föreslagna föreskriften är lämplig och därför bör föreskrivas med tillägg hur kontroll ska ske. Föreskriftens utformning framgår av domslutet (P7).

Damning och lukt (villkor 3)

Bolaget har föreslagit ett generellt villkor om damning som ska gälla för hela verksamheten (villkorsförslag 8). Villkorsförslaget är något justerat jämfört med gällande tillstånd för hamnverksamheten. Nämnden, som under målets handläggning haft synpunkter på att villkoret är allmänt hållet, har vid huvudförhandlingen godtagit sökandens förslag. Övriga motparts och remissmyndigheter har inte haft synpunkter på förslaget. Mark- och miljödomstolen finner inte skäl att frångå villkorsförslaget utan fastställer det med tillägget att åtgärder för att minimera damningen ska vidtas så snart som möjligt. Domstolen anser att det är av vikt att åtgärder vidtas snabbt så att störningar och olägenheter

från damning minimeras. Villkoret ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 3.1 i domslutet).

När det gäller luktdestruktionssystemets tillgänglighet har sökanden föreslagit att nu gällande villkor ska överföras till det nya tillståndet (villkorsförslag 6). Inga invändningar har framförts mot förslaget. Bolagets villkorsförslag framstår för mark- och miljödomstolen som befogat och ändamålsenligt och ska därför föreskrivas (villkor 3.2).

Utsläpp av svavel (villkor 4.1, UF7 och P14)

Utsläpp av svavel (villkor 4.1)

Bolaget har när det gäller utsläpp av gasformigt svavel föreslagit ett slutligt villkor som justerats under målets handläggning (villkorsförslag 3). Inga invändningar har framförts mot bolagets slutliga villkorsförslag. Bolagets villkorsförslag framstår för mark- och miljödomstolen som befogat och ändamålsenligt och ska därför föreskrivas (villkor 4.1). Domstolen anser därutöver att möjligheten till alternativ kontroll ska tydliggöras genom att det meddelas en särskild delegation till tillsynsmyndigheten (D2).

Uppskjuten fråga (UF7 och P14)

Bolaget har föreslagit att frågan om utsläpp av svaga/diffusa svavelhaltiga gaser från diffusa källor ska skjutas upp och utredas ytterligare (bolagets utredningsföreskrift U7) med ett målsättningsvärde om att nå ett villkor om 0,10 kg svavel/ton massa. Till detta finns det ett förslag på en provisorisk föreskrift att utsläppen som årsmedelvärde och riktvärde inte får överstiga 0,15 kg svavel/ton massa (bolagets förslag P13).

Av utredningen framgår att den nya fiberlinjen kommer att ha system för uppsamling av svaga gaser, vilka kommer att ledas till sodapannan som förbränningsluft. Detta medför ett minskat utsläpp av diffust gasformigt svavel. Av den anledningen och eftersom inga invändningar har inkommit varken på förslaget till

utredningsföreskrift eller provisorisk föreskrift anser mark- och miljödomstolen att det är befogat och lämpligt att utreda frågan under en utredningstid. Frågan om slutliga villkor för utsläpp av svaga/diffusa svavelhaltiga gaser från massabruket ska därmed skjutas upp i enlighet med domslutet (uppskjuten fråga 3). En utredningsföreskrift och provisoriska föreskrift ska även föreskrivas på det sätt som framgår av domslutet (utredningsföreskrift UF7 och provisorisk föreskrift P14). Likt övriga utredningsföreskrifter som är beroende av att den nya fiberlinjen anläggs för att erfarenheter ska kunna vinnas bör utredningstiden sättas till tre år efter det att den nya fiberlinjen tagits i drift.

Utsläpp till luft av stoft

Stoft fastbränslepannan (villkor 5.1)

Bolaget har föreslagit ett slutligt villkor om att stoft från fastbränslepannan som årsmedelvärde inte får överskrida 25 mg/Nm^3 tg vid 6 % syrehalt (villkorsförslag 5). Länsstyrelsen har yrkat att frågan om slutliga villkor för utsläpp av stoft från fastbränslepannan ska skjutas upp under en prövotid och att bolagets slutliga villkorsförslag i stället ska föreskrivas som en provisorisk föreskrift samt att en utredningsföreskrift ska meddelas (LSU1). Länsstyrelsens motivering till utredningsföreskriften är att fastbränslepannan inte klarar BAT-slutsatsen i dagsläget och att det med anledning härav måste utredas vidare så att bolaget kommer ner i nivån så att BAT-slutsatsen klaras.

Bolaget har motsatt sig att frågan skjuts upp under en prövotid. Inga andra synpunkter har inkommit. Mark- och miljödomstolen finner ingen anledning till att frågan ska skjutas upp. I bolagets befintliga tillstånd finns ett villkor som reglerar utsläppet av stoft från fastbränslepannan. Eftersom bolaget har marginaler för att klara villkoret har bolaget föreslagit en skärpning av villkoret, vilket medför att det föreslagna villkoret är en halvering gentemot det nu gällande villkoret. I sammanhanget är det viktigt att komma ihåg att BAT-slutsatser enbart gäller under normala driftförhållanden medan villkor i ett tillståndsbeslut reglerar de totala utsläppen från all typ av drift. Bolaget måste, oavsett vad som föreskrivs i villkor, försäkra sig om att fastbränslepannan klarar BAT-slutsatsen inom den tid som gäller. Domstolens

bedömning är att villkoret som bolaget har föreslagit är väl avvägt och lämpligt. Det hindrar inte heller uppnåendet av BAT-slutsatsen. Bolagets villkorsförslag ska därför föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 5.1).

Stoft befintlig mesaugn (villkor 5.2)

När det gäller den befintliga mesaugnen har bolaget under målets handläggning accepterat ett villkorsförslag från Naturvårdsverket och därmed föreslagit att utsläpp av stoft som årsmedelvärde får uppgå till högst 40 mg/Nm³ tg vid 6 % syre (villkorsförslag 33). Inga invändningar har framförts mot villkorsförslaget. Den befintliga mesaugnen planeras att ersättas med en ny mesaugn. Mark- och miljödomstolen finner inte skäl att frånga bolagets slutliga villkorsförslag utan fastställer det i enlighet med domslutet (villkor 5.2).

Stoft från sodapannan och den nya mesaugnen (UF3 och UF5 samt P8 och P12)

Bolaget har genom mark- och miljödomstolens avgöranden i mål M 3166-19 meddelats ändringstillstånd till bland annat uppförande och drift av en ny sodapanna. Frågan om slutliga villkor avseende bl.a. utsläpp av stoft från sodapannan sköts upp under en prøvotid och prøvotidsredovisning skulle ske senast två år efter att sodapannan tagits i drift. Bolaget har vid huvudförhandling förtydligat att den uppskjutna frågan i stället kan hanteras inom ramen för detta mål. Bolaget har därvid föreslagit att frågan om utsläpp av stoft från sodapanna 11 fortsatt ska skjutas upp och utredas under en prøvotid tillsammans med utsläpp av stoft från den nya mesaugnen som ska anläggas med stöd av detta tillstånd (bolagets U3). Bolaget har vidare föreslagit provisorisk föreskrift för sodapannan (bolagets P9) respektive för den nya mesaugnen (bolagets P10).

Det finns inga invändningar mot att frågan skjuts upp och utreds vidare och inte heller mot omfattningen av utredningarna eller att det ska föreskrivas provisoriska föreskrifter. Däremot skiljer sig bolagets och Naturvårdsverkets åsikt åt gällande inom vilken tid som utredningen beträffande stoft från sodapannan slutligen ska redovisas och Naturvårdsverket har även haft synpunkter på mätfrekvensen vid kontroll av utsläpp från sodapannan.

Bolaget har yrkat att en delredovisning av utsläppsnivåer för stoft gällande sodapannan ska ges in till mark- och miljödomstolen senast den 15 juni 2025 och att utredningarna därefter ska slutredovisas i sin helhet senast två år efter att den nya mesaugnen har tagits i drift. Naturvårdsverket har ansett att utredningstiden gällande stoft från sodapannan bör hållas ihop med utredningen avseende utsläpp av kväveoxider från sodapannan och att, utöver föreslagen delredovisning, slutredovisning därför bör ske senast tre år efter att domen vunnit laga kraft.

Domstolen anser att Naturvårdsverkets resonemang i frågan är relevant samt att det är rimligt att följa upp utredningarna inom olika tider. Sodapannan, som redan är byggd och i drift, kommer att kunna utredas klart tidigare än mesaugnen som först måste byggas. Vidare har frågan redan skjutits upp under en provotid i domstolens mål M 3166-19. För mesaugnen är byggtiden lång och uppstarten av ett sådant bygge ligger längre fram i planeringen. Bolaget har även vid huvudförhandlingen uppgett att det inte är absolut säkert att en ny mesaugn verkligen kommer att byggas, även om det är vad bolaget har för avsikt att göra. För det fall att någon ny mesaugn inte byggs är det en försvårande omständighet att redovisningstiderna för sodapannan och en ny mesaugn görs beroende av varandra. Enligt 22 kap. 27 § miljöbalken ska uppskjutna frågor avgöras så snart som möjligt. För att inte skjuta upp frågan om slutliga villkor längre än nödvändigt anser domstolen att det ska fastställas två olika utredningstider för den idrifttagning sodapannan respektive den kommande nya mesaugnen. Domstolen föreskriver därmed att redovisningen av utsläppen av stoft från sodapannan ska ske senast tre år efter att tillståndet har tagits i anspråk och redovisningen rörande stoft från den nya mesaugnen ska lämnas in senast två år efter att mesaugnen tagits i drift. Med hänsyn till den kortare utredningstid som domstolen föreskriver för sodapannan anser domstolen att det inte finns anledning att bolaget även redovisar en delredovisning av utredningen.

Naturvårdsverket har när det gäller den provisoriska föreskriften om utsläpp av stoft från sodapannan (bolagets förslag P9) anmärkt att domstolen kan överväga om

mätning bör ske oftare än en gång i kvartalet. Naturvårdsverket har framfört att sodapannor omfattas av förordningen om stora förbränningsanläggningar, att det finns undantag för de begränsningsvärden som föreskrivs i förordningen men att det inte synes finnas undantag från att mätning av stoft ska ske med kontinuerlig mätning. Bolaget har framfört att de har en kontinuerlig mätare, även om den inte kan användas för villkorskontroll utan mest för intrimning, och att behovet av manuell mätning med hög frekvens därför inte blir lika stort. Bolaget har vidare framhållit att manuell mätning är resurskrävande samt kostsam då den kräver tre personer som mäter under två dagar i fyra mätpunkter och att det därför inte kan anses rimligt att genomföra dessa mätningar oftare än en gång per kvartal. Naturvårdsverket har instämt i bolagets bedömning att det är tekniskt svårare och mer osäkert att mäta kontinuerligt på en sodapanna och att det är relativt vanligt att resultaten inte används för villkorskontroll men har framhållit att kvartalsvis mätning framstår som glest under en utredningsperiod samt att mätning en gång per månad är att föredra.

Mark- och miljödomstolen har förståelse för Naturvårdsverkets resonemang kring mätningarna från sodapannan men gör bedömningen, med anledning av att det finns en kontinuerlig mätare samt att detta är en provisorisk föreskrift, att det är tillräckligt med mätningar en gång per kvartal för villkorsuppföljning. Eftersom bolaget har uppgett att de har en kontinuerlig mätning anser domstolen att det är bundna att fortsätta med den med hänsyn till det allmänna villkoret. Domstolen anser däremot att det finns anledning att klargöra i utredningsföreskriften för sodapannan att resultaten även från kontinuerliga mätningar ska redovisas. Bolagets förslag till provisorisk föreskrift för stoft från sodapannan ska därför föreskrivas i enlighet med domslutet (provisorisk föreskrift P9).

Inga övriga synpunkter på själva innehållet i förslaget till utredningsföreskrifter och provisoriska föreskrifter har framförts gällande utsläppen av stoft. Mark- och miljödomstolen anser att förslagen är rimliga och väl avvägda. De avsteg som domstolen gör från bolagets förslag är att, utifrån olika redovisningstider, dela upp

utredningsföreskriften för sodapannan respektive den nya mesaugnen i två utredningsföreskrifter, UF3 respektive UF5 och att tydliggöra att resultat från kontinuerliga mätningar för sodapannan ska redovisas samt vissa mindre språkliga justeringar. Inga synpunkter har heller framförts på den provisoriska föreskriften för utsläpp av stoft från ny mesaugn som därför ska föreskrivas i enlighet med domslutet (provisorisk föreskrift P12).

Utsläpp av kväveoxider från sodapannan och mesaugn

Inledning

Utsläppen av kväveoxider från verksamheten härrör, utöver fastbränslepannan, från sodapannan och den befintliga samt nya mesaugnen. Bolaget har föreslagit att frågan om slutliga villkor för utsläppen från sodapannan och mesaugnen skjuts upp under en provotid, något som det i sig inte framförts någon invändning emot i målet. Bolaget har föreslagit en gemensam utredningsföreskrift (U2) samt en gemensam provisorisk föreskrift (bolagets P8) för utsläpp av kväveoxider från sodapannan, befintlig mesaugn och ny mesaugn.

Det finns inga invändningar mot att frågan skjuts upp och utreds vidare men däremot skiljer sig bolagets och Naturvårdsverkets åsikt åt gällande hur utredningsföreskriften och provisoriska föreskrifter ska utformas. Länsstyrelsen har lämnat synpunkter på delar av utformningen av den provisoriska föreskriften. Naturvårdsverket har vidare ansett att det bör förordnas om separata utrednings- och provisoriska föreskrifter för sodapannan och mesaugnen. Detta utifrån att Naturvårdsverket har ansett att slutlig redovisning för sodapannan bör ske inom kortare tid än vad bolaget har föreslagit.

Domstolen prövar först frågan om uppdelning av föreskrifterna och därefter föreskrifternas närmare innehåll.

Frågan om uppdelning av utrednings- och provisorisk föreskrift

Bolaget har under år 2020 lämnats ändringstillstånd till bland annat uppförande och drift av en ny sodapanna (mål M 3166-19). Domstolen har i ändringstillståndet, utöver stoft för sodapannan, även skjutit upp frågan om slutliga villkor avseende utsläpp av kväveoxider från sodapannan och den befintliga mesaugnen. Prövotidsredovisning ska enligt domen ske senast två år efter att sodapannan tagits i drift.

Bolaget har föreslagit, eftersom de planerade ändringarna av verksamheten inkluderar en ny mesaugn, att provotidsförfarandet avseende utsläpp av kväveoxider från sodapannan ska överföras till det nya tillståndet, men att redovisningstiden ändras. Bolaget har anfört att efter att den nya mesaugnen har tagits i drift behöver utsläppsnivån höjas för att möjliggöra sökt produktionsökning. Vidare har bolaget vid huvudförhandlingen uppgett att även den kvarvarande uppskjutna frågan om utsläpp av kväveoxider från befintlig mesaugn ska hanteras inom ramen för detta mål. Bolaget har dock inte tydligt föreslagit att även den frågan ska skjutas upp och domstolen kan även konstatera att inte heller utredningsföreskrifterna i ändringstillståndet omfattar att bolaget ska genomföra närmare utredning av möjligheterna att begränsa utsläppen från befintlig mesaugn.

Med hänvisning till den pågående provotiden i M 3166-19 har bolaget föreslagit att en delredovisning av utsläppsnivåer för sodapannan ska ges in till mark- och miljödomstolen senast den 15 juni 2025 och att slutredovisning ska ske senast två år efter att den nya mesaugnen har tagits i drift. Utifrån att provotiden är pågående har Naturvårdsverket ansett att det bör förordnas om separata utrednings- och provisoriska föreskrifter för sodapannan och nya mesaugnen så att slutredovisning för sodapannan kan ske i närtid, i likhet med utredning om stoft från sodapannan. Domstolen har vad gäller stoft från sodapannan redan motiverat varför provotidsredovisningen ska delas upp (se ovan rubriken Utsläpp till luft av stoft).

När det gäller att föreskriva om gemensamma utredningsföreskrifter och provisoriska föreskrifter eller inte för sodapannan och den nya mesaugnen bygger bolagets resonemang på två saker. Dels att den nuvarande utredningsföreskriften är

en sammanslagen provisorisk föreskrift och att detta också enligt bolaget skulle vara att anses som praxis då det förekommer på andra anläggningar. Dels anser bolaget att en uppdelad föreskrift skulle leda till att högre värden måste föreskrivas då marginalerna måste vara högre från varje utsläppskälla om dessa inte kan räknas ihop och att man på så sätt får marginaler som kan fördelas på respektive källa. Naturvårdsverket har inte hållit med i bolagets resonemang.

Domstolen bedömer inte heller att bolagets resonemang är relevant i denna fråga. Mark- och miljödomstolen anser att en uppdelning av utredningsföreskrifterna och de provisoriska föreskrifterna för sodapannan och den nya mesaugnen är att föredra. Domstolen anser inte att bolagets motivering till att föreskriva en gemensam provisorisk föreskrift för både sodapannan och den nya mesaugnen är tillräcklig. Att det förekommer gemensamma föreskrifter i andra mål innebär inte automatiskt att det är lämpligt i detta mål eller att det är en allmän praxis. Det faktum att den nya mesaugnen inte med säkerhet kommer att byggas är en försvårande omständighet som skulle kunna innebära att det blir svårt att föreskriva slutliga villkor för sodapannan vid en sammanhållen föreskrift. Vidare anser inte heller domstolen att bolagets resonemang om att de behöver en förhöjd säkerhetsmarginal motiverar en sammanhållen föreskrift. Att föreskriva separata föreskrifter anser domstolen tvärtom kan säkerställa att båda enheterna (sodapannan och mesaugnen) drivs på ett optimalt och effektivt sätt. Till detta kommer att uppskjutna frågor också ska avgöras så snart som möjligt och frågan om slutliga villkor för utsläpp av kväveoxider från sodapannan och befintlig mesaugn redan har skjutits upp i mål M 3166-19 varför utredningstiden löper. Bolaget bör redan ha utrett frågan om möjligheterna att begränsa utsläpp från sodapannan delvis inom ramen för utredningsföreskriften i det målet och det framstår enligt domstolens mening inte som rimligt att förordna om en utredningstid för sodapannan som har den längd som bolaget har föreslagit som skulle kunna innebära att redovisning sker först om över tio år.

Domstolen anser sammantaget att det är mest ändamålsenligt att dela upp utsläppen från respektive källa. Det möjliggör vidare för domstolen att föreskriva slutligt villkor om utsläpp från befintlig mesaugn så att den frågan kan avslutas i domstolens mål M 3166-19 (se närmare nedan under rubriken Slutligt villkor för kväveoxider från befintligt mesaugn).

Såväl bolaget som Naturvårdsverket har föreslagit att delredovisning avseende utsläpp från sodapannan ska ske i juni 2025 utifrån att utredningsarbetet är pågående i enlighet med ändringstillståndet. Om det skulle föreskrivas att en sådan delredovisning ska lämnas in till domstolen måste redovisningen även hanteras hos domstolen. Rätten har vid huvudförhandlingen framhållit till parterna att det för domstolen framstår som i vis mån oklart vilken status delredovisningen har och vad som kan förväntas komma fram när den lämnas in till domstolen. Vid huvudförhandlingen rådde också delade meningar mellan parterna om vad denna redovisning skulle ge för den fortsatta utredningen. Naturvårdsverket har ansett att det som kommit fram i delredovisningen ska användas för att eventuellt omformulera utredningsföreskrifterna och de provisoriska föreskrifterna, något som bolaget har motsatt sig. Bolaget har ansett att delredovisningen snarast ska ge information till parter om genomfört arbete. Domstolen ser inte att det i detta mål finns behov av att hantera delredovisningen på det sätt som Naturvårdsverket har önskat. Utifrån vad domstolen anfört ovan om att uppskjutna frågor bör avgöras så snart som möjligt anser domstolen att utredningen avseende sodapannan i stället bör slutredovisas inom tre år från att tillståndet tagits i anspråk och att det inte framstår som ändamålsenligt att även delredovisa frågan till domstolen.

Bolaget, länsstyrelsen och Naturvårdsverket är vidare överens om att utredningen om utsläpp av kväveoxider från sodapanna och nya mesaugn ska genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten och Naturvårdsverket, även om Naturvårdsverket, som domstolen uppfattat det, framför allt framhållit det behovet när det gäller utredning för sodapannan. Domstolen ser positivt på att utredningen bedrivs av bolaget ihop med både tillsynsmyndigheten och Naturvårdsverket och tror att detta

är till gagn för den fortsatt utredningen varför det ska föreskrivas. Det finns därmed inte heller ett behov av någon delredovisning av utredningen avseende sodapannan på det sätt bolaget föreslagit, att den enbart ska ge information, eftersom Naturvårdsverket får delta aktivt i utredningen och då kan få den informationen som skulle ha ingått i en delredovisning.

Utredningsföreskriften för sodapannan (UF2)

Inledning

Domstolen har ovan bedömt att det ska meddelas olika utredningsföreskrifter för sodapannan respektive nya mesaugnen. Domstolen prövar nedan hur utredningsföreskriften för sodapannan ska utformas.

Reningstekniker och målsättningsvärden

När det gäller sodapannan är Naturvårdsverket och bolaget överens om att de tekniska, ekonomiska och miljömässiga förutsättningarna att minska utsläppen av kväveoxider från sodapannan, inklusive möjligheten att installera skrubber-, SNCR- och SCR-teknik, ska utredas. Som mark- och miljödomstolen anført vid prövningen av verksamhetens tillåtlighet (rubriken Utsläpp till luft) har domstolen bedömt att det inte ska ställas krav på praktiska försök med SNCR teknik men att det är en av flera tekniker, tillsammans med skrubber- och SCR-teknik, som bolaget ska åläggas att utreda vidare. Som följd av det har domstolen även avslagit Naturvårdsverks yrkande på ett slutligt villkor, NV5. Vidare har domstolen bedömt att omfattningen av utredningen avseende SNCR-teknik ska tydliggöras i enlighet med Naturvårdsverkets förslag om temperaturmätningar (NVU1 punkten a andra stycket).

Naturvårdsverket har vidare yrkat att det i utredningsföreskriften för sodapannan ska anges målsättningsvärden för utredningen av SNCR respektive skrubberteknik (NVU1 punkten a sista stycket). Bolaget har inget motsvarande förslag. Domstolen anser att det kan finnas skäl med att föreskriva målsättningsvärden i utredningsföreskrifter. Naturvårdsverkets förslag till målsättningsvärden framstår vidare för domstolen som väl avvägda och rimliga att föreskriva. Syftet med att föreskriva

målsättningsvärden är att ge bolaget en anvisning om vad bolaget borde arbeta mot att uppnå under utredningstiden. Det är inte straffsanktionerat att överskrida dessa målnivåer. Efter utredningstiden får det utvisa sig vad som är en rimlig nivå att uppnå då slutliga villkor ska föreskrivas. Domstolen har också övervägt om det inte borde sättas målsättningsvärden även för SCR-tekniken. Det saknas dock tillräckligt med underlag i ansökan för att bedöma rimliga målnivåer och eftersom det inte heller har förordats av någon av parterna i målet anser domstolen att det inte är behövligt med målsättningsvärden för utredningen av SCR-tekniken.

Konsekvenser reningsteknik övrig utrustning m.m.

Bolaget har yrkat på att utredningen om vilka konsekvenser installation av reningsteknik kan ha på övrig process- och reningsutrustning samt utsläpp till miljön enbart ska gälla skrubberteknik, medan Naturvårdsverket har ansett att det även ska gälla SNCR (punkten b i respektive parts förslag till utredningsföreskrift).

Domstolen ifrågasätter om det inte kan anses som en självklarhet att konsekvenserna av en installation av någon form av reningsteknik som ska utredas under en provotid även ska innefatta konsekvenserna som tekniken kan ha på övrig process- och reningsutrustning och på utsläpp till miljön. Domstolen anser att det ligger i bolagets eget intresse att utreda en tekniks fulla potential. Det kan också ifrågasättas om detta inte redan ingår i utredningsföreskriftens punkt a. För tydlighetens skull, och eftersom frågan varit uppe och inga synpunkter finns på skrivningen väljer domstolen ändå att föreskriva detta men då för alla typer av reningstekniker som ska utredas, d.v.s. även för SCR-tekniken.

Faktiska utsläppsnivåer av kväveoxider från sodapannan vid stabil drift

Bolaget och Naturvårdsverket har båda föreslagit att det ska anges att utredningen ska omfatta även faktiska utsläppsnivåer från sodapannan vid stabil drift (punkten c i respektive parts förslag till utredningsföreskrift). Domstolen anser att detta framstår som ändamålsenligt och lämpligt och ska föreskrivas.

Förbränning av bioslam

Bolaget har i sitt förslag till utredningsföreskrift även föreslagit att utredningen ska omfatta hur förbränning av bioslam påverkar utsläpp och hur bioslammet kan nyttiggöras på annat sätt (bolagets U2 punkten d). Naturvårdsverket har under handläggningen haft motsvarande förslag och har frånfallit det efter att bolaget accepterat förslaget. Domstolen anser att vad bolaget föreslagit i denna del även här framstår som ändamålsenligt och lämpligt och ska föreskrivas.

Utredningsföreskriften för ny mesaugn (UF4)

Domstolen har bedömt att det ska meddelas olika utredningsföreskrifter för sodapannan respektive nya mesaugnen. Domstolen prövar nedan hur utredningsföreskriften för den nya mesaugnen ska utformas.

Bolaget och Naturvårdsverket är ense om utredningen för den nya mesaugnen ska omfatta de tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna att minska utsläppen av kväveoxider och att möjligheten att installera skrubber ska undersökas (bolagets U2 punkten e jämförd med Naturvårdsverkets NVU8 första stycket). Domstolen instämmer att det är rimligt att utredningen har denna inriktning.

Utöver vad bolaget har föreslagit har Naturvårdsverket ansett att utredningen rörande mesaugnen även ska skilja på olika bränsletekniker och att målsättningsvärden ska anges för utredningen utifrån de olika bränsleteknikerna. Bolaget har under handläggningen av målet begränsat bränslevallet för den nya mesaugnen till att gälla fast och/eller flytande biobränsle, samt har vid huvudförhandlingen förtydligat att eldningsolja kan komma användas vid behov för att hantera driftstörningar. Bolaget har framfört att de har som ambition och avsikt att enbart använda biobränsle men det ska inte ses som något åtagande från bolagets sida då tillgången på biobränsle samt pris styr vilket bränsle som kommer att användas. Naturvårdsverket har framfört att det är viktigt att beakta skillnaden mellan flytande och fast biobränsle vad gäller utsläppen av kväveoxider. Naturvårdsverket har anført att det inte är rimligt att föreskriva samma utsläppsvillkor för kväveoxider

oavsett vilket bränsle som används utifrån att allt tyder på att flytande biobränsle ger lägre utsläpp av kväveoxider samt att BAT-AEL finns för flytande biobränsle men inte för fast sådant. Naturvårdsverket har även i förslag till provotidsföreskrift separerat utsläppsförslagen beroende på vilket bränsle som används (NVP7). Bolaget har motsatt sig detta.

Mark- och miljödomstolen gör bedömningen att det visserligen förefaller som om utsläppen av kväveoxider varierar med bränslet men att det är svårt att med säkerhet bedöma hur stor skillnad detta gör för utsläppen av kväveoxider. Att dela upp en provisorisk föreskrift beroende på vilket bränsle som används framstår för domstolen dock inte som behövligt i detta fall. Domstolen återkommer nedan till den närmare utformningen av provisorisk föreskrift om utsläppsnivåer för kväveoxider.

När det gäller målsättningsvärden under utredningstiden gör dock domstolen bedömningen att det är rimligt att titta på vilka eventuella skillnader som olika bränsletekniker kan medföra. Efter utredningstiden, då slutliga villkor ska föreskrivas, får det utvisa sig vad som är en rimlig nivå att uppnå.

Naturvårdsverkets förslag på målsättningsvärden för flytande bränsle ligger på gränsen för den nedre BAT-AEL, vilket domstolen anser är rimligt att ha som målsättning när en helt ny mesaugn installeras. För fast biobränsle, som troligtvis har högre utsläpp, har Naturvårdsverket föreslagit ett något högre målsättningsvärde vilket framstår som rimligt. Utredningsföreskriften för ny mesaugn ska med hänsyn till det anförda utformas på sätt som framgår av domslutet (UF4).

De provisoriska föreskrifternas närmare innehåll (P8, P10 och P11)

Naturvårdsverket har föreslagit en provisorisk föreskrift som uppställer grundläggande krav på nya mesaugnens utformning (NVP6), som bolaget godtagit under förutsättning att domstolen bedömer det som tillräckligt precist. Med hänsyn till att det är en ny mesaugn som ska installeras anser domstolen att det är lämpligt och ändamålsenligt att föreskriva ett provisoriskt villkor om hur den ska utformas

och dimensioneras. Domstolen anser vidare att Naturvårdsverkets förslag är tillräckligt precist varför den ska föreskrivas i enlighet med domslutet (P10).

Domstolen har ovan kommit fram till att det ska meddelas separata provisoriska föreskrifter om utsläpp av kväveoxider från sodapannan och nya mesaugnen. När det gäller provisorisk föreskrift för utsläpp av kväveoxider från sodapannan har Naturvårdsverket föreslagit en provisorisk föreskrift om att utsläppet av kväveoxider får uppgå till högst 1,20 kg/ton massa som årsmedelvärde (NVP1). För mesaugnen har Naturvårdsverket föreslagit att utsläppen av kväveoxider högst får uppgå till 0,2 kg/ton massa alternativt 0,25 kg/ton massa som årsmedelvärde (beroende på vilken typ av biobränsle som används) (NVP7). Bolaget har föreslagit ett värde på maximalt utsläpp av kväveoxider för sodapannan och den nya mesaugnen på 1 500 ton/år (bolagets P8) och länsstyrelsen har föreslagit 1,45 kg per ton producerad massa, beräknat som årsmedelvärde (LSP8).

Utifrån vad domstolen tidigare angett vid tillåtlighetsbedömningen om att utsläppen av kväveoxider ska begränsas så långt som möjligt framstår den nivå som Naturvårdsverkets föreslagit för sodapannan som väl avvägd och lämplig. För den nya mesaugnen har domstolen, som tidigare framkommit, inte ansett att det i en provisorisk föreskrift ska föreskrivas olika utsläppsnivåer beroende på om fast eller flytande biobränsle används. Domstolen gör bedömningen att det högre värdet som Naturvårdsverket föreslagit, alltså när enbart fast biobränsle används, är en lämplig nivå. Domstolen bedömer att Naturvårdsverkets förslag på 0,2-0,25 kg/ton massa från mesaugnen respektive 1,2 kg/ton massa för sodapannan skulle ge ett värde på totalt utsläpp av kväveoxider på 1 400-1 450 ton/år. Ett sådant värde är mycket nära den totalsumma som bolaget har föreslagit när ny mesaugn tagits i drift och är i enlighet med vad länsstyrelsen föreslagit. Även utifrån detta resonemang så framstår Naturvårdsverkets förslag på nivåer som bra avvägda och lämpliga varför de ska föreskrivas.

Eftersom det dock är fråga om provisoriska föreskrifter anser domstolen att dessa kan regleras genom riktvärden som ställer krav på bolaget att vidta åtgärder om villkoret överskrids. Domstolen anser att det inte är relevant att dela villkoret i olika utsläppsvärden utifrån produktionsnivåer, såsom skett i ändringstillståndet och som bolaget föreslagit i sin provisoriska föreskrift. De provisoriska föreskrifterna för utsläpp av kväveoxider från sodapannan respektive ny mesaugn ska med hänsyn till vad som anförts ovan utformas på sätt som framgår av domslutet (P8 respektive P11).

Slutligt villkor för kväveoxider från befintligt mesaugn (villkor 6.1)

Bolaget har, som anförts ovan, tydliggjort vid huvudförhandlingen att även den i ändringstillståndet i mål M 3166-19 kvarvarande uppskjutna frågan om utsläpp av kväveoxider från befintlig mesaugn ska hanteras inom ramen för detta mål. Bolaget har dock inte tydligt föreslagit att även den frågan ska skjutas upp. Domstolen kan även konstatera att även om frågan är uppskjuten omfattar utredningsföreskriften i målet om ändringstillstånd inte att bolaget ska genomföra någon närmare utredning av möjligheterna att begränsa utsläppen från befintlig mesaugn.

Innebörden av bolagets förslag till utredningsföreskrifter och provisoriska föreskrifter om utsläpp av kväveoxider från sodapanna och mesaugn skulle snarast innebära att slutliga villkor för befintlig mesaugn överhuvudtaget inte skulle föreskrivas då bolaget har ansett att slutliga villkor om utsläpp ska föreskrivas först efter att nya mesaugn tagits i drift.

Domstolen har i detta mål kommit fram till att det är lämpligt att meddela separata utrednings- och provisoriska föreskrifter för sodapannan och den nya mesaugnen utifrån bl.a. den uppskjutna frågan i målet om ändringstillstånd. Om frågan om utsläpp av kväveoxider från befintlig mesaugn lämnas oreglerad kvarstår den som uppskjuten fråga i domstolens mål M 3166-19 och den behöver hanteras inom ramen för det målet. Utifrån att någon närmare utredning inte synes relevant att genomföra för utsläpp från befintlig mesaugn anser domstolen att det bör vara

möjligt att meddela slutligt villkor om utsläpp av kväveoxider från denna inom ramen för detta mål.

När det gäller utformningen av slutligt villkor har domstolen beaktat det villkor som gäller gemensamt med sodapannan enligt ändringstillståndet och bolagets förslag till provisorisk föreskrift som är gemensam med sodapannan. Domstolen har även beaktat Naturvårdsverkets förslag till provisorisk föreskrift för mesaugnen. Domstolen anser att det för befintlig mesaugn inte heller finns behov av att dela villkoret i olika utsläppsvärden beroende på produktion av mängden massa per år. Villkoret ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 6.1).

Genom att föreskriva slutliga villkor i detta avseende har den uppskjutna frågan i domstolens mål M 3166-19 i den delen hanterats inom ramen för detta mål.

Domstolen har vidare i detta mål även skjutit upp frågan om utsläpp av kväveoxider och stoft från sodapannan. Det innebär sammantaget att samtliga uppskjutna frågor i målet om ändringstillstånd har hanterats inom ramen för detta mål och att målet om ändringstillstånd kan avslutas om detta tillstånd tas i anspråk samt domen vinner laga kraft (se närmare under rubriken om underrättelseskyldigheter).

Utsläppt av kväveoxider från fastbränslepannan (UF6 och P13)

För fastbränslepannan har bolaget föreslagit att frågan om slutliga villkor för utsläppen av kväveoxider ska skjutas upp och utredas vidare samt redovisning ska ske tre år efter att tillståndet tagits i anspråk (bolagets U6). Ingen har haft några synpunkter på detta eller på den provisoriska föreskrift som också har föreslagits (bolagets P12). Bolagets förslag framstår för mark- och miljödomstolen som befogat och rimligt och ska därför föreskrivas på det sätt som framgår av domslutet (uppskjuten fråga 2 c, utredningsföreskrift UF6, provisorisk föreskrift P13).

Buller

Buller från anläggningsarbeten (villkor 7.1)

När det gäller buller från anläggningsarbeten (har bolaget föreslagit ett slutligt villkor som justerats i viss mån under målets handläggning villkorsförslag 9). Inga

invändningar har framförts mot bolagets slutliga villkorsförslag. Eftersom villkoret avser buller under anläggningsskede anser mark- och miljödomstolen att villkoret kan utformas med riktvärden men att det i villkoret ska klargöras att bolaget är skyldigt att vidta åtgärder om något av de angivna riktvärdena överskrids samt att tillsynsmyndigheten omedelbart ska meddelas om ett överskridande sker. Vidare bör i villkoret tydliggöras att det gäller vid bostadsfasad. Villkoret ska därför utformas på det sätt som framgår av domslutet och en delegation ska meddelas i enlighet med bolagets förslag (villkor 7.1 och delegation D3).

Buller från verksamheten och transporter (UF 8-9 och P15)

Bolaget har tidigare haft separata villkor för buller från hamnverksamheten och buller från fabriken verksamhet. Eftersom hamnen nu inkluderats i ansökt tillstånd har sökanden ansett att frågan om slutliga villkor ska skjutas upp under en prövotid varefter ett gemensamt bullervillkor ska föreskrivas. Sökanden har, efter frågor från rätten inför och vid huvudförhandlingen, justerat omfattningen av den uppskjutna frågan så att den omfattar buller från verksamheten respektive buller från transporter. Ingen invändning mot detta har framförts.

Sökanden har uppgett att, för det samlade bullret från fabriken och hamnen, det är ljudnivåerna nattetid som är svårast att begränsa till de nivåer som ofta föreskrivs för nya verksamheter. Den sammanlagda ekvivalenta ljudnivån i dagsläget har beräknats uppgå till 51 dBA nattetid vid närmaste bostäder. Efter installation av modernare utrustning beräknas den sammanlagda ljudnivån uppgå till 49 dBA vid närmaste bostäder. Sökanden har även uppgett att beräkningarna är osäkra. Vid huvudförhandlingen har sökanden vidare redovisat de mest dominanta bullerkällorna. Det har framkommit att nya mätningar har genomförts efter att sodapanna 6 nu ställts av och ersatts av sodapanna 11 men att verifiering av ljudnivåerna inte hade färdigställts vid huvudförhandlingen.

Domstolen har inför huvudförhandlingen konstaterat att momentana ljudnivåer vid bostäder till följd av vägbundna transporter längs Fabriksvägen samt spårbundna

transporter mellan stambanan och fabriken har beräknats och framgår av sökandens bullerutredningar. Efter frågor från domstolen vid huvudförhandling har sökanden uppgett att det finns beräkningar avseende momentana ljud i övrigt från verksamheten men att det inte finns ingivet i underlaget till ansökan. Vid huvudförhandlingen uppgav sökanden att de källor som finns för momentana ljud nattetid främst kommer från renseriet och hamnen. Det rör sig om inmatningsbord och fordon vid renseriet samt lastning, lossning, lyftkranar och hjullastare i hamnområdet. Sökanden har vid huvudförhandlingen uppgett att det egentligen inte finns behov av att specifikt utreda momentana ljudnivåer eftersom inga förändringar kommer att genomföras vid de arbetsmoment som orsakar momentana ljud nattetid och att det är tillräckligt att utredningar om att begränsa buller endast omfattar nattetid eftersom nivåerna nattetid är styrande även för övrig tid.

Mark- och miljödomstolen bedömer att buller från verksamheten lämpligen utreds under en provotid. Bolaget har i sitt nuvarande tillstånd förhållandevis höga bullernivåer i förhållande till Naturvårdsverkets riktlinjer för industriverksamheter. Det finns anledning för bolaget att se över bullersituationen i verksamheten och undersöka möjliga åtgärder för att hålla nere bullernivåerna. Även om bolaget uppger att det inte går att göra så mycket åt den momentana ljudnivån anser domstolen att detta bör undersökas vidare i enlighet med sökandens slutliga förslag till utredningsföreskrift. Det är vidare lämpligt att ta ett helhetsgrepp på bullernivåerna inom verksamheten när utredningar ändå ska genomföras. Av den anledningen anser även domstolen att de transporter som utgör en följdverksamhet också ska utredas. Frågan om slutliga villkor för buller, från såväl verksamheten som transporter, ska därför skjutas upp under en provotid i enlighet med domslutet (uppskjuten fråga 4).

Bolaget har i sitt förslag till utredningsföreskrift (U4) föreslagit målsättningsvärden för utredningen beträffande ekvivalent ljudnivå. Mark- och miljödomstolen anser att endast det lägre av dessa, 47 dBA, är lämpligt att föreskriva. Utifrån att bolaget redan nu har bedömt att ljudnivån kan komma bli 49 dBA framstår det inte som

särskilt meningsfullt att utreda hur nivån 50 dBA kan nås. Bolaget har däremot inte föreslagit något målsättningsvärde för momentana ljudnivåer. För den momentana ljudnivån konstaterar mark- och miljödomstolen att det i hamnens befintliga tillstånd finns en reglering på en momentan ljudnivå på 55 dBA nattetid. För övriga fabriksområdet gäller maximalt 60 dBA nattetid enligt nuvarande tillstånd. Trots att bolaget på huvudförhandlingen framhöll att de momentana ljudnivåerna styrs av vedhanteringen och maskiner och att det är svårt att nå under 60 dBA för dessa har detta inte framkommit tidigare i bolagets bullerutredning. När det gäller vedhanteringen så kommer denna att byggas om eller kompletteras med en tredje vedhanteringslinje, vilket medför möjlighet att utreda möjlighet till avskärmningar eller andra bullerreducerande åtgärder. Med anledning härav bedömer domstolen att det både är lämpligt och rimligt att bolaget ska utreda och arbeta mot en momentan ljudnivå på maximalt 55 dBA under utredningstiden. Det är enligt domstolens mening även av vikt att den momentana ljudnivån för hamnen inte ökar i samband med att gemensamt slutligt villkor ska föreskrivas. För att det ändå ska finnas utrymmen under utredningstiden har domstolen, i enlighet med förslag från bolaget (som även länsstyrelsen tillstyrkt), bedömt att den provisoriska föreskriften ska bestämmas till att arbeten som typiskt sett ger upphov till momentana ljudnivåer högre än 60 dBA inte får förekomma nattetid.

När det gäller tider för när utredningen ska lämnas in har bolaget föreslagit att utredningen med förslag till villkor ska lämnas in tre år efter att den nya fiberlinjen tagits i drift. Mark- och miljödomstolen konstaterar att bolagets föreslagna redovisningstid kan ligga ganska långt fram i tiden, beroende på när den nya fiberlinjen kan börja byggas. Domstolen har förståelse för att verksamheten kan behöva vara mer utbyggd och vissa ändringar genomförda innan bullerutredningen för fabrik- och hamnverksamheten kan redovisas. Domstolen finner dock att det finns skäl för att separera tiden för redovisningen av bullret från denna och tiden för redovisningen av bullret från följdverksamheten i form av transporter. När det gäller utredningen om buller från transporter anser domstolen att denna lämpligen kan redovisas tre år efter att tillståndet tagits i anspråk och föreskriver därför detta. För

övrig tid för redovisning av bullerutredningen bedömer domstolen att bolagets förslag kan gälla.

Naturvårdsverket har framfört att om bolaget inte klarar de målsättningsvärden för utomhusnivåerna som har angetts i föreslagen utredningsföreskrift så bör de titta på möjligheten att i alla fall klara de inomhusnivåer som rekommenderas av Folkhälsomyndigheten. Antalet väckningar nattetid och de momentana störningarna som transporterna kan ge upphov till är viktigt att ta hänsyn till. Naturvårdsverket har ansett att en möjlighet då kan vara att vidta åtgärder på fasader och isolering av fönster för att uppnå rimliga inomhusnivåer. Bolaget har framfört att inomhusnivåer inte ska ingå i utredningen och att det är ett fåtal fastigheter som är berörda längs transportvägen. Mark- och miljödomstolen ser en möjlighet, för de fall det inte är rimligt eller möjligt att nå målsättningen för bullernivåer vid uteplatser/fasader, att i stället undersöka om de rekommenderade inomhusnivåerna kan nås. Detta är dock någonting som bolaget får titta på i bullerutredningen för det fall det eventuellt kan komma att bli aktuellt. Domstolen anser inte att det finns behov av att närmare i utredningsföreskriften ange något särskilt i denna punkt.

I övrigt har domstolen föreskrivit utredningsvillkor med det innehåll som bolaget föreslagit. Som framgår av domslutet har domstolen valt att dela upp utredningarna avseende buller från verksamheten respektive transporter utifrån att olika redovisningstider har förordnats (UF8 samt UF9).

När det gäller provisorisk föreskrift för buller har inga synpunkter framförts mot bolagets förslag (P11). Mark- och miljödomstolen anser att de bullernivåer som föreslås och på vilket sätt kontroll av nivåerna ska ske är lämpligt och ska föreskrivas. Bolaget har även föreslagit att det ska anges att åtgärder ska vidtas om det visar sig att nivåerna överskrids vid kontroll. Enligt domstolens mening leder en sådan reglering till att föreskriften får karaktären av riktvärden, något som enligt domstolens mening inte är lämpligt i detta fall. Den provisoriska föreskriften om buller ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (P15).

Miljöriskhantering (villkor 8)

Verksamheten vid Husumfabriken omfattas av Sevesolagen (högre kravnivån) och det är centralt att bolaget förebygger risken för olyckor i verksamheten samt att konsekvenserna av eventuella olyckor begränsas. Bolaget har i fråga om miljöriskhantering föreslagit fyra slutliga villkor rörande kemikaliehantering i verksamheten. Vidare har bolaget för hamnverksamheten föreslagit ett separat slutligt villkor om hantering av kemiska produkter och flytande farligt avfall. Domstolen prövar nedan nödvändiga villkor för hela verksamheten när det gäller miljöriskhantering.

Lagring av kemikalier m.m. (villkor 8.1-8.2)

När det gäller lagring av kemikalier och farligt avfall har bolaget föreslagit att en riskbedömning ska göras och att en handlingsplan ska upprättas (villkorsförslag 10). Bolaget har vidare när det gäller lagring av kemiska produkter och farligt avfall även föreslagit ett separat villkor för hamnområdet som närmare reglerar hur förvaring inom det området får ske (villkorsförslag 19), som inte ifrågasatts av motparts- eller remissmyndigheter. Bolagets förslag om att genomföra en riskbedömning och att upprätta en handlingsplan har Myndigheten för samhällsskydd och beredskap motsatt sig. Myndigheten har i stället föreslagit ett villkor som reglerar hur lagring av flytande kemikalier och bränsle får ske (MSB10). Länsstyrelsen har anslutit sig till Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps yrkande samt yrkat att villkoret ska förenas med en delegation till tillsynsmyndigheten (LSDY).

Bolaget har till stöd för sitt villkorsförslag anfört att verksamheten rymmer ett stort antal cisterner och andra behållare, innehållandes många olika ämnen med olika egenskaper, placerade på platser där olika förhållanden och potentiella risker råder samt att det inte är lämpligt att hantera dem alla på samma sätt. Bolaget har vidare ansett att ett riskbaserat angreppssätt är bättre än att tillståndet fastställer generella åtgärder för alla lagringsbehållare varför bolaget föreslagit sitt villkors om att

genomföra en riskbedömning och en handlingsplan. Bolaget har vidare klargjort att samtliga cisterner för svarta, gröna och vita lutar ligger inom invallningar med volym som minst rymmer två timmars inflöde från den största pump som leder in till någon cistern i invallningen. Bolaget har även anfört att bolagets inledande riskbedömning som genomförts har visat att det finns ett antal cisterner som saknar invallning och att utsläpp från dessa inte bedöms medföra någon miljöskada. Enligt bolaget finns det vissa svårigheter praktiskt att genomföra invallning av vissa cisterner och olägenheter av olämpligt placerade invallningar och att det inte kan anses motiverat enligt 2 kap. 7 § miljöbalken att kräva samma åtgärd, invallning, för alla cisterner. Bolaget har ansett att det i första hand finns tillräckligt underlag i målet för att fastställa slutligt villkor i enlighet med bolagets förslag samt att det inte är motiverat med någon delegation till tillsynsmyndigheten utan att frågan kan hanteras inom ramen för den löpande tillsynen. Bolaget har däremot ansett att frågan ska skjutas upp under en provotid om inte bolagets villkor kan föreskrivas.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har ansett att rimligheten av myndighetens villkor styrks av att bolaget redan uppfyller betydande delar och har ansett att om inriktningen för villkoret ska vara i enlighet med bolagets förslag bör frågan skjutas upp under en provotid. Under alla förhållanden har myndigheten ansett att bolagets förslag till villkor behöver förenas med en delegation till tillsynsmyndigheten. Länsstyrelsen har ansett att det inte finns anledning att frånga vedertagna säkerhetsmått vid förvaring av kemikalier och bränslen och att det för metanol kan finnas andra säkerhetslösningar som kan godtas och att det kan hanteras genom en delegation.

Domstolens bedömning

Domstolen kan konstatera att bolagets förslag till villkorsreglering av lagring av kemiska produkter och farligt avfall innehåller ett förslag om att ta fram en handlingsplan samtidigt som bolagets villkorsförslag även reglerar specifikt hur förvaring ska ske när det gäller hamnverksamheten.

Eftersom bolaget nu har ansökt om ett gemensamt tillstånd för hamnverksamheten och verksamheten vid fabriken anser domstolen att det så långt som möjligt ska meddelas gemensamma villkor om miljöriskhantering. Det är vidare av vikt att det är tydligt vilka villkor som specifikt endast gäller för hamnverksamheten. Bolagets förslag till reglering skulle kunna leda till oklarheter om riskbedömningen och handlingsplanen omfattar hamnverksamheten eller inte.

Mark- och miljödomstolen anser att det bör regleras i tillståndet hur lagring och förvaring som grundprincip får ske, utifrån vad Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt länsstyrelsen har anfört. Som domstolen framhållit bör villkoret utformas så det omfattar såväl fabriken som hamnverksamheten. Eftersom bolaget anfört att det för vissa befintliga cisterner inom fabriken kan finnas svårigheter med att bl.a. anlägga en invallning och att motsvarande säkerhet kan uppnås på annat sätt bör villkoret utformas så att det ger en möjlighet till att använda en lösning med ett likvärdigt skydd som invallning. Vidare bör det finnas en möjlighet till undantag från det generella villkoret om hur lagring och förvaring ska ske. Som länsstyrelsen föreslagit bör tillsynsmyndigheten därför ges rätt att besluta om undantag, dock att undantaget inte bör vara begränsat till enbart vattenlösliga ämnen. Domstolen anser att det även ska anges specifikt hur förvaring får ske i cisterner för svarta, gröna och vita lutar som det även framgår att bolaget redan uppfyller idag. Det framstår vidare som lämpligt och ändamålsenligt att för hamnverksamheten särskilt reglera att invallningar ska vara försedda med tak i enlighet med vad bolaget föreslagit i den delen.

Utöver ett grundvillkor om hur lagring ska ske anser domstolen att det även är lämpligt med ett villkor om att bolaget ska genomföra en riskbedömning och ta fram en handlingsplan som regelbundet uppdateras, särskilt när nya lagringsplatser ska inrättas. Riskbedömningen och handlingsplanen kan ligga till grund för tillsynsmyndighetens bedömning om det finns behov av att meddela undantag från villkoret om lagring av kemikalier m.m. Undantagen kan vara såväl tillfälliga, under

en ombyggnadstid, som varaktiga utifrån att risker vid utsläpp inte bedöms orsaka miljöskada.

Ett villkor om riskbedömning och handlingsplan och ett villkor om lagring av kemikalier ska med hänsyn till det anförda utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 8.1-8.2) och en delegation ska lämnas till tillsynsmyndigheten (delegation D4).

Nya klordioxidberedningen (villkor 8.3)

Bolaget har under målets handläggning, efter synpunkter från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt länsstyrelsen uppdaterat sin riskanalys för anläggandet av den nya klordioxidberedningen samt har därefter föreslagit länsstyrelsens förslag till villkor som sitt eget (villkorsförslag 24). Bolaget har vidare, efter förslag från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, ansett att en delegation ska meddelas avseende villkoret. Bolagets villkorsförslag och förslag till delegation framstår för mark- och miljödomstolen som befogat och ändamålsenligt. Eftersom det är kommunen som ansvarar för räddningstjänsten inom kommunen (se 3 kap. 7 § lagen [2003:778] om skydd mot olyckor) bör dock villkoret förtydligas. Villkoret ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 8.3). Till villkoret ska en delegation meddelas (delegation D5).

Lastning och lossning (villkor 8.4)

Länsstyrelsen har under målets handläggning ansett att det för säker lastning och lossning ska finnas tydliga instruktioner på de språk som används av involverad personal. Bolaget har i huvudsak godtagit länsstyrelsens synpunkter och föreslagit ett villkor avseende det för gods som kan orsaka miljöskada (villkorsförslag 25). Inga synpunkter har framförts mot bolagets slutliga villkorsförslag. Det framstår för mark- och miljödomstolen som befogat och ändamålsenligt att föreskriva ett villkor som syftar till att förebygga olyckor vid lastning och lossning av vissa produkter. Domstolen anser att syftet med villkoret ska tydliggöras och villkoret ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 8.4). Domstolen erinrar dock om

att villkoret även gäller för hamnverksamheten samt att det även för lastning och lossning i hamnen meddelats specifika villkor.

Förebyggande arbete vid olyckor (villkor 8.5)

Bolaget har, efter synpunkter från länsstyrelsen, föreslagit ett villkor om förebyggande arbete vid olyckor (villkorsförslag 23). Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har vid huvudförhandlingen anmärkt att det kan ifrågasätts vad villkoret ska reglera utöver vad som framgår av säkerhetsrapporten. Domstolen konstaterar att det inom regelverket på Sevesområdet finns bestämmelser om att aktuell verksamhet ska ha en intern plan för räddningsinsatser, vad planen ska innehålla och att planen ska uppdateras (12 § Sevesolagen, 10 § förordningen [2015:236] om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor samt 3 § Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor [MSBFS 2015:8]). Mark- och miljödomstolen anser att det av bolaget föreslagna villkoret är befogat men att det ska klargöras att det är bolaget som generellt ska vidta förebyggande åtgärder och att samråd ska ske om dessa åtgärder. Eftersom det framkommit att den kommunala räddningstjänsten har en deltidstation i anslutning till fabriken är det även rimligt att ange i villkoret att förebyggande arbeten ska anpassas efter räddningstjänstens förmåga. Vidare ska det tydliggöras i villkoret att det är kommunen som ansvarar för räddningstjänsten. Villkoret ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 8.5).

Släckvattenplan (villkor 8.6)

Vid huvudförhandlingen har Myndigheten för samhällsskydd och beredskap anmärkt att domstolen kan överväga om bolagets hantering av släckvatten bör hanteras inom ramen för en uppskjuten fråga och utredningsföreskrift utifrån uppgifter i bolagets släckvattenutredning. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har framhållit att utredningen är två år gammal och att den innehåller uppgifter om riskreducerande åtgärder såsom att komplettera dörrar till magasin för att nå en invallningshöjd om två decimeter. Havs- och vattenmyndigheten har

vidare vid förhandlingen framhållit att det vid uppsamling av släckvatten är av vikt att det finns dokumenterade rutiner och handlingsplaner samt att verksamhetsutövare normalt brukar ha en släckvattenplan för omhändertagande och provtagningar. Bolaget har vid huvudförhandlingen förtydligat att arbete pågår med riskreducerande åtgärder, att de inte har slutförts och att fokus hittills har varit avstängningsventiler för dagvatten. Vidare har bolaget uppgett att avsikten är att rutiner för hantering av släckvatten ska inarbetas i beredskapsplan för att ha samlade dokument och att frågorna berör varandra. Bolaget har ansett att frågan om hantering av släckvatten kan hanteras inom ramen för tillsynen.

Mark- och miljödomstolen anser att det är av vikt att släckvatten hanteras på sådant sätt att förorening av mark, yt- och grundvatten undviks. Domstolen bedömer att bolagets hantering av släckvatten inte är en fråga som behöver skjutas upp under en provotid. Med hänsyn till att bolagets släckvattenutredning har pågått i två år och att bolaget inte ännu har inarbetat rutiner och hantering av släckvatten i beredskapsplanen anser domstolen att det är lämpligt att bolaget upprättar en separat plan för omhändertagande och analys av släckvatten samt redovisar den till tillsynsmyndigheten. Ett villkor om släckvattenplan ska därför föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 8.6).

Vattenhushållning och kylmetoder (villkor 9, UF10 och P16)

Det behov av råvatten från Husån som behövs för produktionen vid fabriken strider inte mot bestämmelsen i 5 kap. 4 § miljöbalken, såsom mark- och miljödomstolen tidigare konstaterat. Domstolen har vidare ansett att det finns möjlighet att föreskriva villkor som syftar till minskad vattenförbrukning, oavsett gällande rättskraftigt avgjorda vattendomar.

Bolaget har, som det slutligt bestämt sin talan, föreslagit ett slutligt villkor om att bolaget ska upprätta en vattenhushållningsplan (villkor 32) samt att frågan om begränsning av volymen vatten som tas ut från Husån ska skjutas upp tillsammans med frågan om möjligheterna att använda havsvatten för kylning. Bolaget har

vidare föreslagit en provisorisk föreskrift för råvattenuttag (P14) och en utredningsföreskrift om att utreda möjligheterna att använda havsvatten för kylning i stället för sötvatten (U8). Länsstyrelsen, som tillstyrkt bolagets förslag till vattenhushållningsplan, har ansett att en delegation ska meddelas rörande vattenhushållningsplanen samt att även alternativa kylmetoder till havsvatten ska utredas under en provotid och att tillåtet råvattenuttag enligt den provisoriska föreskriften ska begränsas jämfört med bolagets förslag (LSDX, LSU8 och LSP31).

Mark- och miljödomstolen har vid huvudförhandling väckt frågan om användning av havsvatten som kylmetod kan vara en tillståndspliktig åtgärd och om en sådan åtgärd i sådant fall överhuvudtaget kan prövas inom ramen för en uppskjuten fråga. Bolaget har framhållit att avsikten är att utreda om det är möjligt att kyla vissa anläggningsdelar med havsvatten och att utredningen får visa om det är möjligt att använda undantaget i 11 kap. 12 § miljöbalken. Länsstyrelsen har därvid framhållit att det är av vikt att utredningen leder till åtgärd, att det kan vara problematiskt att en kylanläggning med havsvatten sannolikt är en tillståndspliktig åtgärd och att det är relevant att bolaget utreder andra kylmetoder som inte är tillståndspliktiga och som därmed kan hanteras inom ramen för målet. Bolaget har framhållit att andra metoder som luftkylning kan inrymmas inom ramen för den vattenhushållningsplan som bolaget föreslagit.

I likhet med bolaget och länsstyrelsen anser mark- och miljödomstolen att frågan om begränsning av uttag av råvatten bör skjutas upp under en provotid där bolaget utreder möjligheter att begränsa uttaget. Den vattenhushållningsplan som bolaget föreslagit är i och för sig är ändamålsenlig och lämplig men den innehåller samtidigt förslag till åtgärder och utredningar som snarast bör utredas inom ramen för uppskjutna frågan om begränsning av råvattenuttaget. Det finns därför inte heller behov att i nuläget förordna om en delegation kopplat till vattenhushållningsplanen. När det gäller alternativa kylmetoder än sötvatten anser domstolen att det inte är lämpligt att skjuta upp endast frågan om möjligheten att använda havsvatten

som kylmetod med hänsyn till att sådana anläggningar ofta omfattas av tillståndsplikt och det kan vara förenat med svårigheter att pröva det inom ramen för en uppskjuten fråga. Domstolen anser därför att den uppskjutna frågan snarast ska omfatta generellt möjligheten att använda alternativa kylmetoder, varav havsvatten kan vara en, och att utredningsföreskriften därför ska ha en annan omfattning och inriktning än vad bolaget föreslagit. Utredningsföreskriften ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (UF10).

Uttaget av råvatten från Husån ligger enligt bolaget i dagsläget kring 1,5 m³/s på årsbasis. Enligt domstolens bedömning är det sannolikt att uttaget i framtiden, innan produktionen har ökats och innan vattenbesparande åtgärder har vidtagits, kommer att vara i samma storleksordning. För att uttaget av råvatten inte ska behöva öka till följd av ökad produktion är det enligt domstolen nödvändigt att utredningen, och därtill kopplade vattenbesparande åtgärder, genomförs i god tid innan produktionen ökas. Utredningen ska därför lämnas in till mark- och miljödomstolen senast två år efter det att tillståndet tagits i anspråk.

Som provisorisk föreskrift under undersökningstiden har länsstyrelsen yrkat att uttaget inte får överstiga 1,5 m³/s som årsmedelvärde. Bolaget har föreslagit att uttaget som riktvärde och årsmedelvärde inte får överstiga 1,7 m³/s. Dessutom har bolaget föreslagit att enskilda dygnsvärden inte får överstiga 2,3 m³/s. En sådan begränsning saknas i länsstyrelsens förslag. Enligt domstolens bedömning finns det utifrån bestämmelserna i 5 kap. 4 § miljöbalken inte behov att begränsa uttaget på det sätt som länsstyrelsen föreslagit. Domstolen anser vidare att det inte heller är lämpligt att föreskriva ett begränsningsvärde, som börjar gälla direkt detta avgörande tas i anspråk, på det sätt som länsstyrelsen föreslår. Det framstår i stället som lämpligare att föreskriva det riktvärde som bolaget föreslagit. Vattenuttaget har de senaste åren legat i paritet med länsstyrelsens förslag. Det är de åtgärder som bolaget ska utreda, och eventuellt vidta, inom ramen för provotidsutredningen som ska leda till ett lägre vattenuttag. Under den relativt korta tid som utredningen ska pågå framstår det därför som rimligt med ett riktvärde som reglerar det årliga

uttaget enligt bolagets förslag. Domstolen har heller ingenting att erinra mot det av bolaget föreslagna begränsningsvärdet för maximalt uttag under ett dygn, varför nivåerna i bolagets förslag till provisorisk föreskrift bör föreskrivas.

Med hänsyn till vad som anförts ovan ska sammanfattningsvis den uppskjutna frågan anges omfatta alternativa kylmetoder och begränsning av volymen vatten som tas ut från Husån (uppskjuten fråga 6). Ett generellt villkor om att bolaget ska ha en vattenhushållningsplan ska föreskrivas med det innehåll som framgår av domslutet (villkor 9.1) och utredningsföreskriften ska omfatta såväl olika kylmetoder jämfört med sötvatten som utredningar för bättre vattenhushållning (utredningsföreskrift UF10). En provisorisk föreskrift med de av bolaget föreslagna nivåerna för vattenuttag ska vidare föreskrivas (P16). Allt i enlighet med domslutet.

Hamnverksamheten (villkor 10)

Bolaget har föreslagit fem slutliga villkor som är specifika för hamnverksamheten (villkorsförslag 16, 17, 18, 19 och 20). Som domstolen konstaterat ovan under rubriken Miljöriskhantering är det av vikt att det är tydligt vilka villkor som specifikt endast gäller för hamnverksamheten och vilka villkor som inte omfattar hamnverksamheten. När det gäller förvaring av kemiska produkter och flytande farligt avfall i hamnen har den hanteringen reglerats genom de slutliga villkor rörande miljöriskhanteringen som föreskrivits (se ovan, villkor 8.1 och 8.2). De övriga specifika villkorsförslagen rörande hamnen rör anmälan vid nytt gods, beredskap och spillskydd vid lastning och lossning i hamnen och risker för föroreningar från fartyg. Vidare har bolaget föreslagit en delegation kopplat till villkoret om anmälan om nytt gods. Inga invändningar har framförts mot dessa villkorsförslag och föreslagen delegation. Bolagets villkorsförslag i dessa delar samt delegation framstår för mark- och miljödomstolen som befogade och ändamålsenliga och ska, med vissa språkliga justeringar, därför föreskrivas på det sätt som framgår av domslutet (villkor 10.1–10.4 och delegation D6).

Anläggningsarbeten i vatten (villkor 11)

Grumlingsskydd (villkor 11.1)

Bolaget har föreslagit ett villkor om skyddsåtgärder för att minimera grumling (villkorsförslag 11). Villkoret innehåller därutöver även att ett kontrollprogram ska upprättas för skyddsåtgärder. Mark- och miljödomstolen anser att det är lämpligt att föreskriva ett villkor om skyddsåtgärder mot grumling. När det gäller kontroll av denna skyddsåtgärd och kontroll av vattenverksamheten i övrigt anser domstolen att det ska föreskrivas ett separat villkor (se närmare nedan angående kontroll av verksamheten). Villkoret om grumlingsskydd ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 11.1). Villkoret ska vidare, i enlighet med bolagets förslag, förenas med en delegation till tillsynsmyndigheten (delegation D7).

Utfyllnad i vattenområde och hantering av muddermassor (villkor 11.2-11.5)

Bolaget avser använda delar av muddermassorna och eventuellt externt tillfört avfall för anläggningsarbeten i vatten. Bolaget har med anledning av det föreslagit fem villkor. Villkoren omfattar hur vissa av muddermassor får användas i vatten (villkorsförslag 12), hur delar av muddermassor som inte används i anläggningsarbete ska omhändertas (villkor 28), vilket avfall som får användas för utfyllnad (villkorsförslag 26), försök avseende stabilisering/solidifiering av muddermassor (villkorsförslag 27) samt hanteringen av överskottsvatten vid tillfällig lagring av muddermassor (villkorsförslag 13). Länsstyrelsen har haft synpunkter på sökandens förslag rörande hantering av överskottsvatten (villkorsförslag 13) och har ansett att villkoret ska omformuleras så att det innehåller begränsningsvärden i stället för riktvärden. Domstolen har vidare vid huvudförhandlingen väckt frågan om det är lämpligt att hänvisa till allmänna råd i villkor.

Avvattning muddermassor

Mark- och miljööverdomstolen har uttalat att det av ett villkor klart ska framgå vad som gäller för att undvika oklarheter och tolkningsproblem. Beträffande störningar från buller, även lågfrekvent ljud, har Mark- och miljööverdomstolen ansett att det

därför inte är lämpligt att hänvisa till myndighetsföreskrifter eller allmänna råd (se Mark- och miljööverdomstolens domar den 30 oktober 2015 i mål M 9614-14 och den 4 december 2015 i mål M 11838-14 samt avgörandet i MÖD 2017:20). Enligt mark- och miljödomstolen bör det därför så långt som möjligt undvikas i villkor att hänvisa till myndighetsföreskrifter eller allmänna råd. Särskilt när det gäller villkor som handlar om utsläppsnivåer framstår det som direkt olämpligt att inte tydligt ange vilka krav som gäller. Mark- och miljödomstolen anser att det för utsläpp av överskottsvatten från tillfällig lagring av muddermassor därför ska fastställas ett villkor som anger vilka värden som inte får överskridas avseende vissa föroreningar. Värdena kan fastställas med utgångspunkt i Göteborgs stads riktlinjer och riktvärden för utsläpp av förorenat vatten till dagvattennät och recipient (R2020:13). Eftersom det är fråga om att reglera utsläpp under tillfällig tid anser domstolen vidare att villkoret kan utformas med riktvärden (jfr Mark- och miljööverdomstolens avgöranden den 11 november 2014 i mål M 493-14 och den 18 februari 2020 i mål M 12389-18). Det ska då även tydliggöras i villkoren att värden som överskrids leder till krav på åtgärder från bolagets sida så att värdena kan innehållas.

När det gäller vilka föroreningar som ska anges i villkoret har bolaget ansett att något värde för suspenderande material inte ska gälla då allt vatten från lagringsytorna kommer att släppas innanför grumlingsskydd och att det är lämpliga att fokusera på att kontrollera grumlingsskyddets funktion i stället för att begränsa halten i det utsläppta vattnet. För att säkerställa att grumlingsskydd används anser domstolen att det är befogat att i villkoret ange ett värde för suspenderat material som inte får överskridas för det fall att vatten inte släpps ut innanför grumlingsskydd.

Bolaget har utöver suspenderande material inte närmare utvecklat vilka andra föroreningar som bör omfattas av villkoret. Det är inte helt tydligt i ansökan om det är relevant att reglera samtliga ämnen som anges i riktlinjer från Göteborgs stad (R2020:13). Den innehåller vissa ämnen och parametrar som endast behöver

kontrolleras i särskilda fall beroende på verksamhet och åtgärd. Enligt domstolen är det därmed än mer tydligt att det inte rimligt att hänvisa i villkor till en riktlinje från en myndighet eftersom det blir oklart, för såväl bolaget som tillsynsmyndigheten, vilka ämnen och haltvärden som gäller. Domstolen bedömer att de ämnen som anges i riktlinjen som minikrav ska ingå i villkoret, med undantag för fosfor och kväve eftersom det inte är fråga om kontinuerliga utsläpp. För ämnen som riktlinjen anger behöver kontrolleras i särskilda fall anser domstolen att utgångspunkt kan tas i den provtagningsplan bolaget har ingett, som beskriver kommande provtagning av muddermassorna. Dessa ämnen bedömer domstolen ska tas med i villkoret. Villkoret ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 11.2).

Metsä har vidare föreslagit att det i villkoret ska anges att tillsynsmyndigheten får godkänna att högre värden tillämpas för ett eller flera ämnen, för det fall det i senare skede skulle visa sig att riktvärdet för ett visst ämne exempelvis är svårt att efterleva utan orimligt dyra eller överdimensionerade reningsåtgärder. Länsstyrelsen har inte haft någon invändning mot detta. Med beaktande av vad bolaget anfört anser domstolen att det är lämpligt att lämna en tydlig delegation till tillsynsmyndigheten att godkänna avsteg från riktvärdena för ett eller flera ämnen (delegation D8).

Hantering av muddermassor

Bolagets villkorsförslag om hur muddermassor med visst föroreningsinnehåll får användas vid anläggningsarbeten i vatten (villkorsförslag 12) och hur de ska omhändertas om de inte används i anläggningsarbete (villkor 28) anser domstolen är befogade. Det bör föreskrivas villkor i dessa delar men det behöver enligt domstolens mening göras förtydliganden av villkoren jämfört med bolagets förslag.

Domstolen anser att det ska anges ett villkor om att bolaget innan muddring ska genomföra ytterligare provtagning av muddermassor i enlighet med den provtagningsplan som har redovisats i målet i syfte att avgränsa massorna. Villkoret ska utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 11.3).

När det gäller avgränsningen av hur muddermassor får användas utifrån dess föroreningsinnehåll har bolaget föreslagit att det ska hänvisas i villkoret till Naturvårdsverkets riktlinjer för känslig markanvändning (KM). Domstolen anser att det i och för sig kan vara rimligt att hänvisa till en myndighets riktlinje i detta fall, eftersom det inte direkt rör sig om utsläppsvillkor med löpande kontroller. Eftersom provtagningen i detta fall i enlighet med vad bolaget själva föreslagit, även ska omfatta klordaner och HCH som det inte finns generella riktlinjer för från Naturvårdsverket, anser domstolen att hänvisningen är direkt olämplig i detta fall. Domstolen anser att risken för oklarheter minskar om det direkt i ett villkor anges hur muddermassor som innehåller vissa föroreningar ska hanteras. Utgångspunkten för vilka ämnen som behöver omfattas och vilka värden som ska gälla kan tas ur den redovisade provtagningsplanen och i Naturvårdsverkets tabell över generella riktvärden för förorenad mark som publicerats i november 2022. De ämnen som ska anges är de ämnen som bolaget har uppgett i sin provtagningsplan. Med hänsyn till det anförda ska villkor om hantering av muddermassor med viss föroreningsnivå utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 11.4).

Försök med stabilisering/solidifiering av muddermassor

Bolaget har föreslagit ett villkor om att det ska genomföras försök avseende stabilisering/solidifiering av muddermassor (villkorsförslag 27). Domstolen anser att ett villkor med den innebörden ska föreskrivas men att det ska tydliggöras vad syftet med försöket är och hur det ska gå till. Villkoret ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 11.5). Eftersom resultatet av försöket med förslag till eventuella ytterligare skyddsåtgärder ska redovisas till tillsynsmyndigheten ska det även lämnas en delegation till tillsynsmyndigheten att föreskriva ytterligare villkor om skyddsåtgärder (D9).

Avfall för utfyllnad (villkor 11.6)

Bolaget har vid huvudförhandlingen förtydligat att, utöver muddermassor och sprängsten, kan det vara aktuellt att tillföra utfyllnaden i vattnet rivningsavfall (exempelvis betong och tegel) samt eventuellt externt tillfört material. Bolaget har föreslagit ett villkor om vilket avfall utifrån som får tillföras utfyllnaden

(villkorsförslag 26). Domstolen anser att det är befogat att föreskriva ett villkor om detta. Även om det hänvisas till en myndighets handbok är det inte fråga om utsläppsvillkor varför domstolen inte har någon erinran mot den hanteringen. Med viss språkligt förtydligande ska därför ett villkor i enlighet med bolagets förslag förskrivas (villkor 11.6).

Åtgärder för sjöfarten (villkor 11.7-11-9)

Bolaget har, efter synpunkter från Sjöfartsverket under målets handläggning, föreslagit ett villkor om att bolaget ska vidta riskreducerande åtgärder för sjöfarten under anläggningsfasen (villkor 14). Mark- och miljödomstolen anser att det är relevant att bolaget minskar riskerna för sjöfarten under anläggningsarbeten i vatten och att det bör föreskrivas ett villkor om detta. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har vid huvudförhandlingen anmärkt att det kan ifrågasättas om det är tillräckligt tydligt att ange i villkoret att dessa ska vidtas i tillräcklig omfattning. Domstolen kan konstatera att såväl bolaget som Sjöfartsverket har varit överens om att vilka åtgärder som kan komma i fråga ska fastställas i gemensam dialog i enlighet med villkorsförslaget. Med hänsyn till detta anser domstolen att det är tillräckligt precist att i detta fall ange att åtgärderna ska vidtas i tillräcklig omfattning. Domstolen anser däremot att viss språklig korrigering ska göras av villkoret där det tydliggörs att syftet med villkoret är att minska riskerna för sjöfarten och att det gäller vid anläggningsarbeten i vatten. Villkoret ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 11.7).

Till skydd för sjöfarten har bolaget vidare, efter synpunkter från Sjöfartsverket under målets handläggning, föreslagit att ett villkor om att information ska lämnas innan anläggningsarbeten i vatten påbörjas (villkor 30). Ingen invändning har framförts mot bolagets förslag. Domstolen anser dock att en annan formulering bör väljas där det tydliggörs att det är bolaget som är ansvarig för meddelandet och att syftet med informationen är att Sjöfartsverket ska kunna informera sjöfarten. Villkoret ska därför utformas på det sätt som framgår av domslutet (villkor 11.8).

Bolaget har även föreslagit ett villkor om bl.a. sjömätning efter genomfört projekt (villkor 15). Inga invändningar har framförts mot bolagets slutliga villkorsförslag som är lämpligt. Domstolen anser att viss språklig korrigering ska göras så att det klargörs att sjömätning ska ske efter att anläggningsarbeten slutförts. Villkoret ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 11.9).

Kompensationsåtgärd (villkor 12)

Bolaget har föreslagit ett villkor för om kompensationsåtgärd i form av anläggande av ålnatehabitat (villkor 29). Länsstyrelsen har ansett att villkoret bör utformas i enlighet med länsstyrelsens villkorsförslag (LS8).

Mark- och miljödomstolen kan inledningsvis konstatera att länsstyrelsens villkorsförslag innebär att bolaget närmare ska utreda den föreslagna platsen där kompensationsåtgärd föreslås ska anläggas och att bolaget ska redovisa detta till domstolen. Länsstyrelsen har vid huvudförhandlingen förtydligat att ett slutligt villkor ska föreskrivas i denna del även om domstolen efter utredningen skulle behöva godkänna att kompensationsåtgärd genomförs. Domstolen anser att länsstyrelsens förslag till villkor till stor del snarast handlar om att skjuta upp frågan om plats för anläggande av kompensationsåtgärder under en provotid. Domstolen bedömer att utredningen i målet är tillräcklig för att nu föreskriva slutligt villkor om kompensationsåtgärder och att det inte behöver närmare utredas om föreslagen plats är lämplig. Till skillnad mot bolaget anser domstolen att det ska förtydligas att åtgärden ska omfatta minst den yta som föreslagits.

Såväl bolagets som länsstyrelsens förslag till villkor innehåller olika regleringar av hur det ska säkerställas att de vidtagna åtgärderna har fungerat som avsett.

Länsstyrelsens förslag innehåller vidare en reglering om målbild för kompensationsåtgärden och hur åtgärden ska utföras.

Enligt mark- och miljödomstolens bedömning bör kompensationsåtgärden följas upp vid mer än ett tillfälle för att säkerställa att massorna ligger kvar. Domstolen anser att bolagets förslag om att följa upp åtgärden inom ett respektive tre år från

färdigställande är en rimlig uppföljning i detta fall och det är lämpligt att bolaget även åläggs att vidta korrigerande åtgärder vid behov. För att tydliggöra när behov av korrigerande åtgärder kan finnas anser domstolen att det är ändamålsenligt att föreskriva en målbild utifrån vad länsstyrelsen har föreslagit. Målbilden för kompensationsåtgärden bör därför vara att minst 25 % täckningsgrad med ålnate ska uppnås. Domstolen anser, i likhet med länsstyrelsen, att det även bör anges att kompensationsåtgärderna ska utföras på ett sätt som minimerar att anlagda massor spolats bort och att inga förorenade massor får användas vid anläggandet.

Med hänsyn till det anförda ska villkoret om kompensationsåtgärd utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 12.1)

Energihushållning – (UF11 och UF12)

Frågan om energihushållning för verksamheten har varit föremål för synpunkter under skriftväxlingen i målet. Bolaget har föreslagit att frågan om slutliga villkor för energihushållning skjuts upp under en provotid och att två utredningsföreskrifter meddelas (U5 och U9). Naturvårdsverket har tillstyrkt att frågan skjuts upp. Naturvårdsverket har framhållit att det är en starkt prioriterad fråga för myndigheten och att frågan bör regleras i tillståndet så långt det går. Bolaget och Naturvårdsverket har vid huvudförhandlingen varit överens om att bolaget ska dokumentera sin utredning över energihushållning i en energihushållningsplan och att den ska innehålla beskrivningar av möjliga åtgärder och bolagets bedömningar till dessa samt att syftet är att domstolen utifrån genomförd utredning och planen ska ha möjlighet att föreskriva slutliga villkor om det efter utredningstiden bedöms finnas sådant behov. Bolaget har särskilt framhållit att det handlar om stora åtgärder framöver varför frågan inte bör hanteras endast med tillsynsmyndigheten genom en redovisning av en energihushållningsplan över mindre löpande åtgärder. Domstolen anser att det är rimligt i detta fall att skjuta upp frågan om slutliga villkor för energihushållning och förordna om utredningsföreskrifter i enlighet med domslutet (uppskjuten fråga 5 och utredningsföreskrifter UF11 samt UF12).

När det gäller redovisningstiden anser domstolen att det är lämpligt att utredningstiden bestäms till tre år som bolaget har föreslagit. Domstolen kan instämma i bolagets bedömning att det finns ett mervärde att i någon mån samla redovisningen av vissa uppskjutna frågor.

Avveckling av verksamheten (villkor 13)

Bolaget har, efter synpunkter från länsstyrelsen under skriftväxlingen, lämnat ett villkorsförslag om avveckling av verksamheten (villkorsförslag 21). Förslaget motsvaras till viss del av villkor i nuvarande tillstånd för fabriken respektive tillstånd för hamnverksamheten. Inga synpunkter har framförts mot bolagets slutliga villkorsförslag. Bolagets villkorsförslag framstår för mark- och miljödomstolen som befogat och ska, med vissa språkliga förtydligande samt justeringar, därför föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 13.1).

Kontroll av verksamheten (villkor 14)

Domstolen anser att det är befogat och ändamålsenligt att föreskriva villkor om kontroll av verksamheterna. Bolaget har ett generellt villkorsförslag om kontroll av verksamheten som även inbegriper anläggningsskede och landbyggnad (villkorsförslag 22). Som domstolen har konstaterat, under avsnittet om anläggningsarbeten i vatten, har bolaget även föreslagit ett specifikt kontrollprogram i villkoret om skyddsåtgärder för grumling (villkorsförslag 11). Bolaget föreslår även olika redovisningstider för förslagen till kontrollprogram. Domstolen anser att bolagets villkorsförslag i viss mån är otydligt. Domstolen anser att kontrollen av verksamheterna ska tydliggöras på så sätt att det ska föreskrivas ett separat villkor för vattenverksamheten och anläggningsarbetena på land (dvs. inbegripet landbyggnad) och ett separat villkor för hamn- och fabriksverksamheten som kommer vara i fortsatt drift efter de tillfälliga åtgärderna.

Villkoren ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 14.1-14.2).

Bolaget har även föreslagit att det ska meddelas en delegation till tillsynsmyndigheten som innebär att tillsynsmyndigheten ges rätt att medge avsteg från

kontrollmetoder i gällande villkor och föreskrifter. Ingen erinran har framförts mot den föreslagna delegationen. Mark- och miljödomstolen anser att delegationen kan föreskrivas under förutsättning att det tydliggörs att det utöver driftstörning handlar om kontroll som tillfälligt inte kan utföras med ordinarie metod. Delegationen ska därför utformas i enlighet med domslutet (delegation D10).

UNDERRÄTTELSESKYLDIGHETER

För beräkningen av utredningstider och tillsyn åläggs bolaget att utan dröjsmål skriftligen underrätta domstolen och tillsynsmyndigheten när tillståndet tas i anspråk och när den nya fiberlinjen respektive den nya mesaugnen har tagits i drift.

Bolaget har föreslagit att de uppskjutna frågorna i domstolens mål M 3166-19 ska hanteras inom ramen för detta mål. Utifrån att domstolen har föreskrivit slutliga villkor för utsläpp till luft av kväveoxider från befintlig mesaugn har den uppskjutna frågan om slutliga villkor för befintlig mesaugn avgjorts genom detta mål. Domstolen har vidare i detta mål även skjutit upp frågan om slutliga villkor avseende utsläpp av kväveoxider och stoft från sodapannan samt förordnat om ny utredningsföreskrift för denna samt ny redovisningstid. Om detta tillstånd tas i anspråk och vinner laga kraft kan domstolens mål M 3166-19 eventuellt avskrivas från vidare handläggning. Bolagets ska därför åläggas att meddela domstolen om bolaget har någon erinran mot att domstolens mål M 3166-19 avskrivs från vidare handläggning så att domstolen kan hantera den frågan inom ramen för mål M 3166-19.

IGÅNGSÄTTNINGSTID M.M.

Igångsättningstid

Bolaget har, som talan slutligt bestämts, föreslagit att igångsättningstiden för den miljöfarliga verksamheten bestäms till tio år från det att tillståndsbeslutet har vunnit laga kraft. Under målets handläggning har Naturvårdsverket inledningsvis haft synpunkter på behovet av en igångsättningstid om tio år för anläggandet av den nya mesaugnen. Naturvårdsverket har därefter accepterat en igångsättningstid om tio år

även för mesaugnen. I övrigt har inga invändningar framförts mot den föreslagna igångsättningstiden. Mark- och miljödomstolen finner att föreslagen tid är lämplig. Med stöd av 22 kap. 25 § andra stycket miljöbalken ska därför förordnas att den miljöfarliga verksamheten ska ha satts igång senast tio år från det att tillståndet vunnit laga kraft.

Arbets tid och oförutsedda skador till följd av vattenverksamhet

Bolaget har föreslagit att arbetstiden för vattenverksamheten bestäms till tio år från det att tillståndsdomen har vunnit laga kraft. Ingen invändning har framställts mot detta och mark- och miljödomstolen finner att föreslagen tid är lämplig. Med stöd av 22 kap. 25 § andra stycket miljöbalken ska därför förordnas att arbeten avseende vattenverksamhet ska vara utförda inom tio år från att domen vunnit laga kraft.

Bolaget har föreslagit att tiden för anmälan av ersättningsanspråk med anledning av oförutsedd skada ska bestämmas till fem år från utgången av arbetstiden. Ingen invändning har framställts mot detta och mark- och miljödomstolen finner att den föreslagna tiden är lämplig. Mark- och miljödomstolen förskriver därför att tiden för oförutsedd skada bestäms till fem år från arbetstidens utgång.

VERKSTÄLLIGHET

Bolaget har begärt att tillståndet ska få tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft. Bolaget har motiverat sin begäran med att ansökan avser en pågående befintlig verksamhet inom ett område som sedan länge är ianspråktaget för verksamheten, att det inte föreligger något starkt allmänt eller enskilt motstående intresse mot ansökt verksamhet samt att det inte föreligger någon särskild rättsfråga i målet som kan vara av vikt för ledning av rättstillämpningen att få belyst i högre instans. Länsstyrelsen, Naturvårdsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Havs- och vattenmyndigheten har samtliga vid huvudförhandling förklarat att det inte föreligger någon erinran mot verkställighetsförordnande. Under målets handläggning har inte heller någon övrig part framställt invändning mot verkställighetsförordnande.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att verksamheten redan bedrivits på platsen under lång tid. De arbeten som utfyllnaden i vatten medför och den skada dessa kan innebära är inte oåterkalleliga och goda möjligheter finns att läka skador om tillståndsbeslutet upphävs eller ändras. De motiv i övrigt som framförts är enligt domstolens uppfattning därtill tillräckliga för att begärt tillstånd ska få tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft. Verkställighetsförordnande ska därför meddelas.

Enligt 22 kap. 28 § första stycket miljöbalken ska som villkor föreskrivas att sökanden hos länsstyrelsen ställer säkerhet för den ersättning som för en vattenverksamhet kan komma att utgå om domstolens dom ändras. Endast staten, kommuner, regioner eller kommunalförbund är undantagna från kravet på att ställa säkerhet (9 kap. 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet).

Bolaget har invänt att det inte kan uppstå någon ersättningsgill skada och att bestämmelsen inte ska uppfattas som ett ska-krav men att bolaget accepterar förordnandet om det bedöms nödvändigt. När det gäller den underrättspraxis som bolaget har hänvisat till för stöd att behovet av förordnande saknas kan domstolen konstatera att det endast är i ett av avgörandena som det har tagits tydlig ställning till om det fanns ett behov av en säkerhet för verkställighetsförordnandet avseende vattenverksamheten (mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätts dom den 1 december 2021 i mål M 1844-20) och där bedömde domstolen att risken för irreparabel skada var liten. Beträffande övriga mål kan domstolen konstatera att underrätten antingen inte tagit uttrycklig ställning till frågan eller att det varit fråga om ett mål där sökanden omfattats av undantaget på kravet att ställa säkerhet (mark- och miljödomstolen vid Växjö tingsrätts dom den 13 juli 2018 i mål B 5048-16 och mark- och miljödomstolen vid Östersunds tingsrätts dom den 14 oktober 2022).

Enligt mark- och miljödomstolens bedömning framgår uttryckligen av bestämmelsen i 22 kap. 28 § miljöbalken att domstolen ska villkora verkställighetsförordnandet såvitt avser vattenverksamheten. Domstolen ska i den bedömningen

inte ta ställning till om risken för irreparabel skada är liten, utan den eventuella effekten har snarast att göra med om det överhuvudtaget är möjligt att meddela ett verkställighetsförordnande eller inte i målet.

När det gäller vem som ska pröva säkerheten framgår, till skillnad från andra bestämmelser om säkerhet (jfr 16 kap. 3 § och 21 kap. 5 § miljöbalken) inte uttryckligt av bestämmelsen av 22 kap. 28 § miljöbalken vem som ska pröva säkerheten. I 9 kap. 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet anges dock att om en säkerhet som ska ställas enligt miljöbalken eller enligt nämnd lag inte har godkänts av den till vars förmån den ställs ska säkerheten prövas av länsstyrelsen. Mark- och miljödomstolen bedömer att det därmed inte heller åligger domstolen att bestämma vilket belopp som säkerheten ska uppgå till utan domstolen har endast att besluta att säkerhet ska utgå (se Svensson, Johan, Miljöbalken 22 kap. 28 § miljöbalken, Lexino 2023-10-15).

Som villkor för verkställighetsförordnande ska med hänsyn till det ovan anförda föreskrivas att bolaget ska ställa säkerhet på sätt som framgår av domslutet.

AVGIFTER OCH KOSTNADER

Fiskeavgift

Länsstyrelsen har yrkat att bolaget, förutom kompensationsåtgärder, ska erlägga en årlig fiskeavgift om 13 000 kr eller en kapitaliserad engångs fiskeavgift om 650 000 kr, enligt 6 kap. 5 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Fiskeavgiften ska användas för att främja fiskebeståndet i kustområdet vid Husumbukten och tillrinnande vattendrag inom Örnsköldsviks kommun. Bolaget har medgett att erlägga årlig fiskeavgift om 13 000 kr.

Mark- och miljödomstolen finner att det är lämpligt att besluta om en årlig fiskeavgift för främjandet av fisket i det vatten som berörs av vattenverksamheten och inom angränsande tillrinnande vattenområden i enlighet med länsstyrelsens yrkande. Avgiften ska bestämmas till yrkat och medgett belopp.

Prövningsavgift för vattenverksamhet

Mark- och miljödomstolen har i beslut den 3 november 2021 bestämt att sökanden skulle betala en prövningsavgift om 400 000 kr enligt förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Mark- och miljödomstolen finner inte skäl att ändra tidigare beslut om prövningsavgift. Avgiften ska därför slutligt bestämmas till samma belopp.

Rättegångskostnader

Länsstyrelsens yrkande om ersättning för rättegångskostnader med 60 800 kr har medgetts av bolaget och ska bifallas.

ÖVRIGA YRKANDEN

I den mån som yrkanden framställda av motparter och remissinstanser inte har tillgodosetts eller särskilt bemötts genom vad mark- och miljödomstolen beslutat finner domstolen inte att det föreligger skäl att bifalla dessa yrkanden.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se domsbilaga 3 (MMD-01)

Överklagande senast den 16 februari 2024.

Anna Svedjevik

Åsa Engman Ölund

Per Lagervall

I domstolens avgörande har rådmannen Anna Svedjevik, tekniska råden Åsa Engman Ölund och Per Lagervall samt den särskilda ledamoten Stina Blombäck deltagit.